

Møte tirsdag den 1. april kl. 10

President: J ø r g e n K o s m o

D a g s o r d e n (nr. 68):

1. Innstilling fra kommunalkomiteen om samepolitikken (Innst. S. nr. 110 (2002-2003), jf. St.meld. nr. 55 (2000-2001) og St.meld. nr. 33 (2001-2002))
2. Innstilling fra kommunalkomiteen om verksemda i Sametinget 2001 (Innst. S. nr. 111 (2002-2003), jf. St.meld. nr. 10 (2002-2003))
3. Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Ola D. Gløtvold og Magnhild Meltveit Kleppa om å oppheve bedriftenes egenandel på 1/2 G på hjelpemidler ved tilrettelegging av arbeidsplasser (Innst. S. nr. 156 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:153 (2001-2002))
4. Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Ola D. Gløtvold, Magnhild Meltveit Kleppa og Eli Sollied Øveraas om ein betre praksis i forholdet mellom personvern og varslingsplikt på rusfeltet (Innst. S. nr. 157 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:155 (2001-2002))
5. Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Sigbjørn Molvik om endring av reglene for egenbetaling for institusjonsopphold for personer med forsørgeransvar for barn (Innst. S. nr. 159 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:25 (2002-2003))
6. Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Inga Marte Thorkildsen og Heikki Holmås om forbud mot reklame for kosmetisk kirurgi og innføring av 18 års aldersgrense for kosmetisk kirurgi (Innst. S. nr. 153 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:8 (2002-2003))
7. Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Bjarne Håkon Hanssen om endring av retningslinjene for legemiddelassistert rehabilitering av narkotikamisbrukere, med sikte på utvidelse av bruken av legemiddelassistert behandling av narkomane (Innst. S. nr. 158 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:20 (2002-2003))
8. Referat

Presidenten: Følgende innkalte vararepresentanter har tatt sete:

For Akershus fylke: Harald *Espelund*

For Oppland fylke: Reidun *Gravdahl*

For Rogaland fylke: Inger Lise *Aarrestad*

For Sør-Trøndelag fylke: Jørund *Leknes*

For Vestfold fylke: Inger *Møll* og Vidar *Andersen*

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møter i inneværende uke – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Hill-Marta Solberg (A): Jeg vil foreslå Kjell Engebretsen.

Presidenten: Kjell Engebretsen er foreslått som settepresident.

Andre forslag foreligger ikke, og Kjell Engebretsen er dermed enstemmig valgt som settepresident for inneværende ukens møter.

S t a t s r å d E r n a S o l b e r g overbrakte 4 glg. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Etter ønske fra kommunalkomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 1 og 2 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

S a k n r . 1

Innstilling fra kommunalkomiteen om samepolitikken (Innst. S. nr. 110 (2002-2003), jf. St.meld. nr. 55 (2000-2001) og St.meld. nr. 33 (2001-2002))

S a k n r . 2

Innstilling fra kommunalkomiteen om verksemda i Sametinget 2001 (Innst. S. nr. 111 (2002-2003), jf. St.meld. nr. 10 (2002-2003))

Presidenten: Etter ønske fra kommunalkomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet og Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet, Venstre og Kystpartiet 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det gjøres unntak fra forretningsordenens § 37 første ledd ved at det gis anledning til replikker, men slik at replikk og svar begrenses til 1 minutt varighet hver.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre ettminuttsreplikker med svar etter innlegg fra hovedtalerne fra hver partigruppe og fem ettminuttsreplikker etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil det bli foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Ivar Østberg (KrF) (ordfører for sakene): Vi skal nå behandle Innst. S. nr. 111 og Innst. S. nr. 110.

St.meld. nr. 10 for 2002-2003 behandler Sametingets årsmelding for 2001.

Flertallet viser i Innst. S. nr. 111 til Innst. S. nr. 110 fra kommunalkomiteen om samepolitikken, som bygger på to stortingsmeldinger, St.meld. nr. 55 for 2000-2001 fra regjeringen Stoltenberg og St.meld. nr. 33 for 2001-2002 fra Bondevik II-regjeringen. Det er prinsippmeldinger begge to – den første prinsippmeldingen og så regjeringen Bondeviks tilleggsmelding.

Når det gjelder årsmeldingen fra Sametinget, heter det at komiteen har merket seg at Regjeringen arbeider med flere av de saker som det ble satt fokus på her, og komiteen viser videre til behandlingen av prinsippmeldingene. Jeg vil derfor først og fremst oppholde meg ved Innst. S. nr. 110.

Som saksordfører for disse to sakene, og spesielt da sak nr. 1, om St.meld. nr. 55 og St.meld. nr. 33, har det vært maktpåliggende for meg å prøve å samle et bredest mulig flertall. I det alt vesentlige har det vært mulig, og man har lyktes med det, bortsett fra at Fremskrittspartiet har gitt uttrykk for sine prinsipielle synspunkter og ikke deltar i det brede flertall som denne innstillingen er preget av.

I Innst. S. nr. 110 behandles begge meldingene, som da skal danne grunnlaget for Regjeringens videre politikk. I St.meld. nr. 33 omhandles også grundig høyesterettsdommene i «Selbusaken» og «Svartskogensaken».

Det brede flertallet, alle uten Fremskrittspartiet, peker i innstillingen på det prinsipielle grunnlaget for samepolitikken. For det første: Norge er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Samene er et anerkjent urfolk. Man bygger på menneskenes likeverd, og norske myndigheter har forpliktelser gjennom nasjonal rett og folkeretten, en forpliktelse til å sikre samene rett til å utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Dette er det sentrale fundamentet i det prinsipielle grunnlaget for vår samepolitikk.

Samarbeidsregjeringen har også understreket sin samepolitiske plattform, og for Kristelig Folkeparti er det viktig å vise til at Norge har særskilte forpliktelser i henhold til artikkel 27 i FN-konvensjonen av 1966, om sivile og politiske rettigheter, og ILO-konvensjon nr. 169, om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Den samiske folkegruppens rettigheter er også nedfelt i Grunnloven § 110 a.

St.meld. nr. 55 trekker opp korte historiske trekk fra 800-tallet og fram til i dag. Hele komiteen slår fast at det har vært varierende og skiftende syn på den samiske befolkning. Før 1814 aksepterte man i stor grad samenes interesser, og disse ble sterkt vektlagt i forbindelse med grensedragningen mellom Sverige og Norge i 1751.

På 1800-tallet fikk vi en negativ holdningsendring, og på 1860-tallet fikk vi oppstart av en kraftig fornorskingspolitikk. På slutten av 1930-tallet fikk vi igjen en positiv endring, og 1951 kan markeres med Margrethe Wiigs ABC på samisk. Det virkelige gjennombruddet for en ny innstilling kom med Samekomiteens innstilling i 1959, som innebar et avgjørende brudd på fornorskings- og assimilasjonspolitikken.

Når det gjelder det rettslige grunnlaget, har vi ingen generell internasjonal definisjon av «urfolk», men flertallet peker på ILO-konvensjonens artikkel 1 b, som har en definisjon som regjeringene, både Stoltenberg-regjeringen og Bondevik II, har lagt til grunn. Flertallet legger også denne til grunn. I forbindelse med ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 169 sa regjeringen at det ikke var noe til hinder for dette. Kommunalkomiteen hadde ingen merknader, og i Stortinget ble det enstemmig vedtatt.

Meldingene drøfter selvbestemmelsesbegrepet, og Sametingets flertall har uttrykt at «det er samene selv, og ikke staten, som avgjør hvilke samfunnsområder det samiske folk skal ha styring, kontroll og forvaltning over». Det kan altså tolkes dit hen at det ikke skal være noen begrensninger på selvbestemmelsesretten.

Flertallet i komiteen har gitt uttrykk for at de ikke kan gi tilslutning til en slik fortolkning av selvbestemmelsesretten. Selvbestemmelse må skje innenfor rammen av en eksisterende, uavhengig og demokratisk stat og innenfor Norges eksisterende geografiske grenser.

Flertallet er enig i at det må foregå en dialog mellom Sametinget og Regjeringen, og man ønsker økt avgjørelsesmyndighet i saker av spesiell interesse for den samiske befolkningen til Sametinget.

Flertallet har også diskutert valgordningen. Dette har man også gjort i tidligere meldinger. Et flertall bestående av Høyre, SV, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at Stortinget må ha ansvaret for overordnede prinsipper ved ulike valgordninger.

Når det gjelder det samiske mangfold, er både det nordsamiske, sørsamiske, skoltksamiske, lulesamiske og pitesamiske beskrevet i de to stortingsmeldingene. Det er på dette området vi har uenighet i komiteen. Det brede flertallet sier at man er kjent med at Regjeringen har igangsatt et arbeid med å utforme et konsekvensutredningsprogram for Tysfjord–Hellemo-området, som et ledd i vernearbeidet i området. Flertallet ønsker i den sammenhengen å påpeke at det ikke nødvendigvis er motsetning mellom naturvern og naturforvaltning. Flertallet mener at det bør være en målsetting å kunne kombinere disse interessene i området. Dette gjelder altså det brede flertallet.

Representantene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti uttrykker at det er viktig å understreke betydningen av at det i verneplanarbeidet tas hensyn til de lulesamiske interessene i området, og at et eventuelt vernevedtak må bygge på at levegrunnlaget for den lulesamiske befolkning sikres.

Representantene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet fremmet ved avgivelsen et forslag om å trekke dette området ut. Jeg fremmer i dag et forslag bygd på synspunktene til Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, som er delt ut og nummerert som forslag nr. 4.

Det er viktig med det internasjonale samarbeidet. Jeg vil understreke at det permanente forum for urfolk som er etablert, også må få sitt sekretariat, som må finansieres over FNs regulære budsjetter. FN-forhandlingene i Genève om en urfolkserklæring må Norge bidra til. Vi har

også store forventninger til arbeidet med den nordiske samekonvensjon og arbeidet som pågår i Barentsregionen.

Til slutt: Når det gjelder høyesterettsdommene, har Kristelig Folkeparti ikke bestemte oppfatninger om eventuelle konsekvenser, men vil peke på den sentrale rettskilde disse dommene vil være.

Jeg tar opp det forslaget jeg har nevnt.

Presidenten: Representanten Østberg har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Regjeringa og regjeringspartia understrekar at det er viktig å sikre samisk kultur, busetjing og næringsliv, særleg retta inn mot kjerneområdet for samisk busetjing, altså Indre Finnmark, for å styrkje levekårssituasjonen for den samiske befolkninga.

Regjeringspartia og Framstegspartiet har gjennom statsbudsjettet svekt dei generelle distriktpolitiske verkemidla kraftig. Det vil òg råke dei samiske kjerneområda. Spørsmålet mitt til representanten Østberg blir da: Vil det ikkje berre vere tomme ord og ein logisk brest når ein seier at ein vil styrkje samisk næringsverksemd i kjerneområda, når ein samtidig svekkjer kraftig dei generelle distriktpolitiske verkemidla?

Ivar Østberg (KrF): Nei, det vil ikke være tomme ord.

For det første har Sametinget et eget fond når det gjelder næringsutvikling. Det er viktig at dette blir benyttet, og det vil kunne bidra til å utvikle næringslivet i Indre Finnmark. I tillegg har Regjeringen sagt at i tiltakssonen Nord-Troms og Finnmark skal man evaluere de tiltakene man har, med sikte på å bedre og styrke disse tiltakene. Dette vil også komme Indre Finnmark til gode. Det er ikke tomme ord denne Regjeringen står for!

Torbjørn Andersen (FrP): At Fremskrittspartiet er sterkt uenig i den rådende samepolitikken, er noe som er vel kjent.

Flertallet vil gi Sametinget økt avgjørelsesmyndighet i saker som er spesielt interessante for den samiske befolkning. Flertallet mener at oppgaver som berører både samer og den øvrige befolkningen, som hovedregel bør ivaretas av de ordinære forvaltningsorganer, det vil altså si *ikke* Sametinget. Og da kan man jo spørre: Hva legger representanten Østberg egentlig i økt samisk selvbestemmelsesrett? Og hvor vil representanten Østberg si at grensene for samisk selvbestemmelsesrett skal trekkes?

Ivar Østberg (KrF): Representanten Østberg og Kristelig Folkeparti er som en del av det brede flertallet enig med regjeringene som har laget disse stortingsmeldingene, i at det må føres en dialog med Sametinget om forståelsen av begrepet selvbestemmelse. Det er denne dialogen som må avgjøre hvor grensene skal trekkes.

Men jeg vil peke på at ett område som er helt vesentlig, vil være språk og språkutvikling, innsamling av data og det å ta vare på språket i spesielle samiske næringer. På kulturområdet vil det også være viktige områder der Sametinget bør ha avgjørende myndighet.

Karin Andersen (SV): Østberg sa at det var viktig å evaluere det en gjør, for å finne ut hvordan det virker, og det er SV enig i.

Da er det betimelig å utfordre Regjeringen, særlig når det dreier seg om kystfiske, som også er en viktig samisk næring. Der har Regjeringen nå lagt fram forslag som dreier seg om kystfiskeflåten. De har før hatt drifts- og stimuleringsordninger for flåten som ikke er konsekvensutredet. Altså vet man ingen ting om virkningene på de samiske næringene og grunnlaget for samisk kultur av de endringene man gjør i sektorpolitikken, f.eks. på fiskeri.

I tillegg til det har SV og Senterpartiet i innstillingen fremmet forslag der vi ber Regjeringen vurdere behovet for rikspolitiske retningslinjer for samiske spørsmål til planarbeidet i kommuner og fylkeskommuner. Det betyr at alle forvaltningsledd må ta dette grundig innover seg når man gjør endringer i det fysiske grunnlaget for samisk kultur og næring.

Jeg kunne tenke meg å få en begrunnelse fra Østberg for hvorfor Kristelig Folkeparti og Regjeringen ikke er enig i det.

Ivar Østberg (KrF): Det er riktig at det nå er lagt fram en melding som går på strukturen i fiskeflåten. Jeg har lyst til å understreke at grunnprinsippet for de forslagene som fremmes der, er frivillighet. Hensikten med dette er å tilpasse flåtekapasiteten til den tilgjengelige fiskeressurs, for med det å skape større lønnsomhet for dem som lever av fiske.

Det har i forbindelse med denne framleggelsen kommet påstander om at man nå skal ødelegge den minste kystflåten. Det er ikke korrekt. Derfor vil det som legges fram nå, heller ikke være til ulempe for den delen av den samiske befolkning som bedriver fiske.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): De siste 14 årene har det skjedd en gjennomgripende endring og et fundamentalt løft i norsk samepolitikk. Det er vedtatt en grunnlovsbestemmelse som slår fast at det påligger norske myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Det er med det samme utgangspunkt vedtatt en særskilt samelov. Det er etablert et representativt organ for den samiske befolkning, direkte valgt av samene selv. Det er vedtatt en egen språklav. Samisk er blitt offisielt språk på linje med det norske i det samiske kjerneområdet. Det er fastsatt en egen samisk læreplan som er gjort gjeldende for kjerneområdet. De kulturelle uttrykkene er gitt rom for utvikling. Det er opprettet et eget samisk teater. Radio og TV-dekning er bygd vesentlig ut. Samiske næringsinteresser er styrket

gjennom reindriftsloven og særordningen for fiske med småbåter i det nordligste området.

Mot en slik bakgrunn framstår det som oppsiktsvekkende at Sametingsrådet, uten å forelegge saken for Sametinget, rapporterer til FN om myndighetenes negative behandling av samiske spørsmål. Et slikt virkemiddel bør normalt forbeholdes saker og konflikter av en vesentlig dimensjon. Jeg har derfor stor forståelse for at det også i Sametinget har vært sterke reaksjoner både på framgangsmåte og innhold i den rapporten som ble sendt til FN.

Arbeiderpartiet har vært en drivkraft for de fleste – for ikke å si alle – av de store endringene som har skjedd de siste 15 årene. De fleste av dem er vedtatt med bredt flertall i Stortinget, med tilslutning fra alle partier unntatt Fremskrittspartiet.

Det prinsipielle grunnlaget for samepolitikken må være at staten Norge opprinnelig er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn, og at begge folkene har den samme rett til og det samme krav på å kunne utvikle sin kultur og sitt språk.

De fleste samene bor i Norge. Norge har derfor et særskilt ansvar for å ivareta samisk kultur.

Samene er anerkjent som urfolk. Det er ikke avhengig av om de bebodde områdene først, slik enkelte synes å tro er kriteriet for å være urfolk, men fordi de bebodde landet da de nåværende statsgrensene ble fastlagt, på samme måte som også andre nordmenn bebodde områdene før statsgrensene i nord ble fastlagt.

ILO-konvensjon nr. 169 er sammen med den tidligere ILO-konvensjon nr. 107 foreløpig de to eneste internasjonale rettslige instrumenter som direkte omhandler vern av urfolk. Det må for Norges vedkommende legges til grunn at lovgivningen generelt sett er i samsvar med konvensjonens prinsipper.

Ved ratifikasjonen av ILO-konvensjon nr. 169 la regjeringen Syse til grunn at det ikke forelå hindringer for norsk ratifikasjon av konvensjonen. Stortingets kommunalkomite hadde ingen merknader til saken, som ble enstemmig vedtatt i Stortinget. Ut fra det må en trygt kunne forutsette at Stortinget ved ratifikasjonen har lagt til grunn at ratifikasjonen i seg selv ikke medførte behov for noen endring i norsk lovgivning.

De stortingsmeldingene som ligger til grunn for dagens innstilling og de siste årenes prinsipielle debatter om samiske spørsmål, gjør det nødvendig å foreta viktige grenseopp ganger i forhold til debatten om samisk selvbestemmelse. Begrepet selvbestemmelse er et uavklart folkerettslig begrep. Sametingets flertall har gitt uttrykk for at «det er samene selv, og ikke staten, som avgjør hvilke samfunnsområder det samiske folk skal ha styring, kontroll og forvaltning over». Sametingets vedtak kan tolkes som om det ikke er noen begrensning på en slik selvbestemmelse. Gjennom innstillingen er det klart at det ikke er noen partier i Stortinget som er enige i det syn Sametingets flertall har på samisk selvbestemmelse. I den grad man kan bruke begrepet selvbestemmelse, må innholdet i begrepet defineres innenfor rammen av vår eksisterende uavhengige og demokratiske stat og innenfor Norges ek-

sisterende geografiske grenser. Det er helt uaktuelt med noen form for territorielt selvstyre. Begrepet selvbestemmelse må derfor forstås i forhold til prinsippet om befolkningens rett til å bevare og utvikle sin kultur. Dette er for de norske samenes del nedfelt i Grunnloven § 110 a, som pålegger norske myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Det er samene selv, gjennom sitt folkevalgte organ, som må avklare innholdet i og den ønskede utviklingen av samenes særskilte språk, kultur og samfunnsliv. Ingen andre enn samene selv kan definere hva som er samisk. Samtidig er det selvfølgelig mange spørsmål som ikke alene gjelder samenes særegne språk, kultur og samfunnsliv, som har betydning for utviklingen i de samiske samfunnene.

Spørsmålet om samenes rett til bestemmelse over egen utvikling må derfor ta utgangspunkt i en rett til innflytelse på alle områder som angår samene som gruppe. Dette vil i stor grad være knyttet til hvilken myndighet og hvilken innflytelse som skal tillegges samenes folkevalgte organ, Sametinget.

Samene har de siste årene fått en mer reell innflytelse i samfunnsforhold som angår dem. Sametinget er på stadig flere områder tillagt beslutningsmyndighet for oppgaver som utelukkende eller i det alt vesentlige retter seg mot den samiske befolkningen. Samtidig er Sametinget gitt innflytelse, gjennom mulighet til å påvirke beslutninger, i alle saker som etter tingets oppfatning berører den samiske folkegruppen økonomisk, kulturelt, juridisk og sosialt.

Eksempelvis vil samene selv gjennom sitt folkevalgte organ, med hjelp av midler fra staten, kunne styre utviklingen av samisk språk. Sametinget fastsetter likeså, innenfor omfangs- og ressursrammer fastsatt av departementet, forskrifter om læreplaner for opplæring i samisk språk i grunnskolen og i den videregående opplæring og om læreplaner i særskilte samiske fag i den videregående skolen.

På den andre siden oppnevner Sametinget representanter til ulike offentlige utredningsutvalg og avgir høringsuttalelser i saker som er til behandling.

Arbeiderpartiet vil gi Sametinget økt avgjørelsesmyndighet i saker som er av spesiell interesse for den samiske befolkningen. Hovedregelen må etter vårt syn være å integrere hensynet til de samiske interessene i den ordinære forvaltningen istedenfor å bygge opp egne samiske ordninger. Ordninger som retter seg utelukkende eller i det alt vesentlige mot den samiske befolkningen, vil det imidlertid være mer naturlig at Sametinget har ansvaret for. Samtidig er det viktig at ansvarsområder som blir overført til Sametinget, er klart definert og i praksis ukomplisert å skille ut fra andre forvaltningsorganers ansvarsområde. Av det følger også at oppgaver som berører både samer og den øvrige befolkning, som hovedregel bør ivaretas av de ordinære forvaltningsorganer. Hensynet til særskilte samiske behov og interesser, bl.a. bruk av samisk språk, bør da ivaretas i forvaltningen.

Det er viktig at Sametinget har størst mulig legitimitet. Derfor er det også en høyt prioritert oppgave å øke velgeroppslutningen ved sametingsvalg. Statlige myndigheter og Sametinget må sammen styrke informasjonen om samemantallet og sametingsvalget. En stadig mer positiv holdning til det samiske fra det norske storsamfunnets side vil i seg selv kunne bidra til at flere skriver seg inn i manntallet.

Sametinget er opprettet av Stortinget. Spørsmål om valgreglene for Sametinget, herunder spørsmål om avgrensning av stemmerett, valgkretsinndeling, mandatfordeling mv., er det imidlertid etter Arbeiderpartiets syn prinsipielt riktig at den samiske befolkning selv, gjennom sitt folkevalgte organ, bestemmer. Etter Arbeiderpartiets syn vil målsettingen om at samene gjennom Sametinget selv skal bestemme over saker som spesielt angår den samiske befolkningen, oppfylles best ved å la Sametinget selv ha myndighet over disse spørsmålene.

Selv om staten har hovedansvaret for å legge forholdene til rette for at samene skal kunne sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv, må imidlertid de praktiske oppgavene som følger av dette ansvaret, i stor grad også iverksettes på lavere forvaltningsnivåer. Kommuner og fylkeskommuner har de samme forpliktelser som staten til å være med på å oppfylle våre nasjonale og internasjonale forpliktelser i forhold til den samiske befolkningen. Hensynet til samisk språk og kultur må derfor tillegges vekt i de politiske prioriteringene som gjøres på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Det er positivt at kontakten mellom kommunesektoren og Sametinget nå ser ut til å være under utvikling.

Arbeiderpartiet legger vekt på å bevare og videreføre det samiske mangfoldet. Det krever en aktiv politikk også i forhold til de mindre samiske folkegruppene som har egen identitet, egne kulturuttrykk og/eller språk/hoveddialekter. Mangfoldet innebærer også mangfold i bosetting og næringstilpasning. Det tilsier bl.a. vilje til å sikre det næringsøkonomiske grunnlaget for den sjøsamiske kulturen.

Språklig og kulturelt mangfold henger sammen med biologisk mangfold. En uforstandig forvaltning av reinbeitene er en trussel mot reindriftsnæringen og med det mot den reindriftssamiske kulturen. På samme måte er økologisk ubalanse i havet en trussel mot den sjøsamiske kulturen. En bærekraftig miljø- og ressurspolitikk er derfor viktig også for å bevare samisk språk og kultur.

Samisk bosetting og samisk kultur er nært knyttet til områder som i et nasjonalt perspektiv anses som distrikter eller utkant. En vellykket distriktpolitikk i samiske bosettingsområder er derfor en forutsetning for opprettholdelse og videreføring av samisk språk og kultur.

De distriktpolitiske utfordringene med høy arbeidsledighet i de samiske kjerneområdene og høy fraflytting i de sjøsamiske områdene er bekymringsfulle og gjør det nødvendig med en målrettet distriktpolitikk overfor disse områdene generelt. Det er ikke mulig å sikre en positiv utvikling av det samiske i disse regionene uten å legge opp til en positiv utvikling for regionen som helhet. Det er derfor uheldig og i strid med målene for utvikling av

samisk kultur og samfunnsliv at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet har lagt opp til en svekkelse av de distriktpolitiske virkemidlene, bl.a. i områder som rommer de samiske kjerneområdene.

Indre Finnmark er selve kjerneområdet for samisk bosetting. Utviklingen i dette området er derfor av avgjørende betydning for den samiske befolkningens levemåte og for mulighetene til å sikre og videreutvikle samisk kultur. Indre Finnmark kommer dårligst ut på de fleste levekårsindikatorer, bl.a. når det gjelder arbeidsledighet, utdanningsnivå, inntekts- og formuesnivå og behovet for sosialhjelp.

Det er grunn til å understreke de distriktpolitiske utfordringene som er i forhold til Finnmark, både kysten og Indre Finnmark. I denne sammenheng er det i tillegg viktig å peke på den samepolitiske utfordring som følger av levekårsituasjonen i Indre Finnmark. Levekårsutfordringene i dette området har derfor både et samepolitisk, et distriktpolitisk og et allment velferdspolitisk perspektiv. Det gjør det nødvendig med en kombinasjon av målrettede velferdspolitiske og næringspolitiske tiltak.

Jeg har tidligere presisert at samene må gis mulighet til å utvikle samisk kultur på egne premisser. Dette innebærer også ansvar for å ta vanskelige valg av betydning for den kulturelle utviklingen. Med reindriftens rolle som sentral kulturbærer vil utviklingen av næringen også være av stor betydning for utviklingen av samisk kultur. Samene selv, gjennom Sametinget, må derfor ha ansvaret for å avklare de samepolitiske rammebetingelsene for hvordan reindriftspolitikken skal innrettes, bl.a. om reduksjon i reintallet skal skje ved reduksjon i antall driftsenheter eller i reintallet pr. driftsenhet.

Næringen har pekt på at omfanget av tap av rein til rovvilt er svært stort. Tap i et slikt omfang kan true næringens eksistensgrunnlag. Arbeiderpartiet ber derfor om at Regjeringen snarest, og senest i revidert budsjett, gir en samlet gjennomgang og vurdering av rovvilttapene i reindriften og kommer med eventuelle forslag for å sikre en balansert forvaltning.

Landbruket har vært en viktig næringsgren i de samiske bosettingsområdene og dermed en del av det økonomiske grunnlaget for den samiske kulturen. Samisk næringstilpasning har tradisjonelt vært preget av kombinasjonsnæringer. Det er derfor viktig at grunnlaget for slike tilpasninger kan opprettholdes i disse områdene. Arbeiderpartiet foreslår at Regjeringen, sammen med Sametinget, må sette i verk et verdiskapingsprogram for de samiske områdene. Programmet må ta utgangspunkt i de samlede utfordringene og mulighetene knyttet til jordbruk, reindrift, fiske og tradisjonelt håndverk ut fra den sterke tradisjonelle integrasjonen som har vært mellom disse næringene i de samiske bosettingsområdene.

Den lulesamiske kulturen er spinkel og sårbar. Bosettingen i Hellemofjorden er den eneste og siste lulesamiske fjordbosetting i Norge. Den lulesamiske befolkningen i området føler sin virksomhet truet av verneplanen for Tysfjord–Hellmo, og har innstendig bedt om at Hellemofjorden med tiliggende landområder trekkes endelig ut

av verneplanen. Sametinget har sluttet seg til bekymringen for den prosessen som nå pågår.

Et flertall i kommunalkomiteen, inklusiv Arbeiderpartiet, har derfor foreslått at Hellmofjorden i sin helhet skal trekkes ut av verneplanarbeidet. Partier som representerer et flertall i denne salen, er imidlertid imot det, noe som ikke endres ved dagens presisering.

Jeg har merket meg at sametingsrepresentant Anders Urheim, som representerer lulesamene i området, har uttalt:

«Grunnlaget for vår kultur og livsform fjernes med et pennestrøk i Oslo, og vi skal nå totalfredes for at våre områder i framtiden skal framstå som verdifulle for alle andre enn oss selv.»

Fra Arbeiderpartiets side mener vi at det viktigste nå er å bevare den lulesamiske befolkningen og den lulesamiske kulturen ved å gi dem tro på framtida. Da vil det være fornuftig å trekke dette avgrensede området ut av verneplanen.

Jeg tar med dette opp de forslag som Arbeiderpartiet alene eller sammen med andre fremmer i innstillingen.

Presidenten: Representanten Karl Eirik Schjøtt-Pedersen har tatt opp de forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Torbjørn Andersen (FrP): Arbeiderpartiet har vært en drivkraft i arbeidet med å utvikle samepolitikken, uttalte Karl Eirik Schjøtt-Pedersen. Hva er da Karl Eirik Schjøtt-Pedersens kommentar til Janos Trostens innlegg i Sametinget i september 2002, der han krever full samisk selvbestemmelsesrett, fullt herredømme over land og vann i samiske områder, eiendomsretten til naturressurser i sjø og på land i samiske områder, eiendomsrett til fiske- og oljeressurser utenfor kysten, egen samisk utenrikspolitikk og egen samisk forsvarspolitikk? Dette er dramatiske krav. Hva er da representanten Karl Eirik Schjøtt-Pedersens kommentar til slike – skal vi si – vidtrekkende krav fra en representant fra Sametinget, når Karl Eirik Schjøtt-Pedersen uttaler at Arbeiderpartiet har vært en drivkraft når det gjelder å tilrettelegge for en slik politikk som det tas til orde for gjennom disse uttalelsene, gjennom å være for samepolitikk og være for opprettelse av Sametinget?

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Den avklaringen har jeg allerede gitt. Jeg har foretatt en klar avgrensning i forhold til bl.a. begrepet «selvbestemmelse». Hovedutgangspunktet må være at når det gjelder utviklingen av det særskilt samiske, må Sametinget ha en sterk innflytelse, ganske enkelt ut fra prinsippet om at det bare er samene selv som kan definere hva som er samisk og hvordan samisk språk og kultur skal utvikles videre.

Samtidig er det på de allmenne områdene slik at vi må legge entydig til grunn at Norge er ett land, og at det er Stortinget og Regjeringen som også er samenes storting og regjering. Det kan imidlertid tidvis være grunn til å minne representanten Andersen om at også Fremskrittspartiet

har stemt for Norges ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 169.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Eg vil takka representanten Schjøtt-Pedersen for ein grundig historisk gjennomgang og for eit elles svært ryddig innlegg.

Eg har eitt spørsmål som går på framtida. Det er jo slik, som Schjøtt-Pedersen var inne på, at det å ha høve til å bruka sitt eige språk er viktig. Det betyr at det er svært viktig å leggja best mogleg til rette for det, heilt frå barnehagen og i skulen, både grunnskule og vidaregåande skule.

Når kommuneøkonomien er knapp, går det også ut over opplæringa i samisk. Kva er det som gjer at Arbeiderpartiet ikkje kan støtta Senterpartiet og SV sitt forslag om ei tilskotsordning som dekkjer dei reelle kostnadene med tospråklegheit?

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Jeg er helt enig med representanten Meltveit Kleppa i at muligheten til å bruke sitt eget språk, og også muligheten til å følge opp språkløvens intensjoner, er svært vesentlig. La meg i denne forbindelse bare få tilføye at en av de store utfordringene som vi her også ser, er muligheten for å gi en opplæring i samisk for den voksne, sågar eldre del av befolkningen som har ønske om å lære seg å lese og skrive samisk, men som ikke har hatt anledning til det.

Så legger Arbeiderpartiet til grunn at man skal gi en reell mulighet for å følge opp språkløvens intensjoner gjennom en styrking av tilskuddet til merutgifter med tospråklighet. Det har vi praktisert gjennom at vi, mens Arbeiderpartiet har vært i regjeringsposisjon og ved behandlingen i Stortinget, har foretatt vesentlige økninger i bevilgningen til det. Derfor er det ikke store realitetsforskjeller mellom representantens parti og Arbeiderpartiet i spørsmålet om hvordan man skal dimensjonere disse tilskuddene. Det vil alltid være et definisjonsspørsmål hva som er full dekning, men at det er behov for ytterligere styrking, er vi enige om.

Karin Andersen (SV): Den vanskelige saken i denne stortingsmeldingen har vært verneplanen for Tysfjord–Hellebotn. Schjøtt-Pedersen var innom det i sitt innlegg og refererte helt riktig til at den lulesamiske befolkningen der føler seg truet, og han brukte ord som totalfredning. Det flertallet har gått inn for i innstillingen, er vern, men vern og bruk, og vi sier at det ikke skal fattes avgjørelse om vern av Tysfjord–Hellemo-området uten at lulesamiske interesser er utredet og ivarettet. Jeg er litt bekymret når representanter fra Arbeiderpartiet har en holdning som tilsier at det ikke går an å ha vern og bruk samtidig, og at vernebestemmelser ikke kan ta hensyn til andre interesser enn de rent vernefaglige. Det har det faktisk vært gjort mange ganger, og jeg vil be representanten begynne hvorfor han ikke tror at det er mulig å ivareta slike interesser.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): La meg først presisere at jeg siterte sametingsrepresentant Urheim og hans valg av ord.

Ellers legger jeg også til grunn at det normalt vil være mulig å ivareta ulike hensyn i en verneplanprosess. Det er et viktig, grunnleggende prinsipp i miljøvernarbeidet.

Det som i denne saken er spesielt, er for det første at det er et så sterkt engasjement fra den sårbare lulesamiske befolkningen i forhold til prosessen, og at også Sametinget har bedt om at prosessen skjer på en annen måte enn det Regjeringen har lagt opp til, og for det tredje at man har nedsatt et samerettsutvalg som skal vurdere spørsmål også i tilknytning til disse områdene.

Samlet sett mener Arbeiderpartiet derfor at det vil være riktig å ta dette området ut av planen. Det burde ha vært et minimum etter vår oppfatning at man hadde fått saken tilbake til Stortinget. Slik forslaget fra bl.a. SV nå er formulert, innebærer det at det i siste instans er Miljøverndepartementet som treffer beslutningen, og som avgjør hvorvidt lulesamiske interesser faktisk er ivaretatt eller ikke.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Peter Gitmark (H): I Regjeringens tilleggs melding videreføres hovedlinjene i samepolitikken, som har utgangspunkt i Grunnloven § 110 a, hvor det slås fast:

«Det paaligger Statens Myndigheter at legge Forholdene til Rette for at den samiske Folkegruppe kan sikre og utvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv.»

Det er bred politisk enighet om disse hovedlinjene i samepolitikken.

Den kanskje viktigste delen av meldingen er Regjeringens samepolitiske plattform. Her slås det fast at grunnlaget for samepolitikken er menneskerettighetene, som bl.a. er nedfelt i Grunnloven § 110 c. Videre trekkes det fram internasjonale konvensjoner som har betydning for samepolitikken, som ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og FN-konvensjonen av 1966 om sivile og politiske rettigheter, artikkel 27. Der heter det bl.a. at «etniske minoriteter har rett til å dyrke sin egen kultur ... og bruke sitt språk». Siden jeg nå nevnte Grunnloven § 110 c, vil jeg også gjenta Grunnloven § 110 a, der det altså heter:

«Det paaligger Statens Myndigheter at legge Forholdene til Rette for at den samiske Folkegruppe kan sikre og utvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv.»

Dette er det også referert til i plattformen. I plattformen heter det videre at Regjeringen

«vil føre en politikk som verner om retten til og øker respekten for ulikheter og mangfold».

Regjeringspartiene mener det derfor er viktig at det føres en kultur- og kunnskapspolitikk som gjør hver enkelt trygg på egen og andre menneskers kulturelle identitet. Regjeringspartiene ønsker også å legge til rette for bevaring og videreutvikling av mangfold innen samisk kultur.

I meldingen er det synliggjort det arbeidet som gjøres for å bevare samisk språk. Som en del av globaliseringen er det en omfattende språkdelling i verden. Språkdelling har alltid forekommet i verdenshistorien. Regjeringspar-

tiene anser uansett bevaring og videreutvikling av samisk språk som et mål i seg selv. I dette arbeidet er det spesielt viktig med en god dialog mellom Sametinget og storting og regjering om hvordan man skal sette inn ressursene.

Et annet tema som vekker stort engasjement i Sametinget og blant Sametingets velgere, er spørsmålet om Sametingets valgordning. I St.meld. nr. 55 heter det at Sametinget selv skal kunne få bestemme de overordnede prinsipper når det gjelder valg til Sametinget. I tilleggs meldingen er dette moderert noe. Regjeringspartiene har som utgangspunkt at regler for valg av sameting bør fastsettes av Stortinget, men at vi samtidig vil avvente innstillingen fra Sametingets valgkomite før det tas en endelig avgjørelse. Regjeringspartiene er opptatt av at Sametinget har legitimitet og har påpekt forskjellene mellom valgkretser når det gjelder stemmer bak hvert mandat.

Spørsmålet om valgeregler er også konstitusjonelt. Sametinget er opprettet av Stortinget etter forslag fra regjeringen med begrunnelse om å være representativt organ for den samiske befolkning.

Når det gjelder selve valgordningen, er det viktig at Sametinget sikres legitimitet i alle samiske grupper. Sametinget er bygd på prinsippet om at minoriteter skal sikres rettigheter. Det er derfor ikke et mål at det skal være like mange stemmer bak hvert mandat uansett. Dersom utslagene blir for store, kan det stilles spørsmål ved legitimiteten.

Reindrift er en sentral del av samisk kultur. Reindriften står foran en rekke utfordringer, bl.a. sikring av reindriftens arealer. Sikring av reindriftens arealer vil bl.a. kunne skje gjennom revisjon av plan- og bygningsloven. Reindriften deltar f.eks. i forberedelser til dette lovarbeidet gjennom å være representert i Planlovutvalget.

Gjennom tilleggs meldingen bør det ikke være tvil om hva Samarbeidsregjeringens verdigrunnlag og utgangspunkt er i samepolitikken. Den beste samepolitikken fås gjennom gjensidig forståelse mellom den samiske befolkning, representert ved Sametinget, og regjering og storting.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Reidar Sandal (A): I innstillinga frå kommunalkomiteen understrekar Høgre dei distriktspolitiske utfordringane som finst i Indre Finnmark, som er kjerneområdet for samisk busetnad. Regjeringa har foreslått og fått fleirtal i Stortinget for ein kraftig reduksjon av dei distriktspolitiske verkemidla både for 2002 og for 2003. Høgre kjem altså med verbale utsegner som det er brei semje om, men partiet vil likevel ikkje løyve dei midlane som trengst for å gjennomføre den varsla politikken. Spørsmålet mitt til representanten Gitmark blir derfor: Korleis kan representanten forsvare dette klare spriket mellom ord og handling i Høgre sin politikk?

Peter Gitmark (H): Jeg anser dette spørsmålet for å være omtrent det samme som det som ble stilt til representanten Østberg fra representanten Sigvald Oppebøen Hansen, og ettersom Østberg snakker på vegne av alle re-

gjeringspartiene, anser jeg at hans svar vil være bedre enn det jeg kunne gi.

Torbjørn Andersen (FrP): Representanten Peter Gitmark talte relativt positivt om norsk samepolitikk. Men sist sommer uttalte statssekretær Jørn Holme at det slett ikke er aktuelt å gi Sametinget noen enerett til å forvalte land- og vannressursene i Finnmark. La meg da spørre konkret: Er det Høyres klare syn at Sametinget aldri skal få noen enerett til å forvalte land- og vannressursene i Finnmark, men at det skal være lik rett når det gjelder land- og vannressursene med hensyn til rekreasjonsbruk, næringsvirksomhet osv. for alle som bor i Finnmark. Jeg vil gjerne ha et klart svar fra Høyre på dette spørsmålet.

Peter Gitmark (H): Svaret til Fremskrittspartiet er ja. Det er og vil aldri bli Sametinget alene som skal bestemme over land og vann, men det skal være et samarbeid. Forslaget til finnmarkslov, som blir lagt fram nå før påske, vil ta opp disse problemstillingene, og jeg anser det slik at både Høyres, Kristelig Folkepartis og Venstres samt Regjeringens hovedstandpunkt vil komme fram der.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Eg registrerer med undring at Høgre ikkje er interessert i å utdjupa sin distriktspolitikk. Så er det vel godt då for Kristeleg Folkeparti å få moglegheita til å utdjupa han på vegner av Regjeringa når det gjeld kommuneøkonomien og når det gjeld distriktspolitikken. Vanlegvis er det vel Høgre som er dei fremste talspersonane for begge desse viktige områda.

Eg vil gi Peter Gitmark moglegheit til å svara på følgjande: Synest han det er like viktig for samiske ungar å læra sitt språk som det er for norske? Synest han difor det er viktig at det økonomisk blir lagt til rette for det, og meiner han at det er viktigare enn nokon gong å styrkja midlane til tospråklegheit, når kommuneøkonomien er så stram som han er?

Peter Gitmark (H): Jeg vil vise til fjorårets budsjett, hvor det faktisk var Samarbeidsregjeringen som foreslo en økning av midlene nettopp til tospråklighet med 5 mill. kr. Så vi gjør noe. Samtidig slår jeg fast at Senterpartiet og Høyre har like interesser, ved at vi ønsker tospråklighet i de samiske kjerneområder. Vi ønsker samisk språk som et levende språk, og å videreutvikle det, og det koster penger. Det har vi gjort noe med, og det vil vi fortsette å se på.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Torbjørn Andersen (FrP): Fremskrittspartiet mener at norsk samepolitikk må ses på med helt nye øyne. For det er med stadig økende uro, stigende skepsis, at Fremskrittspartiet er vitne til den konfliktskapende linje Regjeringen og stortingsflertallet har lagt opp til vedrørende norsk samepolitikk. Fremskrittspartiet er selvsagt ikke på noen måte imot samisk kultur eller språk som sådanne,

men vi er sterkt imot Sametingets krav om stadig økende selvbestemmelsesrett, og vi er imot samerettsutredningen, som legger opp til forskjellsbehandling vedrørende grunnforvaltningen i Finnmark basert på etnisk tilhørighet. Derfor vil Fremskrittspartiet nedlegge Sametinget, og vi avviser samtidig samerettsutredningen.

Vi er sterkt imot å innføre en styringsmodell for grunnforvaltningen av land og vann i Finnmark som innebærer at fylkestinget skal måtte dele styringsmyndighet med Sametinget. Sametinget bør nedlegges raskest mulig, bl.a. av den grunn at det blir konstitusjonelt galt at et rådgivende organ som Sametinget skal få den samme myndighet som et demokratisk valgt fylkesting i Finnmark til å bestemme over ressursutnyttelsen i nordområdene. Fremskrittspartiet mener at hele samerettsutredningen må trekkes tilbake, og at grunnforvaltningen i Finnmark skal styres etter samme modell som i dag, nemlig med Statskog som grunneier og forvalter av bl.a. jakt- og fiskerettighetene i Finnmark. Fremskrittspartiet krever full likebehandling både samer imellom og mellom samer og ikke-samer i Finnmark. Et slikt syn anser vi som folkerettslig uangripelig fordi det er basert på likeverd og respekt for enkeltmenneskets rettigheter, uansett rase, religion eller etnisk tilhørighet.

Enhver same som er norsk statsborger, skal selvsagt ha de samme demokratiske rettigheter som enhver annen norsk statsborger, både når det gjelder plikter og krav, retten til å utøve sitt språk, dyrke sin kultur og sitt samfunnsliv, så lenge dette skjer innenfor rammen av vanlig norsk lovgivning. Fremskrittspartiet har på denne bakgrunn full tillit til at norske samer er ressurssterke mennesker som selv kan ivareta sitt språk, sin kultur og sin identitet uten å måtte hjelpes av særtilpassede lover, konvensjoner, spesielle rettstilstander eller egne politiske organer for den samiske folkegruppe som f.eks. Sametinget.

Samer er, som alle oss andre, først og fremst enkeltindivider og frie borgere av landet som ikke er en ensartet gruppe med behov for særlover og politiske fora basert på etnisitet. Samer kan, som alle andre norske statsborgere, fritt delta i alle de demokratiske fora og organer som finnes innenfor det ordinære norske konstitusjonelle og demokratiske system. Å inndelegge befolkningen i politiske grupperinger basert på etnisk tilhørighet vil på sikt virke både svært stigmatiserende og mot sin hensikt, selv om det er aldri så velment i utgangspunktet.

Vitenskapsmannen Karsten Adriansen fra Båtsfjord konkluderer i sin bok «Er samene Finnmarks urbefolkning?» med at det ikke finnes flugg av bevis eller dokumentasjon for at samer kan betegnes som urfolk, verken i Finnmark eller på Nordkalotten. Adriansen hevder derimot at samer trolig var de siste av Finnmarks tilstedeværende befolkning som tok Finnmarks ressurser i bruk. Ytterliggående samepolitikere raser selvsagt over Adriansens konklusjon, for hans konklusjon slår bena fullstendig bort under mye av grunnlaget for norsk samepolitikk som er bygd sterkt opp rundt ILO-konvensjon nr. 169 og urfolkstatusen. At Norge som det første landet i 1990 ratifiserte ILO-konvensjonen nr. 169 om urfolk og stam-

mefolk i selvstendige stater, er i seg selv ikke noe bevis for en urfolkstatus, men slik framstilles det allikevel av enkelte. Det kan altså trekkes sterkt i tvil om urfolkstatusen er korrekt, ifølge de kriterier som ILO-konvensjon nr. 169 trekker opp. Verken Sverige eller Finland har ratifisert konvensjon nr. 169. En svensk offentlig utredning konkluderer med at Norges behandling av ILO-konvensjon nr. 169 burde fungere som en varselklokke for svenske beslutninger.

Sametinget er heller ikke noe legitimt demokratisk og representativt organ i noen som helst sammenheng. For det første er Sametinget et udemokratisk organ ut fra en representativ betraktning. Fra nordre Nordland er det kommet inn en representant med 14 stemmer i ryggen. Fremskrittspartiet tar videre meget sterkt avstand fra at etnisk differensiering skal gi berettigelse til deltakelse i valg til Sametinget, for bare de som oppfatter seg som samer og har samiske aner, er altså berettiget til valgdelta-kelse. Dette er ren apartheidpolitikk.

Ingen folkegruppe bør få utvidede demokratiske rettigheter basert på etnisitet. Dette vil garantert skape hat og splid, noe som slett ikke er ønskelig. Det er svært betenkelig at stortingsflertallet legger opp til en politikk der en utvalgt etnisk gruppe skal få utstrakt særbehandling på bekostning av andre.

Sametinget er som sagt ikke noe demokratisk eller representativt samisk organ, men et organ der drivkraften er en liten gruppe samer som ikke har særlig stor oppslutning blant samer ellers i Norge. Jeg har selv et omfattende kontaktnett i Finnmark, og deriblant har jeg kontakt med flere samer, samer som selv er sterkt imot Sametinget, og som mener at Sametinget på mange måter bare skader deres sak. Og hva skal vi mene når framtrepende representanter i Sametinget tar til orde for en egen samisk utenrikspolitikk, egen samisk forsvarspolitikk? Fra før av har man eget flagg, nasjonalsang og nasjonaldag. Vi ser tilløp til mer ytterliggående meningsytringer fra Sametingets talerstol, der representanter fra det største partiet, Norske Samers Riksforbund, fremmer uttalelser som i realiteten tar til orde for etnisk løsrivelse og ny statsdannelse. Dette hadde selvsagt ikke vært så farlig isolert sett, men når alle partier, unntatt Fremskrittspartiet, stadig lover økt samisk selvstyre, stimulerer man samtidig disse ytterliggående samers forventninger og krav om økt selvstyre og samisk autonomi.

Regjeringen og stortingsflertallet skaper forvirring, og man skaper urealistiske forventninger i enkelte samiske politiske miljøer når man stadig lover økt samisk selvbestemmelsesrett. Fremskrittspartiet godtar på ingen måte at Sametinget skal få styring over Finnmark på bekostning av etniske ikke-samer. Vi sier klart at det er absolutt ikke aktuelt å gi Sametinget noen som helst form for territorialt selvstyre, slik Sametinget krever. Dessverre vegrer altså allikevel flertallet seg mot å si klart fra hvor yttergrensene for samisk selvstyre skal gå. Dette er fatalt. Dette er likegyldig, og det er et falskt spill, som nærer opp under ekstremistiske holdninger hos et lite antall svært politisk aktive samer.

Noen må tore si klart fra i denne sak før det går aldeles galt i Finnmark. Folk fra Finnmark kontakter meg stadig og advarer mot et nytt Bosnia, Baskerland eller Kurdistan. Selvsagt skal man ta slike henvendelser med en viss klype salt, men det er allikevel betegnende for problematikken i situasjonen i nord, dessverre.

Jeg vil med dette ta opp Fremskrittspartiets forslag.

K j e l l E n g e b r e t s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Andersen har tatt opp det forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Det var kraftig lut frå representanten Andersen.

Samane er godkjende som urfolk fordi dei budde i landet då dagens landegrensar blei trekte opp. Derfor må norske styresmakter, både gjennom nasjonalrett og gjennom folkeretten, etter vår mening leggje forholda til rette for at denne folkegruppa skal utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Eg registrerer at Framstegspartiet absolutt ikkje vil akseptere at samane er urfolk, men meiner at dei derimot er ein minoritet. Det er ikkje oppsiktsekkjande. Det er ingen generell internasjonal definisjon av urfolk, men når alle parti, med unntak av Framstegspartiet, legg dette til grunn når det gjeld samane sitt rettslege grunnlag, blir mitt spørsmål til representanten Andersen: Kva slags juridisk dokumentasjon byggjer Framstegspartiet konklusjonane sine på? Er det berre syensing, eller er det vitenskapsmannen Karsten Adriansen som er sanningsvitnet?

Torbjørn Andersen (FrP): Da ILO-konvensjon nr. 169 ble vedtatt i 1990, bar det preg av å være hastverksarbeid. Den ble presset igjennom altfor fort i Stortinget. Det var få høringer om den, og veldig få fikk uttale seg. Nye opplysninger er kommet fram siden 1990. Jeg vil si det slik at samene er ikke urfolk etter ILO-konvensjon nr. 169, for den krever at man lever i tråd med tidligere sosiale, økonomiske og kulturelle tradisjoner, og at man er etterkommer etter dem som opprinnelig bygde Finnmark. I dag er samene fullstendig integrert i det norske samfunn, og de lever slett ikke i telt på Finnmarksvidda lenger. Forsker Karsten Adriansen mener at det ikke finnes fnugg av bevis for at samene egentlig er å betrakte som et urfolk i Norge. Fremskrittspartiet er ikke noe samefiendtlig parti, men dette er det altså vitenskapelig bevis for å hevde, og dette er noe som er kommet fram etter at denne ILO-konvensjonen ble ratifisert av Norge.

Olav Gunnar Ballo (SV): Jeg registrerer en svært kraftig ordbruk fra representanten Andersen. Jeg skal ikke gå inn i den typen ordbruk.

Når det gjelder at man ikke lenger lever som urfolk, er teltet fortsatt i bruk blant samer i forbindelse med noma-

disk flytting når det gjelder reindriften, så det Torbjørn Andersen her sier, må basere seg på uvitenhet.

Ellers er det noe som forundrer meg, og det er den motstanden mot målrettet å gjennomføre tiltak som kunne hatt effekt nettopp for å utlikne forskjeller. Kan Andersen begrunne hvorfor Fremskrittspartiet viser så stor motstand mot at man skulle gi støtteordninger til ivaretagelse og videreutvikling av det samiske språket? Hva slags diskriminering skulle ligge i det i forhold til den norske befolkningen, eller for den saks skyld i forhold til den samiske kulturen, i forhold til samisk håndarbeid, duodji, kunsthåndverk som har eksistert i generasjoner, men som såpass få har ivaretatt, fordi det er få samer, og som ellers vil dø ut? Kan Torbjørn Andersen gi en begrunnelse for hvorfor det blir vanskelig for Fremskrittspartiet å kunne gi støtte til denne typen ordninger?

Torbjørn Andersen (FrP): Hadde representanten Ballo hørt etter da jeg holdt mitt innlegg, hadde han hørt at jeg sa at vi i Fremskrittspartiet ikke er imot verken samisk kultur, språk eller samfunnsliv for øvrig. Det vi mener, er at man trenger ikke et sameting for å ivareta dette. Jeg har faktisk så stor tiltro til samer som enkeltindivider og som folk at dette kan de håndtere selv, uten å ha et sametingsorgan for å veilede seg.

Når det gjelder Fremskrittspartiets mest prinsipielle hovedinnvending, er det nettopp Sametinget vi vil nedlegge. Det er Sametinget som organ vi mener er overflødig, men vi er ikke på noen måte et samefiendtlig parti. Vi har så stor tiltro til den samiske folkegruppe at vi tror at sitt språk, sin kultur, sin identitet, sitt samfunnsliv kan de utmerket godt ivareta uten et sameting.

Ivar Østberg (KrF): Jeg har ofte oppfattet Fremskrittspartiet som et parti som vil peke på lov og rett. I disse innstillingene er det skrevet om to høyesterettsdommer, og Høyesterett slår fast at det ikke er tvilsomt at samene er urfolk i Norge. Hva er det som har størst faglig og juridisk tyngde for Fremskrittspartiet, er det norsk høyesterett eller vitenskapsmannen Karsten Adriansen?

Hva legger Fremskrittspartiet i det når de sier at same- ne er en minoritet i Finnmark og bør behandles som sådan? De legger riktignok til «sier vitenskapsmannen Karsten Adriansen», men siden de siterer ham, går jeg ut fra at de mener det samme. Hva bør det bety å bli behandlet som minoritet som sådan?

Torbjørn Andersen (FrP): Det er alltid slik i denne verden at det som en gang ble oppfattet som en sannhet, før eller siden kan bli endret på ved at det kommer nye opplysninger og nye fakta for dagen.

I mitt svar til Sigvald Oppbøen Hansen, bl.a., viste jeg til at siden ILO-konvensjon nr. 169 ble ratifisert av Norge i 1990, er det kommet fram en del nye opplysninger, som sår tvil om hvorvidt samene virkelig er urfolk. Finnmark har vært befolket kanskje i 10 000 år, og same- ne er trolig det folkeslag som sist tok Finnmarks ressurser i bruk. Når det kommer nye, vitenskapelige opplysninger fram, må man kunne feste en viss lit til dem, ta

dem i betraktning og se på om det man tidligere trodde, virkelig er godt nok.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A) (fra salen): President! En åpenbar misforståelse.

Presidenten: Ja vel.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Representanten Torbjørn Andersen bygger opp under den misforståelse at begrepet «urfolket» er knyttet til hvem som kom først til et område. Det er ikke det som er knyttet til den internasjonale definisjon av urfolk. Definisjonen er knyttet til om folkegruppen bebodde området på det tidspunkt statsgrensene ble trukket. Det hersker det liten tvil om.

For det andre: Definisjonsspørsmålet er om man har beholdt noen av sine særtrekk. Det er det også liten tvil om. Så kanskje vil det være fornuftig å forholde seg til de internasjonale definisjonene og ikke egen synsing.

Presidenten: Da får vi si at det er oppklart.

Karin Andersen (SV): Det er nå 23 år siden det lå demonstranter i Stilla. Det Alta-kampen handlet om, var overkjøring av samiske interesser, og det handlet også om rasing av norsk natur.

I dag behandler vi en ny sametingsmelding, og da er det viktig å slå fast og holde fast ved noen prinsipper. Demokratiske prinsipper tilsier at det er flertallet som bestemmer. Men et demokrati som ikke har en politikk for å ivareta mindretallets interesser, er totalt uakseptabelt. Respekt, mangfold og likeverd er idealer som SV vil framheve. Politikk for urfolks rettigheter må utarbeides i respekt for deres tradisjon, levemåte og framtidige interesser.

Urfolks muligheter til å oppnå reell likestilling og likeverd er avhengig av både rettigheter, fordeling av ressurser og politisk makt. Derfor er Sametinget så viktig. Om noen få dager, når den nye finnmarksloven kommer, vil vi få en prøvestein på om man kan håndtere jussen på en fornuftig måte. Men Sametinget som politisk organ er utrolig viktig, fordi juss og lovverk ikke er nok. De som ikke forstår det, og som vil legge Sametinget ned, velger ensretting, konflikt og rettssal framfor samarbeid, dialog og mangfold.

SV mener at Sametinget må få mer innflytelse, og at de må få høyere status som politisk organ. Fremdeles trengs det et bedre samarbeid mellom Sametinget og Stortinget. SV og Senterpartiet har forpliktet seg til å ta opp det med Presidentskapet og sørge for at Sametinget ikke, som i dag, blir behandlet som en hvilken som helst lobbyist. Vår viktigste samhandlingspartner kan ikke behandles på den måten. Derfor mener vi at man må ha faste møter og en annen form rundt samarbeidet også med andre komiteer enn kommunalkomiteen.

SV er som sagt enig i at vi må overføre mer ansvar til Sametinget. Men det forutsetter at statlige myndigheter

ikke fraskriver seg medvirknings- og samarbeidsansvar i saker der Sametinget er gitt myndighet, og ikke løper fra ansvaret for å finansiere tiltak som er desentralisert. Det skjer overfor Sametinget, og det skjer også overfor kommunesektoren. SV vil understreke at det nasjonale ansvaret for å virkeliggjøre målene i samepolitikken ikke må svekkes. For eksempel må tilskuddsordningen som etableres for å dekke utgifter til tospråklighet, dekke de reelle kostnadene.

SV er ikke imot nye finansieringsmuligheter, f.eks. når det gjelder samiske sentra og flerbrukshus, men vi vil advare sterkt mot at en mulighet til alternativ finansiering blir brukt som ansvarsfraskrivelse fra regjering og storting for å unngå at de skal ha ansvar for at målsettingene for politikken nås.

SV mener også at det er viktig å styrke den samiske identiteten og ta hensyn til at barn og ungdom i dag kan identifisere seg både med det samiske og det norske. Det er viktig å finne fram til tiltak som setter foreldre og foresatte som har mistet det samiske språket, i stand til å være en støtte for barna sine når de lærer samisk. I likhet med skolen må også barnehagen legge opp til reell tofunksjonell språklighet.

SV er også fornøyd med å ha fått gjennomslag for at Regjeringen i løpet av 2003 skal vurdere å senke kravet til antallet elever som kreves for å opprette en samisk klasse. Utenfor det samiske språkområdet kreves det nå ti elever for å opprette en klasse. I flere kommuner, bl.a. i Troms, ligger dette kravet så høyt for det enkelte årskull. I praksis blir det da veldig mange elever med samisk som morsmål som ikke får mulighet til å gå i en samisk klasse. Vi er veldig glad for at Regjeringen nå skal se på dette.

Den sterke satsingen på kultur som Sametinget har valgt å vektlegge i flere år, er viktig. Å føle seg trygg og stolt over sitt eget grunnlag for å kunne møte andre med personlig trygghet og likeverd er viktig. Den rike kulturarven og de nye kulturinntrykkene som den samiske befolkningen har, er en stor berikelse for alle. I en moderne tid i en mobil og omskiftelig verden, ser vi at den personlige identitetsbyggingen blir viktigere og viktigere som grunnmur for annen livsutfoldelse. Å styrke samisk kultur vil derfor bare være et gode for hele samfunnet.

Finnmark er et av de områdene, i tillegg til Oslo indre øst, som har de største fattigdomsproblemene. Derfor har SV i meldingen pekt på problemene med at Regjeringen svekker både distriktpolitikken og utjamningspolitikken, og at dreiningen vekk fra en bred velferdspolitikkk mot smal fattigdomssatsing ikke kommer Finnmark og befolkningen der til gode. SV er svært kritisk til den siden av Regjeringens politikk.

Når det gjelder reindriften, mener også SV at Sametinget må få større ansvar for å avklare samepolitiske retningslinjer for reindriftspolitikken. Det er, tror vi, en viktig desentralisering av ansvar, slik at man må gå inn i de vanskelige prioriteringskonfliktene. Men dette må sjølsagt skje under forutsetning av at staten viser ansvar for å ivareta overordnede miljöhensyn, og at rammebetingel-

sene for næringen skal være slik at den kan leve framover.

Så til et av de vanskelige områdene, nemlig verneplanarbeidet i Tysfjord. SV har gått inn for at verneplanarbeidet må legges til rette for et vern som ikke er en trussel mot framtidig lulesamisk kjerneområde. Vern og bruk av området må avklares i planprosessen, og noen prinsipielle avklaringer vil komme som følge av Samerettsutvalgets innstilling til ny finnmarkslov. Jeg synes den mistilliten som lulesamene viser og faktisk føler overfor storsamfunnet og overfor verneplanarbeid, må tas på alvor. Den mistilliten kan bare rettes opp ved at staten faktisk ivaretar de interessene som vi kommer til å vedta i dag, i planprosessen og under verneplanarbeidet. Hvis det svikter, har de på en måte fått rett i at de interessene ikke er viktige nok for storsamfunnet. For SV er det viktig å understreke at vi mener de er det.

I stortingsmeldingen har SV også pekt på rettshjelpssituasjonen for Indre Finnmark. Det er et velferds- og rettsstatsproblem at de med lavest inntekt og det største behovet for rettshjelp, er de som bruker rettshjelpen minst. Det er gjort noen endringer i rettshjelpssystemet som har bedret situasjonen noe, men SV er fremdeles av den mening at rettshjelpskontoret for Indre Finnmark burde styrkes i stedet for å svekkes, og at dette er et hensyn som vi på en måte ikke bare kan skyve over på de generelle, alminnelige ordningene, men som vi må ivareta på en spesiell og sterkere måte enn det vi har gjort i de ordningene vi har i dag.

Et av de interessante spørsmålene som har vært oppe til debatt under behandlingen, er spørsmålet om urfolkssone. Det står ingenting om det i meldingen, men det er knyttet til en av de andre store politiske debattene om dagen, nemlig differensiert arbeidsgiveravgift, som jo er en utrolig viktig ordning for hele Finnmark og derved også for de samiske områdene. Alle samiske områder ligger jo innenfor de områdene som nyter godt av ordningen slik den er i dag. Det har vært tatt til orde for at man kunne etablere en urfolkssone. SV har ikke tatt standpunkt til dette, men vi synes det er en interessant idé å vurdere, fordi det ikke er noen tvil om at urfolkstatusen vil gi en annen tyngde i internasjonale forhandlinger enn de rene norske distriktpolitiske interessene. Problemet med en slik ordning vil være at den vanskelig kan gjøres gjeldende for andre deler av landet som også har store distriktpolitiske utfordringer, og som derved kanskje kommer enda vanskeligere ut i forhandlinger om slike vanskelige temaer. Jeg synes at vi skal se på alle slike innspill som konstruktive, og SV ønsker å se på dette som en mulighet framover.

Jeg vil ta opp det forslaget i innstillingen som SV er medforslagsstiller til, hvis det ikke allerede er opp-tatt.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har tatt opp det forslaget hun refererte til, hva enten det er tatt opp tidligere eller ikke.

Det blir replikkordskifte.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Representanten Andersen uttrykte i sitt innlegg bekymring for den mistillit som den lulesamiske befolkningen har til den statlige verneplanprosessen. Det er vel ikke å si det for sterkt at den lulesamiske befolkningen i området har uttrykt frykt for å bli overkjørt i denne prosessen. Hadde det ikke da vært rimelig enten at saken hadde vært tatt ut av verneplanarbeidet, slik Arbeiderpartiet og et flertall i komiteen, men ikke et flertall av partiene i salen, har gått inn for, eller at man som et minimum stilte krav om at saken skulle bringes tilbake til Stortinget for nettopp å avveie og forsikre seg om at disse hensyn blir ivaretatt, i stedet for å gi Miljøverndepartementet fullmakt til å avgjøre saken, slik man nå i realiteten gjør gjennom det forslaget som SV har stilt seg bak?

Karin Andersen (SV): Det er flere interesser som SV har vært opptatt av å ivareta i denne saken. Jeg vil gjenta det jeg sa i sted, at vi tar denne mistilliten fra de samiske interessene på alvor. Oppigjennom hele historien har det vel vært slik at man ikke bare har følt, men også i praksis har blitt både undertrykt og overkjørt. En av grunnene til at vi er nødt til å ha en særlig samepolitikk i dag, er jo nettopp at storsamfunnet ikke har ivaretatt disse interessene.

Når flertallet går inn for det forslaget vi har fremmet i dag, er det fordi vi oppfatter at det er interesser som dreier seg om naturvern, som kan ivaretas samtidig som man ivaretar interessene til det lulesamiske samfunnet og dets framtid. Vi oppfatter at de forpliktelsene som regjeringspartiene har gått inn for ved å formulere disse forslagene, slik de har gjort det sammen med SV, er så sterke at disse interessene skal ivaretas i planprosessen, og de kan bare ivaretas der.

Torbjørn Andersen (FrP): Representanten Karin Andersen uttalte noe slikt som at de som vil legge ned Sametinget, velger konflikt. Det er selvsagt Fremskrittspartiet hun sikter til her. Men det er altså ikke bare Fremskrittspartiet som vil nedlegge Sametinget. Jeg skal referere fra avisen Finnmarken den 28. februar i år, der det står: «Isak Mathis O. Hætta vil legge ned sametinget.» Journalisten spør: «Betyr dette at du er enig med Fremskrittspartiet og Carl I. Hagen?» Hætta svarer: «... slik utviklingen har gått, så er jeg enig med dem om at tinget burde nedlegges». Isak Mathis O. Hætta er også varaordfører i den største valgkretsen, Kautokeino. Da kan man jo spørre, når Karin Andersen roser Sametinget opp i skyene og sier at alt er så bra med Sametinget: Hva er Karin Andersens kommentar til at selv sentrale sameitingsmedlemmer mener at Sametinget bør nedlegges?

Karin Andersen (SV): Jeg registrerer med litt forferdelse at det er stortingsrepresentanter, valgt inn i et demokratisk organ, som ikke mener at den beste måten å løse konflikter på er ved å forsøke å finne politiske løsninger. Jeg tror Fremskrittspartiet har sovet i alle historietimer, og de velger å lukke øynene for de overgrep og de overkjøringer som har vært gjort gjennom historien

overfor samene. Grunnen til at vi må vedta en del slike ting, er jo nettopp at storsamfunnet ikke har ivaretatt disse interessene, at det ikke er mulig å oppnå en likeverdig situasjon uten demokratiske organer som kan tale på vegne av befolkningen.

Det er slik at man kan framføre ekstreme synspunkter både her og der. Hvis framtrepende representanter i Stortinget tar til orde for ekstreme standpunkter, kan det også være noen som ønsker å legge ned Stortinget. Jeg tror ikke at det er noen særlig gode idé, i likhet med at jeg ikke tror det er noen god idé å legge ned Sametinget.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Senterpartiet og SV står saman på mange område i denne innstillinga. Det går tydeleg fram. På eitt område skil vi lag, nemleg i handteringa av Tysfjord–Hellembotn-området og spørsmålet om vern.

No seier Karin Andersen at det er naturvernomsyn som gjer at SV står for det dei gjer her. Vi er med alle saman, unnateke Framstegspartiet, i eit felles fleirtal som seier at det treng ikkje vera motsetnad mellom naturvern og naturforvaltning. SV er med i det forslaget som Ivar Østberg har fremja i dag. Men kva er det eigentleg representanten Karin Andersen ser føre seg skal gjerast av utgreiingar av lulesamiske interesser, og korleis skal dei varetakast dersom ho ikkje skal ta Tysfjord–Hellembotn-området ut av verneplanen?

Karin Andersen (SV): På noen områder kan det være konflikt mellom naturvern og de lulesamiske interessene. Det er litt ulike måter å utvikle næringsgrunnlaget på ut fra naturressursene i de ulike samiske områdene. Det er noen uavklarte punkter på dette området. Men SV tror, i motsetning til Senterpartiet og flertallet, at disse konfliktene lar seg løse innenfor planprosessen. Med det kjennskap vi har til de føringer som har vært lagt gjennom behandlingen bl.a. hos fylkesmannen i Nordland, er man innstilt på å ivareta de lulesamiske interessene på en god måte innenfor planarbeidet. Vi mener at man ivaretar de samiske interessene bedre ved å være sterke med hensyn til natur- og miljøvern fordi det nettopp ivaretar naturgrunnlaget for den samiske befolkningen.

Presidenten: Replikordskiftet er avsluttet.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Samane er ei urbefolkning på Nordkalotten, bundne saman av eit felles språk, ein felles historie. Fordi det bur flest samar i Noreg, har Noreg eit særskilt ansvar for utvikling av samane sin kultur og deira levekår. Samane sine kår i Sverige, Finland og Russland vil vera avhengige av levekåra til dei norske samane. Ratifiseringa av ILO-konvensjonen og det arbeidet Noreg gjer for andre minoritetar og urbefolkningar, gir òg Noreg eit særleg ansvar internasjonalt.

Senterpartiet vil gi den samiske befolkninga moglegeheiter til kulturell og materiell utvikling på eige grunnlag, og gi dei ulike samiske språk- og kulturgruppene

moglegheiter til å utvikla egne særtrekk. Vi er imot inn-
grep i bruksområde som svekkjer samiske primærnærin-
gar. Gjennom Sametinget og andre organ må samane få
større innverknad ved planlegging og tiltak som gjeld
den samiske befolkninga.

Senterpartiet vil understreka kor viktig det er å ha ein
generell politikk som òg varetek den samiske befolkninga.
Når distriktpolitikk, næringspolitikk og kulturpoli-
tikk blir svekt, får det negative følgjer òg for den samiske
befolkninga. Når Regjeringa vel å sjå vekk frå Forskjells-
Noreg og tiltak i forhold til utjamning, og når kommune-
økonomien er dramatisk svekt, får det følgjer for den sa-
miske befolkninga. Senterpartiet er for ein fellesskapspo-
litikk, der vi varetek fellesskapet framfor skattelette for
dei av oss som har aller mest. Vi veit at det òg kjem den
samiske befolkninga til gode.

Innafor taletida på 5 minutt vil eg i strekpunktsform
referera nokre av dei innspela frå Senterpartiet som er
tekne inn i fleirtalsinnstillinga:

- Dialogen mellom Sametinget og dei kommunane og
fylkeskommunane det gjeld, skal vera gjensidig.
- Også andre forvaltingsorgan enn den sentrale rein-
driftsforvaltninga har behov for å rekruttera samisk-
praktiserande medarbeidarar.
- For å bevare reindriftstermar, stadnamn og termar
knytte til andre samiske næringar må innsamling og
systematisering av dette materialet prioriterast.
- Fleirtalet ber Regjeringa vurdere tiltak som vil auka
faktainformasjon om samane i samfunnet, under dette
ulik nærings- og yrkestilknytning.
- Det må rekrutterast eit tilstrekkeleg tal samisktalande
fosterheimar for dei tilfella der samiske barn har be-
hov for å omsorgsovertaking.
- Statleg finansiering av dei vidaregåande skulane og
internatdrifta må sikrast vidare.
- Ei verdig eldreomsorg må tilretteleggjast òg når det
gjeld språk.
- Det er behov for midlar til tospråklegheit i helsefore-
taka og andre statlege helsetenester, slik at tidlegare
praksis kan vidareførast.
- Fleirtalet strekar under viktigheita av at Sametinget og
lokale myndigheiter blir involverte i saker som gjeld
naturområde med særleg verneverdi.
- Vi står saman med Arbeidarpartiet og Framstegspar-
tiet om å ta Hellemofjorden i sin heilskap ut av verne-
planarbeidet for Tysfjord–Hellemo-området.
- Vi står dessverre berre saman med SV når det gjeld
det at tilskotsordninga for å dekkja utgiftene til to-
språklegheit skal dekkja reelle kostnader. Og eg vo-
nar at fleirtalet kjem til å koma etter på det punktet
seinare.
- Vi står òg saman med SV om at det er eit nasjonalt an-
svar å finansiera samiske senter og fleirbrukshus. Når
vi opnar for anna finansiering, er det ikkje fordi vi vil
at staten skal fråskrive seg ansvaret sitt.
- Vi vil be Regjeringa vurdere rikspolitiske retningsli-
ner for samiske spørsmål og planarbeid, i kommunar
og fylkeskommunar.

- Vi vil styrkja rettshjelpskontoret i Indre Finnmark. Vi
står saman med Arbeidarpartiet om ein samla gjen-
nomgang og ei vurdering av tap av rein til rovvelt.
- Vi er med i det fleirtalet i komiteen som etter innspel
frå Arbeidarpartiet vil ha eit verdiskapingsprogram
basert på tradisjonell næringsdrift hjå samane.
- Der var det slutt på tida mi, så då får eg koma tilba-
ke seinare.

J ø r g e n K o s m o hadde her gjeninntatt presi-
dentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Senterpartiet og
Arbeiderpartiet står sammen om det aller meste i denne
innstillingen. Men på ett punkt står faktisk Arbeiderpar-
tiet helt alene. Etter vårt syn vil målsettingen om at same-
ne, gjennom Sametinget, selv skal bestemme over saker
som spesielt angår den samiske befolkning, bli oppfylt
best dersom man lar Sametinget selv ha myndighet over
spørsmål knyttet til Sametingets valgordning.

Jeg registrerer som sagt at ingen av de andre partiene
har sluttet seg til det synet. Men i den utstrekning det
skulle være ulike vurderinger mellom Sametinget og de
statlige organene om hvordan valgkretsinnvidlingen
skal være, hvordan mandatfordelingen skal være, hvor-
dan avgrensningen i stemmeretten skal være – vil det
ikke da være sterke prinsipielle grunner for at det vil
måtte være Sametinget som selv definerer hva som er
best, i samsvar med samisk tradisjon og samisk vurde-
ring? Og hvorfor er i så fall Senterpartiet ikke enig i
den vurderingen, at denne myndigheten bør tillegges
Sametinget?

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Det som er sagt i
innstillinga av dei ulike partia når det gjeld valordninga,
er grunnlag for eit nærmare studium. Det er f.eks. slik at
Senterpartiet står åleine om å følgja opp utjamningsman-
dat etter same modell som ved stortingsval, og der desse
mandata skal gjelda det underrepresenterte kjønnnet. Det
er slik at Arbeidarpartiet vil at ektefellar til samar som
står i manntalet, òg skal få moglegheit til å stemma.

Vi synest at Stortinget skal ha det overordna ansvaret
for ulike valordningar, men vi vil då i større grad enn
Arbeidarpartiet på nokre område ha respekt for det Sa-
metinget seier.

Torbjørn Andersen (FrP): Representanten Magn-
hild Meltveit Kleppa er meget positivt innstilt til Same-
tinget og Sametingets arbeid.

Jeg har i grunnen bare et lite, greit og kort spørsmål.
Det er jo slik at kriteriene for å stille i samemanntallet og
få delta i valg er at man må ha en viss gehalt av samisk
blod og oppfatte seg som same. Mener representanten
Meltveit Kleppa at etnisitet faktisk er grunnlaget for å få
lov til å delta i et demokratisk valg? Jeg synes det er me-
get merkelig at demokratiske rettigheter til å delta i valg

skal være knyttet opp mot etnisk tilhørighet. Jeg finner det meget betenkelig!

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Det er nok slik at Senterpartiet og Framstegspartiet gjensidig har sine motforestillinger i forhold til politikken på dette området.

Når Framstegspartiet innleier merknaden sin med å seia at «likeverd og respekt for enkeltmenneskets egenart, retten til å utfolde seg og bestemme over sitt eget liv, er et viktig og grunnleggende samfunnssyn», fekk eg i dag gjennom Andersen sitt innlegg mest eit inntrykk av at det skal gjelda for ein del andre folkegrupper, men ikkje for samane. Vi for vår del legg til grunn den ILO-konvensjonen som Noreg har ratifisert, det grunnlovsvedtaket som er på plass, og den praksisen som elles er etablert. Vi synest Sametinget er ei svært god ordning – for den samiske befolkninga så vel som for oss andre.

Ivar Østberg (KrF): Hele komiteen har vært opptatt av å sikre de lulesamiske interesser i det lulesamiske kjerneområdet i Tysfjord.

Når det gjelder arealforvaltning i områder med samisk bosetting, sier et bredt flertall – alle partier, Senterpartiet inkludert – at man «er kjent med at de samiske kjerneområdene omfatter store naturverdier som det er en viktig nasjonal oppgave å ta vare på for ettertiden, ikke minst som grunnlag for fortsatt samisk bosetting, næringsvirksomhet og kultur».

Og videre:

«Flertallet vil understreke viktigheten av at Sametinget og lokale myndigheter må involveres i saker vedrørende naturområder som har særlig stor verneverdi.»

Hvorfor må man da trekke dette området helt ut og ikke følge Sametingets ønske om en nasjonal prosess, som noen andre av oss har foreslått?

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Grunngevinga for at vi meiner at Hellemofjorden skal trekkjast ut, går fram av ein merknad som Arbeidarpartiet og Senterpartiet står saman om, der vi «konstaterer at Hellemofjorden med tiliggende områder er kjerneområder for den samiske befolkningen i lulesamisk område». Vi har allereie no òg fått klarlagt korleis dei i den einaste og siste lulesamiske fjordbusetjinga i Noreg sjølve meiner at livsgrunnlaget deira kan takast vare på vidare.

Vi har lita tru på at ytterlegare utgreiingar vil taka vare på denne befolkninga på ein god måte – difor dette standpunktet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Steinar Bastesen (Kp): Vi behandler i dag St.meld. nr. 55 for 2000-2001. Behandlingen burde ha vært utsatt, slik at representantene hadde fått mer tid på seg. Men når vi nå behandler meldingen, så behandler vi den.

Jeg skal ikke gå inn på at det er gitt ut ei bok, «Er samene Finnmarks urbefolkning?» – jeg vil bare nevne det fra denne talerstol. Man kan stille spørsmål ved om det er

rett det som står der, men ei bok er nå ei bok, og de som har imot den boka, bør jo skrive ei ny bok.

Jeg har fra denne talerstol fremmet et forslag om vern og bruk av sjøen. Min ærbødige påstand er at det er ingen hjemmel i naturvernloven for å fredes sjøen. Det er hjemmel i saltvannsfiskloven og i de lovene som administreres av Fiskeridepartementet, men ikke i naturvernloven. Hvor mange ganger vi enn behandler stortingsmeldinger opp mot naturvernloven i denne sal, så gir det ikke loven større virkefelt. Lover vedtas av Odelstinget og Lagtinget – enten vi liker det eller ei. Stortinget kan ikke vedta lover, det framgår av den konstitusjonelle orden.

Det eneste lovgrunnlaget som foreligger, er et brev på tre sider – jeg gjentar: tre sider – fra Det kongelige justis- og politidepartement. Jeg vil referere slutten av dette brevet, som er undertegnet av en lovrådsgiver og en konsulent. I brevet står det:

«Vi er etter dette tilbøyelig til å mene at naturvernloven generelt også gjelder sjøområder, herunder vannmassene, havbunnen, samt plante- og dyrelivet der. Vi går ikke inn på hvorvidt alle verneformer etter naturvernloven kan nyttes overfor slike områder.»

Det er hele hjemmelsgrunnlaget for naturvernloven. La det være sagt fra denne talerstol: Det er hele hjemmelsgrunnlaget! Vi går på en kjempesnell!

Når miljøvernministeren og Miljøverndepartementet har sagt at den vedtatte kystverneplanen for Nordland skal gjelde, så skal den det. På bakgrunn av et privat forslag har Miljøverndepartementet, statsråden, skrevet et brev til energi- og miljøkomiteen datert 15. februar 2001. I brevet står det bl.a. at man skal konsekvensutrede vernetiltak på mer enn 250 km² og alle vernetiltak større enn 500 km². Det framgår av det brevet, som alle her har fått fra Miljøverndepartementet, at Tysfjord og indre Hellemofjorden skal fredes, for det er et fredet område av kystverneplanen for Nordland. Der står det – og det er helt utrolig – at i Stortinget vedtar vi *foreløpige* planområdegrensener for utbedring og vern, og konsekvenser av vern, i Tysfjord–Hellemo-området. Altså: Vi vedtar *foreløpige* planområder i Stortinget. De sitter på fylkesmannens miljøvernnavdeling og tegner med tusj. Så vedtar vi i Stortinget at det de har tegnet med tusj om foreløpige verneområder, skal være slik. Vi gir altså fullmakt til dem som sitter og tegner med tusj, at de fortsatt skal tegne med tusj!

Vi har ingen problemer i vårt parti med å gå inn og trekke ut Hellemofjorden og indre del, som § 2 tilsier. Det har jeg ingen problemer med å slutte meg til. For det er ikke noen stor hemmelighet at Kystpartiet går mot den planen, og foreløpige planområdegrensener går vi imot.

Presidenten: Tiden er ute!

Steinar Bastesen (Kp): Ja, tiden er ute, men jeg kunne ha sagt mye, mye mer.

Presidenten: Det er presidenten ikke i tvil om.

Statsråd Erna Solberg: Tilleggsmeldingen om samepolitikken – og de sakene som i dag ligger til behandling, altså St.meld. nr. 55 for 2000-2001, St.meld. nr. 33 for 2001-2002 og St.meld. nr. 10 for 2002-2003 – er et viktig statusdokument, som trekker opp erfaringene med hvor langt vi er kommet i forhold til politikken overfor og i samarbeid med urbefolkningen samene i Norge. Den er viktig også fordi den peker ut hvor prioriteten i arbeidet skal ligge fremover, samtidig som den er et dokument som jeg ikke vil kalle skjellsettende, verken for den forrige regjering eller for vår, fordi den er en del av en oppfølging av en politikk som er lagt til grunn over flere år i Norge.

Derfor er jeg veldig glad for på bakgrunn av komite-merknadene å kunne konstatere at alle partier, med unntak av ett, stiller seg bak hovedlinjene i norsk samepolitikk. Det tror jeg gir en stor trygghet for den samiske befolkningen som minoritet og som urfolk. Det gir trygghet for dem som skal jobbe med å utforme samepolitikken i det praktiske liv, og som skal arbeide videre med den rekke tiltak som er nevnt både av foregående regjering og av denne regjering.

Jeg har lyst til å understreke at samepolitikken er tverrsektoriell. Kommunal- og regionaldepartementet har en samordnende rolle. Men det er faktisk slik at veldig mange av de temaene som er av betydning for det samepolitiske området, defineres både på andre forvaltningsnivå og i andre departementer. Kirke- og kulturdepartementet, Utdanningsdepartementet og Landbruksdepartementet er viktige departementer som spiller en viktig rolle i forhold til å utforme og nå de målsettingene vi ønsker å ha for samepolitikken.

Den samordnede rollen er viktig for at vi skal se hvordan ting henger sammen, og for at det ikke skal være store hull. Vi kan f.eks. konstatere at vi i løpet av denne stortingsperioden bl.a. har behandlet en stortingsmelding knyttet til høyere samisk utdanning og forskning, som har vært viktig, og som har trukket opp noen viktige linjer innenfor det området.

I forrige stortingsperiode vedtok et enstemmig storting menneskerettighetsloven av 21. mai 1999. Den vedtok et enstemmig storting. Gjennom denne loven ble FN-konvensjonen om sivile og sosiale rettigheter gjort til norsk lov. Artikkel 27 i denne konvensjonen gir rett til særskilt beskyttelse for etniske, religiøse og språklige minoriteter. Jeg understreker at vedtaket var enstemmig, for det er litt forbausende at når man går igjennom det som skal til for å sikre urbefolkningens – den språklige minoriteten i Norge – samenes, rettigheter etter FN-konvensjonen, som altså også Fremskrittspartiet har stemt for, så har man ingen synspunkter når det gjelder det som skal være oppfølgende politikk knyttet til det. Det er forbausende at man faller tilbake på den enkle retorikken knyttet til spørsmålet om man er en urbefolkning eller ikke, som kommentar til hvert eneste punkt som er tatt opp i innstillingen fra komiteen.

Det kan jo være grunner til å stille spørsmål – hvis vi skal følge opp artikkel 27 i denne konvensjonen, som Fremskrittspartiet har stemt for – om hva som er partiets

politikk for den språklige minoriteten samene. Da må man altså gå lenger i utformingen av de politiske og oppfølgende standpunkter enn det Fremskrittspartiet har gjort. Det viser vel kanskje at man ikke tenker på sammenhengen mellom ulike typer vedtak man er med på å fatte.

Politikken overfor urfolk og minoriteter er forankret i internasjonale konvensjoner. Norge som et rikt land må være seg bevisst hvilke signaleffekter vår behandling av urfolk og minoriteter gir, særlig overfor andre land som har mindre mulighet for nettopp å gi den typen beskyttelse og utvikling for sine minoriteter på grunn av landenes økonomiske situasjon.

Utvikling av urfolk som minoritetspolitikk er etter min mening også en utvikling av demokrati. Det er viktig i et demokrati at vi har mekanismer som sikrer også mindretallets rettigheter, og at det ikke bare er flertallets rettigheter demokratiet fokuserer på.

Norge har et særskilt ansvar overfor samisk kultur. Dersom Norge ikke tar vare på samisk kultur og språk, kan vi ikke vente at andre gjør det. Det finnes rett og slett ingen andre i vårt samfunn som vil kunne ta vare på dette hvis ikke det norske samfunnet som helhet gjør det. Derfor har Regjeringen klart understreket i sin tilleggsmelding at vår prioritet ligger på språk, den ligger på ungdom, og den ligger på kulturutvikling.

Den neste større milepælen som kommer i forhold til urbefolkningspolitikken, er finnmarksloven. I meldingen blir det sagt at denne vil bli lagt frem i vårsesjonen 2003. Jeg har lyst til å understreke at det er en vanskelig sak, hvor det er mange kryssende hensyn som må ivaretas. Vi må regne med at noen ikke blir særlig fornøyde med det vi kommer med, kanskje de ikke blir så misfornøyde heller. Men kanskje en av de viktige rollene vi har som politikere, er å finne balansen mellom ulike ståsteder og avveie de kryssende hensyn mot hverandre.

I komitebehandlingen har forholdet mellom samisk sedvane, rettigheter og verneregimer blitt debattert. Natur- og arealvern er en forutsetning for bevaring av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Det må vi ikke glemme. Det blir ingen bevaring av samisk kultur og mulighet for samisk næringsutvikling hvis vi ikke har det natur- og arealvernet som er en forutsetning for å få dette til. I flere saker blir verneplaner sett på som en trussel mot samisk kultur. Jeg mener at det ikke skulle være nødvendig. Jeg mener at det er interesser vi skal prøve å avbalansere, slik at samisk kultur og levesett og samiske næringsveier kan leve også innenfor et vernet område. Miljøverndepartementet, sammen med Kommunal- og regionaldepartementet, har en dialog med Sametinget angående disse sakene, særlig Stabbursdalen og Hellemobotn.

Det er enighet i komiteen om at det er viktig med et velfungerende næringsliv i områder med samisk bosetting. Jeg ser at det er uenighet om valg av virkemidler, men jeg er glad for at målene er felles. Og jeg oppfatter at debatten i dag egentlig ikke er en debatt som dreier seg om samepolitiske spørsmål, men den dreier seg om de ulike ståstedene vi måtte ha knyttet til bruk av offentlige midler på ulike tiltak. Jeg har likevel lyst til å understreke

at i forbindelse med utviklingen av et velfungerende næringsliv, dreier det seg også om å sørge for å gjøre de samiske områdene til brede samfunn med ulik type kompetanse. Og i den sammenhengen har denne regjeringen gjort ett av de kanskje største skrittene som har vært gjort, nemlig å legge Mattilsynets regionalkontor for Troms og Finnmark til Kautokeino. Det er faktisk en måte å bygge bredere kompetanse på i et lokalsamfunn, og det skaper en bredere basis også for spinn-off og annen type næringsutvikling. Vi skal ikke glemme at det er blant de mest aktive tiltakene som kan gjøres nettopp i et næringsfattig område, og i et område som kanskje trenger balanse mellom mer enn de samiske interessene, nemlig ved at også den norske stat er til stede med noen av sine institusjoner innenfor dette området.

Vi ser at opposisjonen ber Regjeringen sette i verk et verdiskapingsprogram for samiske områder med utgangspunkt i den tradisjonelle samiske næringsaktiviteten innenfor jordbruk, reindrift, fiske og tradisjonelt håndverk, alene eller i kombinasjon. Det er allerede i gang et verdiskapingsprogram for reindriften. Vi vil selvfølgelig vurdere dette forslaget i det videre arbeidet som skal skje, og i samarbeid med Sametinget, som også har virkemidler knyttet til samisk næringsutvikling.

Kommunalkomiteen har ved flere anledninger vært opptatt av reglene for valg til Sametinget. Dette jobber vi nærmere med i Kommunal- og regionaldepartementet. Utgangspunktet vårt har vært, som også flertallet har gitt tilslutning til, at legitimiteten til valgene til slutt bør gis ved at valgreglene sanksjoneres også av Stortinget. Vi vil selvfølgelig legge avgjørende vekt på det som kommer som forslag fra Sametinget, men det er likevel slik at vi synes at når Stortinget er landets nasjonalforsamling, bør også nasjonale myndigheter gi den legitimiteten det vil være at vi endelig sanksjonerer de valgreglene som skal være. Det er mange land som har valgeregler hvoretter det er enkelt å gjøre endringer med valgkretsene i løpet av en periode. De landene har fått mange betegnelser i statsvitenskapelig litteratur. En av grunnene til at det er vanskelig å gjøre endringer med valgreglene i forhold til Stortinget, er nettopp å sikre at det ikke skal gjøres bekvemmelighetsendringer raskt. Jeg tror den mekanismen at Stortinget og Regjeringen endelig sanksjonerer dette, faktisk er et viktig virkemiddel også for å gi fremtidig sterk legitimitet til de valgene som skal skje til Sametinget.

I Sem-erklæringen heter det at Regjeringen vil føre en politikk som verner om retten til og øker respekten for det å være annerledes og tenke annerledes. Derfor kommer Samarbeidsregjeringen til å føre en kultur- og kunnskapspolitikk som gjør hver enkelt trygg på egen og andre menneskers personlige og kulturelle identitet. Det er noe jeg har lyst til å understreke, for det er i denne sammenhengen ikke bare spørsmål om hva vi gjør i forhold til samers rettigheter og plikter i vårt samfunn, men også om hvordan resten av det norske samfunnet får en større bevissthet om den kulturarven som samene betyr også for oss.

Eirin Falset hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Reidar Sandal (A): I stortingsmeldinga som vi no debatterer, er det gitt ei omfattande framstilling av levekåra for folket i Indre Finnmark, som er det samiske kjerneområdet. Kommuneøkonomien er dårleg. Det gjer det svært vanskeleg for kommunane å setje i verk tiltak for å betre levekåra for dei som har det aller vanskelegast i samfunnet vårt. Regjeringa har fått tilslutning her i huset til forslag om ein kraftig reduksjon av dei distriktpolitiske verkemidla både for 2002 og 2003. Spørsmålet mitt til statsråd Solberg blir derfor: Kva tiltak vil Regjeringa setje i verk for å betre levekåra for det samiske folket i Indre Finnmark?

Statsråd Erna Solberg: Jeg er ikke enig i at kommuneøkonomien er dårlig i Indre Finnmark. Det er faktisk det området som har høyest overføring i inntekter inn til kommunesektoren. Det er samtidig veldig mange store utfordringer, men jeg tror at hvis man sammenligner økonomien i kommunene i dette området, med økonomien i veldig mange andre sårbare kommuner i dette landet, så er dette faktisk kommuner som har meget god økonomi relativt sett.

Det er også slik at Arbeiderpartiet ville hatt en noe bedre kommuneøkonomi, men det dreier seg fortsatt om en halv prosent større økning enn det vi ville hatt. Jeg synes av og til – og jeg har lyst til å understreke det i denne sammenhengen også – at det blir litt oversolgt, særlig når partisekretæren kan gå ut og snakke om at dette er ren thatcherisme. Jeg skjønner at forskjellen er 0,5 pst. i kommuneoverføringer for at det skal være en ren thatcherisme-politikk eller noe som kan sammenlignes med andre tidligere regimer i dette landet.

Torbjørn Andersen (FrP): Statsråd Solberg viste til at finnmarksloven snart vil bli lagt fram fra Regjeringens side. Hun uttalte at ingen vel blir særlig fornøyd med det de kommer med. Det var det hun sa. Så får vi se hva det blir.

Jeg vil vise til Gudmund Alfredsson, som er en anerkjent islandsk jurist med flere års virke i FNs arbeidsgruppe for urfolk. Han sier at internasjonale konvensjoner for urfolks rettigheter ikke går så langt som å gi selvbestemmelsesrett. Ingen regjering godtar selvbestemmelsesrett, altså autonomi, og ILO-konvensjon nr. 169 kan ikke brukes til å innføre selvbestemmelsesrett, slik Sametinget krever.

Med fare for kanskje ikke å få noe svar, for dette er kanskje en forskuttering av finnmarksloven, vil jeg allikevel tillate meg å spørre statsråden: Er hun enig i Gudmund Alfredssons uttalelser om at ILO-konvensjon nr. 169 ikke kan brukes til å innføre selvbestemmelsesrett, slik Sametinget krever?

Statsråd Erna Solberg: Svaret på det er gitt i tilleggsmeldingen fra denne regjeringen. Vi har definert ILO-konvensjonens selvbestemmelsesrett som en medbestemmelsesrett, en mulighet til å ha påvirkning og delta i utformingen av politikken på områder som gjelder en selv. Det er en definisjon som vi mener står seg folkerettslig som en tolkning av ILO-konvensjonen, og som jeg konstaterer at Stortinget har sluttet seg til i det de nå har skrevet i innstillingen – at det ikke er selvråderett i form av territoriell selvråderett dette skal tolkes som, men det er en medbestemmelsesrett i forhold til viktige begivenheter og viktige områder som berører utviklingen for urfolket selv. Da tror jeg vi har avklart den fortolkningen fra den norske nasjonalforsamlingens side gjennom behandlingen av denne stortingsmeldingen.

Karin Andersen (SV): Jeg tror statsråden har rett i at kanskje den store forskjellen her mellom regjeringspartiene og noen av oss andre i samepolitikken er ikke hva vi sier, men hva vi gjør. Det dreier seg om å kunne finansiere de tiltakene vi sier er nødvendige, riktige og viktige for å kunne gjennomføre samepolitikken i praksis.

Men så sier også statsråden at hun, i likhet med SV, er opptatt av at inngrep i naturen kan være en trussel mot samiske interesser i framtida. Det er en av grunnene til at SV sammen med Senterpartiet har fremmet et forslag om å be Regjeringen vurdere behovet for rikspolitiske retningslinjer for samiske spørsmål til planarbeidet i kommuner og fylkeskommuner, nettopp fordi vi mener at naturgrunlaget er særdeles viktig; det er jo hele forutsetningen for reindriften. Derfor må jeg få spørre statsråden: Hva er grunnen til at Regjeringen, når den legger så stor vekt på dette, ikke ser at det er behov for slike rikspolitiske retningslinjer?

Statsråd Erna Solberg: Vi har ikke så langt oppfattet at det har vært et behov for å lage egne rikspolitiske retningslinjer, bl.a. fordi vi har relativt mye sedvane og kompetanse knyttet til hvordan man skal forvalte disse spørsmålene. På det området som kanskje mest av alt kommer til å være inne i diskusjonsfasen, kommer jo også den nye finnmarksloven til å ha en stor betydning. Vi mener nok at det så langt ikke har vært behov for å gjøre det. Vi vil selvfølgelig ha åpne øyne i forhold til om det skulle vært etablert egne retningslinjer, andre måter å fortolke det på, hvorvidt man skal komme med en egen resolusjon med rikspolitiske retningslinjer, og med hensyn til spørsmålet om det er et stort nok behov for å gjøre det i forhold til den praksis som forvaltes og fattes. De to dommene vi nå har hatt knyttet til Høyesterett, har også lagt grunnlaget for forståelse, bl.a. av de sedbundne rettighetene som reindriftnæringen har, og som det derfor også må tas hensyn til i det videre arbeid som gjøres i kommuner hvor det er samiske interesser.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Eg har to spørsmål til statsråden. Begge er relaterte til det ho seier er Regjeringa sitt hovudområde, nemleg språk.

For det fyrste: Ved grunnskulen i Sirma i Tana valkrins får samiske barn opplæring i samisk språk og kultur, eit godt grunnlag for opplæring i eige nærmiljø med den tryggleiken og tilhørsla som det representerer. Om skulen ryk på grunn av stram kommuneøkonomi, får det følgjer for opplæringa. Er det slik at statsråden trur at kommuneøkonomien i Finnmark er så god at grendeskular ikkje vert nedlagde, eller at utgiftene til tospråkleg undervising ikkje er eit problem?

Så seier eit fleirtal i komiteen at ei verdig eldreomsorg må tilretteleggjast og når det gjeld språk, og peikar på behovet for tospråklegheitsmidlar til helseføretak og andre statlege helsetenester, slik at tidlegare praksis kan vidareførast. Korleis vil statsråden følgja opp det?

Statsråd Erna Solberg: Spørsmålet om midler til tospråkligheit i forhold til helseinstitusjonar og den endringen som nå har skjedd ved at staten har overtatt, at det ikke lenger ligger under fylkeskommunen, er et spørsmål som vi har løpende diskusjon om med Helsedepartementet for å sikre at den behandlingen er bra. Helseministeren har hatt møte også med representanter for Sametinget, hvor nettopp dette temaet er tatt opp, og har et arbeid som pågår, med å følge opp det spørsmålet.

Nei, jeg tviler for øvrig heller ikke på at det er mangler i kommuneøkonomien også i finnmarkskommunene. Jeg vil samtidig understreke at sammenlignet med andre av landets kommuner synes jeg ikke at dette er de kommunene som har de største utfordringene og de største problemene. Der synes jeg vi skal være ærlige. Det er et ganske solid tillegg til finnmarkskommunene i inntektsystemet. Det er bl.a. begrunnet i at man har større utfordringer der. Vi kan selvfølgelig velge; vi kan gå inn på bare objektive kriterier overfor enkeltkommuner, og så kan vi finne ut at så og så mye større kostnader har vi på det og det området. Men da må vi velge *det* istedenfor generelt å kompensere, slik som vi har gjort med de generelle tilskuddene, som særlig er høye i Finnmark.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Jeg forstår at jeg må korrigere mitt inntrykk av at statsråd Erna Solberg ville oppfatte begrepet thatcherisme som en hedersbetegnelse.

Levekårssituasjonen i det samiske kjerneområdet er urovekkende. Derfor har det vært bred enighet om behovet for tiltak. Det er behov for en sterkere satsing på næringsliv og sysselsetting. Regjeringens svar er å svekke distriktspolitikken og med det svekke innsatsen for næringsliv og sysselsetting. Det er behov for en sterkere politikk for å løse velferdsutfordringene. Regjeringens svar er en svekkelse av kommuneøkonomien og med det en svekket velferdssituasjon i disse områdene. Er ikke det å bruke en medisin som er den stikk motsatte av den som regjeringspartiene selv har foreskrevet?

For øvrig, mens vi venter på finnmarksloven, er det jo interessant å registrere at Høyre som parti før og i valg utstedte en garanti om at Sametinget ikke skulle ha noen rolle i forvaltningen av land og vann i Finnmark. Vi venter alle spent på Høyres svar i regjeringssposisjon.

Statsråd Erna Solberg: Jeg tror Karl Eirik Schjøtt-Pedersen får leve i spenning litt til.

Når det gjelder thatcherisme, synes ikke jeg det er et negativt ord, men jeg synes at det blir et meningsløst ord, brukt slik som partisekretæren til Arbeiderpartiet bruker det. Ikke fordi det svekker det denne regjeringen står for, men det latterliggjør jo avstandene i norsk politikk hvis forskjellen på himmel og helvete er 0,5 pst. i kommuneøkonomiøkning. Da blir det liksom noe med proporsjonene i hva man holder på med, som rett og slett gjør at jeg skjønner hvorfor man utvikler politikerforakt.

Denne regjeringen har gjort mer for næringslivet og for industrien enn noen annen regjering de siste 20 årene. Vi har hatt en hovedsatsing på å gjøre noe med rammebetingelsene, og vi har også gjort noe med rammebetingelsene – i motsetning til den perioden da Karl Eirik Schjøtt-Pedersen var finansminister, hvor renten gikk opp kontinuerlig. Nå har altså renten gått ned 1,5 pst. siden man vedtok budsjettet, som var stramt, nettopp for å oppnå dette. Det må vi kanskje ta med i bildet når vi diskuterer akkurat hvor store overføringene til SND til enhver tid skal være.

Presidenten: Replikskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Olav Gunnar Ballo (SV): Det er naturligvis en styrke at så mange partier står sammen i sine betraktninger i den innstillingen som behandles i salen i dag. Jeg merker meg spesielt en formulering innledningsvis der flertallet, alle unntatt Fremskrittspartiet, som et prinsipielt utgangspunkt for sin samepolitikk legger til grunn at staten Norge opprinnelig er etablert på territoriet til to folk – samer og nordmenn – og at begge folkene har den samme rett og det samme krav på å kunne utvikle sin kultur og sitt språk.

Når det gjelder nettopp det samiske språket og den samiske kulturen, skulle ikke styrkingen av disse komme i motstrid til noen andres interesser i Norge generelt. Det burde være mulig å bevilge midler til samiske læremidler, slik at man hadde godt med læremateriell i skolen. Det bør være mulig å styrke både grunnskolen, den videregående skolen og høyere utdanning, der man nettopp har som utgangspunkt både å utvikle det samiske språket og den samiske kulturen. Det gjelder naturligvis også innenfor ulike andre kultur- og språktiltak, som f.eks. midler til samiske aviser. Derfor er det en viss mangel på samsvar mellom liv og lære når det gjelder Regjeringen og dens vilje til å gå inn spesielt i forhold til Indre Finnmark, hvor utfordringene er spesielt store på dette området. Vi så jo at det i forbindelse med utjevning meldingen var et flertall i Stortinget som ønsket tiltak på dette området, mens tiltakene altså ikke kommer.

Jeg merker meg også en annen merknad som flertallet står sammen om, der man problematiserer begrepet «selvbestemmelse» og understreker:

«Flertallet ser det som uaktuelt med noen form for territorielt selvstyre.»

I forhold til den typen flertallsbemerkning ligger det en stor utfordring i finnmarksloven, for hvis man velger løsninger i denne finnmarksloven som går på at Sametinget gis en type innflytelse der de enten har lik representasjon eller er i flertall, bryter man i realiteten med den flertallsmerkningen. For det er jo helt åpenbart at finnmarksloven som et viktig element vil ha styringsrett over et territorium. Og hvis Regjeringen mener noe med den typen betraktninger, må man når man kommer med loven, komme tilbake med formuleringer som sikrer et demokratisk grunnlag for hele befolkningen som bor i området. For på det området, i motsetning til på de andre områdene som jeg har nevnt, vil man nettopp få en konflikt i befolkningen dersom de løsninger som velges, ikke er av en slik art at hele befolkningen kan være med på å fatte beslutninger. Det vil av mange, også med rette, kunne oppfattes som udemokratisk dersom man i for stor grad legger vekt på et organ som ikke har full innflytelse i hele befolkningen, og hvor ikke hele befolkningen vil være representert til å kunne ha innflytelse i det organet.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Det går fram av meldinga at det frå 1998 har vore faste møte mellom Sametinget og enkelte departement. Det betyr at det har vore moglegheit til ein dialog i forkant av utarbeiding både av budsjett og andre saker.

Det er i innstillinga ein litt pussig merknad frå SV og Senterpartiet som omtalar Sametinget sin kontakt med Stortinget. Det som er pussig med den merkningen, er egentleg at det ikkje er ein samla komite som står bak. Det er mitt inntrykk at fleire enn desse to partia stiller seg litt undrande til at Sametinget t.d. i budsjettsamanheng skal sjåast på på same måten som alle andre høyringsinstansar. Så eg vil nytta høvet til å understreka overfor Presidentskapet det ansvaret som dei har her i Stortinget, på same måten som det ansvaret Regjeringa allereie har teke når det gjeld å styrkja dialogen med Sametinget. Det inneber òg sjølvstyk at Sametinget blir høyrtd når dei framfører synspunkta sine – ikkje slik at ein følgjer opp bokstavig alt som måtte koma, men at ein føretar ei vurdering av det. Ved siste budsjett bad Sametinget, etter vårt syn med god grunniving, om å få styrkt budsjettet sitt. Vi i Senterpartiet følgde opp med midlar, og det er mitt ynske at fleire kjem til å gjera det i neste runde. Eg merkar meg i dag at Høgres representant er fornøgd med at Regjeringa styrkte innsatsen til tospråklegheit med 5 mill. kr. Det trur eg er lite for ei regjering som har språk som sitt hovudengasjement. Eg er glad for at statsråden understreka at kommuneøkonomien faktisk er så stram som det blir gitt inntrykk av – så dette er ikkje så enkelt i praksis. Men eg håper òg at statsråden tek innover seg at viss språk skal vera eit hovudsatsingsområde, er ho nøydd til å følgja opp med betre løyvingar både når det gjeld tilskotsordningar til tospråklegheit, og, ikkje minst, når det gjeld kommuneøkonomien, slik at ho ikkje på vegen mot målet om å styrkja innsatsen når det gjeld språk, risikerer at endå fleire skular blir nedlagde og innsatsen dermed svekt.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Tillat meg bare noen få ord om et tema som i svært liten grad har vært berørt i debatten. Reindriftsnæringen hevder at næringen har tap av rein til rovvilt i tusentallsdimensjonen. Den statlige reindriftsadministrasjonen har overfor komiteen bekreftet at det er svært store tap. Arbeiderpartiet og Senterpartiet har i innstillingen fremmet forslag om at Regjeringen skal foreta en gjennomgang og vurdering av rovvilttapene i reindriften og eventuelt fremme forslag for å sikre en balansert forvaltning, og at det skal skje senest i revidert budsjett. Det forslaget ser ikke ut til å få flertall. I den utstrekning man legger til grunn disse tallene, dreier det seg imidlertid om en dimensjon som framstår som svært alvorlig, og som er betydelig større enn alle andre rovviltsspørsmål som vi har hatt til diskusjon.

Jeg vil derfor be om at statsråden har oppmerksomhet om denne problemstillingen og, uavhengig av om forslaget får flertall i dag eller ikke, vurderer om hun kan sette i gang en gjennomgang av den situasjonen man har med disse rovvilttapene, eventuelt i samarbeid med Landbruksdepartementet, slik at man får et beslutningsgrunnlag og en vurdering av hvor store tapene er, og at det eventuelt vurderes hvilke tiltak som er nødvendige for å sikre det økonomiske fundamentet.

Her er problemstillingen at tapene hevdes å være så store at det svekker det økonomiske grunnlaget for reindriften. Det har i sin tur konsekvenser for den samiske reindriftskulturens livskraft. Derfor er det alvorlig både næringspolitisk og også kulturelt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 1 og 2.

(Votering, se side 2506)

S a k n r . 3

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Ola D. Gløtvold og Magnhild Meltveit Kleppa om å oppheve bedriftenes egenandel på 1/2 G på hjelpemidler ved tilrettelegging av arbeidsplasser (Innst. S. nr. 156 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:153 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 10 minutter til Høyres gruppe og 5 minutter til hver av de øvrige grupperne.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på taledisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Sakens ordfører, Elisabeth Røbekk Nørve, er ikke til stede. Presidenten gir derfor ordet til Britt Hildeng.

Britt Hildeng (A): Intensjonsavtalen om et inkluderende arbeidsliv har utpekt tre målsettinger. For det første å redusere sykefraværet med 20 pst., for det andre å få eldre arbeidstakere til å stå lenger i arbeid og for det tred-

je at flere uføretrygdede eller mennesker med nedsatt funksjonsevne skal få arbeid. Som en del av intensjonsavtalen oppfordres arbeidsgivere og arbeidstakere til å tegne kontrakter med det offentlige om å bli en IA-bedrift, det vil si en bedrift der arbeidsgivere og arbeidstakere forplikter seg til å leve opp til intensjonsavtalen. Til gjengjeld stilles en rekke offentlige ressurser og stimulerings tiltak til disposisjon. Satsingen på et inkluderende arbeidsliv innebærer også tekniske hjelpemidler og andre tiltak for tilrettelegging av arbeidsplasser.

Arbeidsgivere har i dag et generelt ansvar for individuell tilrettelegging for personer med funksjonshemming som har vært ansatt mer enn seks måneder. Dette ansvaret er i dag begrenset til en egenandel på 1/2 G. De øvrige utgiftene er folketrygdens ansvar. Funksjonshemmedes organisasjoner påpeker at arbeidsgivere ofte kvier seg for å ansette folk med funksjonshemninger fordi arbeidsgivere må påregne ekstrautgifter i forbindelse med tilrettelegging. Som et stimulerings tiltak for å få arbeidsgivere til å ansette arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne blir derfor de bedrifter som har tegnet IA-avtaler med det offentlige, helt fritatt for denne egenbetalingen på en 1/2 G.

Men det er et mål at arbeidslivet generelt skal være åpent og bedre tilrettelagt for arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne. På den bakgrunn er det rimelig å utvide denne ordningen på et generelt grunnlag. Det er da også enighet i komiteen om å oppheve bedriftenes egenandel på 1/2 G på hjelpemidler ved tilrettelegging av arbeidsplasser også for bedrifter som ikke er IA-bedrifter. Spørsmålet er imidlertid fra når det skal gjelde. Mindretallet har foreslått at det skal skje i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Revidert nasjonalbudsjett skal legges fram allerede om en måned, og vi ser at det kan være vanskelig. Arbeiderpartiet har imidlertid forholdt seg til statsrådets brev til komiteen i denne forbindelse, der hun sier:

«Et slikt tiltak innebærer økte kostnader for staten på om lag 38 mill. kroner, og departementet vil på denne bakgrunn komme tilbake til spørsmålet om å gjøre dette til en allmen ordning i budsjettet for 2004.»

Med enstemmighet i komiteen om at dette skal være en allmenn ordning, og med statsrådets løfte om at dette skal komme i budsjettet for 2004, mener Arbeiderpartiet at en bør kunne være trygg på at dette innføres som en generell ordning fra 2004. Statsrådets brev har således vært et vesentlig premiss for Arbeiderpartiets stemmegivning.

Harald T. Nesvik (FrP): Stortingsrepresentantene Ola D. Gløtvold og Magnhild Meltveit Kleppa fra Senterpartiet foreslår i dette Dokument nr. 8-forslaget at en skal oppheve bedriftenes egenandel på 1/2 G på hjelpemidler ved tilrettelegging av arbeidsplasser. Dette er et meget godt og viktig forslag, i den grad man mener alvor med at man ikke ønsker å støte ut arbeidssøkere og arbeidstakere som har behov for en tilrettelegging av arbeidsplassen. De bedriftene som har valgt å bli medlem av IA-ordningen, er fritatt for denne type egendeler.

Fremskrittspartiet er glad for at hele komiteen synliggjør at de ønsker å gjøre noe med denne egenandelen. Men det er dessverre bare å merke seg at komiteens flertall ikke er i stand til å tidfeste når de ønsker å innføre den nye ordningen, og derfor bare skyver dette foran seg fram mot 2004.

Fremskrittspartiet synes det er viktig at vi i denne situasjonen viser handling, slik at flere kommer seg ut i arbeidslivet og færre blir utstøtt fra arbeidslivet, grunnet at personer som er avhengige av hjelpemidler, koster arbeidsgiveren 1/2 G mer enn en som i utgangspunktet ikke er rammet av nedsatt funksjonsevne.

Det er også viktig, slik Fremskrittspartiet ser det, at personer med behov for tilrettelegging ikke skal kunne brukes i en kampanje for å få enda flere bedrifter til å slutte seg til IA-ordningen.

Fremskrittspartiet ønsker å likebehandle norske bedrifter når det gjelder ikke å ha en egenandel på 1/2 G på hjelpemidler ved tilrettelegging av arbeidsplasser.

Når det henvises til at det er vanskelig å finne et tidspunkt, at det blir for kort tid å gjøre dette i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, er Fremskrittspartiet uenig i dette. Det blir ikke de store kostnadene, for man har allerede erfaringer fra IA-bedriftene når det gjelder å innføre fritak for denne type ordninger. Dette er en sak som går på vilje, og ikke på evne og mulighet. Men for den enkelte arbeidstaker og arbeidssøker som skal inn på arbeidsmarkedet og har et behov for tilrettelegging, er dette veldig alvorlig. De har behov for å få denne ekstra hjelpen fra Stortinget i dag.

På denne bakgrunn tar jeg opp forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, inntatt i innstillingen.

Presidenten: Representanten Harald T. Nesvik har tatt opp det forslaget han refererte til.

Olav Gunnar Ballo (SV): SV står sammen med Senterpartiet og Fremskrittspartiet om det mindretallsforslaget som foregående taler refererte til.

Man har i ulike sammenhenger sett at personer som har funksjonshemminger, enten utstøtes av arbeidslivet eller har store problemer med å komme inn i arbeidslivet. SV har i ulike sammenhenger vært opptatt av at det må man søke å bøte på. Vi har eksempelvis gått mot de utvidelsene som har vært når det gjelder arbeidsgiverperioden, der arbeidsgiver skal dekke sykepengene i ca. de tre første uker, eller 16 dager. Vi tror at det vil kunne forsterke utstøtningsmekanismene, idet det kan bli høyere kostnader ved å ta inn personer som har funksjonshemminger, fordi de har et forventet høyere sykefravær.

Tilsvarende vil det kunne være her. Hvis man tar inn personer som har behov for hjelpemidler, og bedriften så skal være med å dekke en del av merkostnadene, kan det bli en terskel, spesielt for bedrifter som kanskje sliter med dårlig økonomi. Det blir derfor viktig å tilrettelegge med ulike virkemidler som gjør at funksjonshemmede får det lettere i arbeidsmarkedet, og viktig at man benytter offentlige ordninger til å dekke de merkostnadene

som det gir. Det må naturligvis ikke frata bedriftene forpliktelse i forhold til oppfølging. Men her har man andre virkemidler og andre muligheter for å se til at den enkelte blir ivarettatt, og for å samarbeide på en hensiktsmessig måte med bedriften. Ett eksempel på det kan jo være de basismøtene som arrangeres i regi av de ulike trygdekontorene, der man kan innkalle bedriftsledelse, tillitsvalgte eller andre på arbeidsplassen som har betydning og innflytelse for den enkeltes arbeidsplass.

Vi ønsker at denne halvparten av grunnbeløpet, som blir ca. 25 000 kr, raskest mulig skal dekkes i regi av det offentlige, og ikke av den enkelte arbeidsgiver. Vi tror likevel gjennom den behandlingen saken har fått i sosialkomiteen, at det som forslagsstillerne har hatt som intensjon, på sikt vil kunne ivaretas. Og fordi SV har vært opptatt av denne saken lenge, vil jeg berømme det initiativet som har kommet fra Senterpartiet i denne saken. Jeg synes det er et godt initiativ, som vi håper kommer til å finne sin løsning om ikke så lenge.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF): Representantene som har hatt ordet før meg, har hatt en grei gjennomgang av Dokument nr. 8-forslaget. Kristelig Folkeparti støtter komiteens tilråding.

Vi forventer at departementet kommer tilbake med forslag om å oppheve bedriftenes egenandel på 1/2 G på hjelpemidler ved tilrettelegging av arbeidsplasser også for bedrifter som ikke er IA-bedrifter, når en har sett erfaringene fra forsøket som nettopp er igangsatt for alle IA-bedrifter i landet vårt. For disse bortfaller arbeidsgivers ansvar for hjelpemidler helt. Dette samsvarer bra med navnet IA-bedrifter. Bedriftene skal være inkluderende. En har ønsket at flere mennesker med nedsatt funksjonsevne skal inkluderes i arbeidslivet, slik at de kan utnytte den arbeidskapasiteten de har.

Foruten den tilfredsstillende det gir å kunne forsørge seg selv av egen inntekt, er det å ha et arbeidsfellesskap med andre kollegaer av stor sosial verdi.

Det er ikke alltid de store og dyre hjelpemidlene som skal til for å gjøre hverdagen enklere for ansatte med funksjonshemminger. Ofte handler det om små endringer, om innsikt og om endringsvilje. Arbeidsgivere som nøler med å ansette mennesker med funksjonshemminger på grunn av utgifter til tekniske hjelpemidler, har fra i år fått et incentiv til å bli en IA-bedrift. Kristelig Folkeparti anbefaler dette.

Ola D. Gløtvold (Sp): Vi ser i dag en økende arbeidsledighet, og det betyr at det blir stadig vanskeligere å komme inn i det permanente arbeidslivet, ikke minst for dem som er funksjonshemmede, og som kanskje er avhengige av en tilrettelagt arbeidsplass og et tilrettelagt arbeid.

Vi må ha et inkluderende arbeidsliv. Det sier bl.a. intensjonsavtalen fra høsten 2001. Det sies også i Manneråkutvalgets utredning: Fra bruker til borger. Det er dette vi som forslagsstillere har prøvd å følge opp for å tilrettelegge for og gi bedre muligheter for funksjonshemmede

arbeidstakere. Derfor ønsker vi å oppheve bedriftenes egenandel på 1/2 G på hjelpemidler ved tilrettelegging av arbeidsplasser. Vi er redde for at denne halve G som bedriften eventuelt må finansiere – når det viser seg at arbeidstakere som er tatt inn, trenger det – blir en barriere for å ansette funksjonshemmede arbeidstakere, ikke minst i konkurranse med ikke-funksjonshemmede arbeidstakere og i det tøffe arbeidsmarkedet man ser nå i forhold til å få seg en permanent arbeidsplass.

Vi er veldig glade for at en samlet komite støtter det forslaget som vi har lagt fram. Vi vet også at det hilses velkommen fra brukerorganisasjonene, og at en håper at dette skal tre i kraft så snart som mulig.

Vi er klar over at etter at dette forslaget ble innlevert våren 2002, kom Regjeringen med et forslag i statsbudsjettet for 2003, der denne egenandelen på 1/2 G ble opphevet for såkalte IA-bedrifter. Men alle bedrifter er ikke IA-bedrifter, selv om en ønsker at flere skal knytte seg til avtalen, jf. intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv.

Vi mener at de bedrifter som har muligheten til å ta inn funksjonshemmede arbeidstakere, skal gjøre det uansett om de er IA-bedrifter eller ikke, og vi synes at dette haster. Ikke minst i forhold til den utviklingen vi nå ser på arbeidsmarkedet, er vi veldig bekymret for at funksjonshemmede arbeidstakere blir de som taper først i kampen om permanent og ordentlig tilrettelagt arbeid. Det er ille at folk som ønsker å fortsette i eller gå inn i lønnet arbeid, kanskje ikke skal få anledning til det, og i stedet skyves ut og blir stønadsmottakere, som koster samfunnet mye, mye mer enn 1/2 G, som det her er forslag om at storsamfunnet og staten skal finansiere.

Som sagt er vi som forslagsstillere glade for at en samlet komite har sluttet seg til intensjonen i forslaget, men vi er bekymret over at flertallet kommer med et forslag som egentlig ikke har noen tidsangivelse. Representanten Hildeng viste til at statsråden har sagt at dette vil man komme tilbake til i budsjettet for 2004. Jeg synes det er for løst fastslått i forbindelse med saksbehandlingen, og det er ingen slik tidsangivelse i flertallets forslag. Jeg håper at flere av dem som står bak flertallsforslaget, kan presisere at det er snakk om statsbudsjettet for 2004, ellers finner jeg liten grunn til å ha full tillit til at Regjeringen vil komme tilbake da. Jeg håper i hvert fall at regjeringspartiene kan bekrefte at det er snakk om statsbudsjettet for 2004.

Vi ønsker, ikke minst på grunn av den situasjonen som er på arbeidsmarkedet akkurat nå, at dette skal kunne gjøres gjeldende fra revidert nasjonalbudsjett i vår, og at vi skal kunne få dette på plass som en statlig finansiering for alle bedrifter, slik at det kan bli et mer inkluderende arbeidsliv og arbeidstilbud også for funksjonshemmede.

Jeg er enig med representanten Nesvik når han sier at her er det ikke spørsmål om å bruke lang tid på å utrede noe, her er det spørsmål om vilje til å sette i gang ordningen så snart som mulig, til beste for en gruppe som nok

føler utstøtingen fra arbeidslivet sterkere enn de andre gruppene som er arbeidssøkende i dag.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) (ordfører for saken):

Det er bred politisk enighet om at ordningen med individuell tilrettelegging av tekniske hjelpemidler på arbeidsplassen for personer med funksjonshemming som har vært ansatt i mer enn seks måneder, er uheldig. Samarbeidsregjeringen har som mål å snu den negative utviklingen vi har hatt over lang tid, hvor stadig flere uføre og funksjonshemmede settes utenfor arbeidslivet og dermed blir varig stønadsmottakere. Gjennom reaktivisering av uføretrygdede og oppfølging av avtalen om et mer inkluderende arbeidsliv legges det med denne regjeringens politikk til rette for at flere uføretrygdede og funksjonshemmede skal kunne komme tilbake til arbeidslivet.

Regjeringens arbeid med et mer inkluderende arbeidsliv innebærer en satsing på hjelpemidler på arbeidsplassen i tillegg til øvrige tiltak for tilrettelegging av arbeidsplasser for funksjonshemmede.

I statsbudsjettet for 2003 foreslås det å stimulere til økt bruk av hjelpemidler i arbeidslivet, og at tiltaksmyndighet for arbeidsplasshjelpemidler blir samlet på hjelpemiddelsentralene fra 2003. Det foreslås videre at kontaktpersonene i arbeidslivssentrene skal kunne gi tilsagn om bruk av hjelpemidler på arbeidsplassen på bakgrunn av kunnskap om behov og muligheter, og at en skal kunne trekke inn hjelpemiddelsentralen i arbeidet med hjelpemidler på den enkelte arbeidsplass.

I statsbudsjettet for 2003 blir det også foreslått å etablere et landsomfattende forsøk hvor arbeidsgivers ansvar for hjelpemidler bortfaller helt i bedrifter som har meldt seg inn i ordningen og deltar i satsingen på et inkluderende arbeidsliv. Det betyr at folketrygden vil ha ansvar for individuell tilrettelegging av tekniske hjelpemidler for alle IA-bedrifter som måtte trenge det.

Som sagt jobber Regjeringen aktivt med å bedre forholdene for funksjonshemmede i bedriftene. Saksordføreren ser det som svært positivt at Regjeringen har sagt seg villig til å evaluere og vurdere forsøksordningen med å fjerne kostnadene på 1/2 G, dette for å se om ordningen er relevant for å tilrettelegge for at stadig flere funksjonshemmede gis mulighet til å delta i arbeidslivet. Det igjen betyr at ordningen på sikt også vil kunne omfatte bedrifter som i dag ikke inngår i avtalen om et inkluderende arbeidsliv, slik at de på lik linje med IA-bedrifter også etter hvert vil kunne tilrettelegge sine arbeidsplasser for funksjonshemmede uten ekstraordinære kostnader for bedriftene.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Harald T. Nesvik (FrP): Grunnen til at undertegnede bad om ordet, er at vi ikke har fått svar på bl.a. spørsmålet som representanten Hildeng stilte i sitt innlegg.

Nå sa saksordføreren, representanten Nørve, at man skulle evaluere og vurdere ordningen, og så se om man eventuelt skulle komme tilbake til det i statsbudsjettet for

2004. Man har da altså ikke sagt fra regjeringspartiene at man skal komme tilbake og innføre denne ordningen fra 2004. Da er det all grunn til å stille spørsmålet: Hva er det som ligger bak merknaden fra regjeringspartiene i denne saken? Står man virkelig bak det som står der, at dette er en ordning som skal være lik for alle arbeidsplasser, eller skal man, som saksordføreren sier her, evaluere, vurdere og så eventuelt komme tilbake til det? Det synes jeg vi må få svar på her. Representanten Gløtvold var også inne på det i sitt innlegg. Vi etterspør svar fra regjeringspartienes side: Kommer man tilbake til dette i statsbudsjettet for 2004?

Britt Hildeng (A): Arbeiderpartiet har lagt til grunn for sin stemmegivning veldig sterke meninger om at dette er en ordning som må inn i statsbudsjettet fra 2004. Jeg må si at jeg er noe overrasket over saksordføreren fremstilling av flertallets innstilling. Forslag til vedtak som flertallet står bak, lyder slik:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag om å oppheve bedriftenes egenandel på ½ G på hjelpemidler ved tilrettelegging av arbeidsplasser også for bedrifter som ikke er IA-bedrifter.»

I innstillingen står det ingenting om at dette skal vurderes. Dette er faktisk et forslag til vedtak om at det skal innføres. Arbeiderpartiet har, som jeg sa, klart forstått sosialministerens brev til komiteen slik at dette skal gjøres i forbindelse med budsjettet for 2004. Jeg håper at saksordføreren kan bekrefte at det hun og flertallet står bak, ikke er et forslag til vedtak om at dette er en ordning som skal vurderes, men at det skal vedtas at man faktisk skal komme tilbake med et forslag om å oppheve bedriftenes egenandel på ½ G. Det er det som står i tilrådingen, og jeg vil gjerne at saksordføreren bekrefter at dette også er hennes forståelse av dette forslaget til vedtak.

Ola D. Gløtvold (Sp): Vi har ingen replikkrunde her, men likevel er det behov for noen avklaringer og oppklaringer. Mine bange anelser om at fagstatsrådets brev ikke er god nok garanti, er nå i ferd med å bli en realitet, føler jeg. Jeg synes at enten sakens ordfører på vegne av regjeringspartiene eller stasråden, som er i salen, må kunne gå opp og bekrefte at det er snakk om å gjøre denne ordningen gjeldende fra statsbudsjettet for 2004. Hvis ikke det skjer, vil jeg komme med en oppfordring til Arbeiderpartiet. Vi er jo enige om intensjonen her, og da synes jeg at Arbeiderpartiet bør gå over på mindretallets forslag. Intensjonen er den samme, det er her spørsmål om innfasing og igangsetting. Vi driver da vel med politikk, og ikke bare med fine ord. Jeg synes at nå må vi drive politikk, slik at vi får dette vedtatt som en realitet.

Statsråd Ingjerd Schou: Jeg hadde ikke tenkt å ta ordet i denne saken, for jeg så at i utgangspunktet hadde Stortingets flertall den samme intensjonen som det jeg har. Jeg er veldig opptatt av denne saken. De hindringer som personer med nedsatt funksjonsevne møter, er Regjeringen også svært opptatt av, både gjennom intensjonsavtalen og også når det gjelder den generelle poli-

tikken for personer med nedsatt funksjonsevne. Regjeringen har varslet at vi kommer tilbake til Stortinget med en egen stortingsmelding om politikken for personer med nedsatt funksjonsevne. Den kommer våren 2003, og i stortingsmeldingen vil Regjeringen bl.a. diskutere om en fjerning av denne egenandelen kan være et viktig tiltak for å få flere med nedsatt funksjonsevne i arbeid.

Og så til spørsmålet: Mener statsråden det hun skriver i brev til Stortinget? Selvfølgelig gjør statsråden det. Og der skriver jeg:

«Et slikt tiltak innebærer økte kostnader for staten på om lag 38 mill. kroner, og departementet vil på denne bakgrunn komme tilbake til spørsmålet om å gjøre dette til en allmenn ordning i budsjettet for 2004, når man også har hentet erfaring med forsøket i IA-virksomheten.»

Regjeringen vil således følge opp Stortingets vedtak om å

«komme tilbake med forslag om å oppheve bedriftenes egenandel på ½ G på hjelpemidler ved tilrettelegging av arbeidsplasser også for bedrifter som ikke er IA-bedrifter».

Presidenten: Britt Hildeng har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Britt Hildeng (A): Etter statsrådets svar skulle det kanskje være unødvendig å ta ordet igjen. Jeg vil bare si at jeg er glad for den bekreftelsen som statsråden gav om at man ville komme tilbake med forslag om å oppheve bedriftenes egenandel på ½ G, og at dette ville skje i forbindelse med statsbudsjettet 2004.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 2507)

S a k n r . 4

Innstilling frå sosialkomiteen om forslag frå stortingsrepresentantane Ola D. Gløtvold, Magnhild Meltveit Kleppa og Eli Sollied Øveraas om ein betre praksis i forholdet mellom personvern og varslingsplikt på rusfeltet (Innst. S. nr. 157 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:155 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

John I. Alvheim (FrP) (komiteens leder og ordfører for saken): Forslagsstillerne i Dokument nr. 8:155 for 2001-2002 reiser et vanskelig spørsmål, nemlig forholdet til taushetsplikt og personvern på den ene siden og vars-

lingsplikt til pårørende og myndigheter i forhold til rus- og stoffmisbrukere på den andre siden.

En samlet komite presiserer at taushetsplikten er etablert for å beskytte og ivareta pasientenes interesser, men den samme taushetsplikten må ikke praktiseres på en slik måte at det er til hinder for rask intervensjon der dette er nødvendig både for å redde liv og for å få pasientene til behandling. En samlet komite understreker vidare at foreldre og foresatte også må få tilgang på informasjon både om mulighet for behandling og når det gjelder oppfølging etter behandling for barn og unge.

En samlet komite støtter intensjonene i Dokument nr. 8:155, og komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringa foreta en gjennomgang av aktuelt lovverk for å sikre en bedre praksis enn i dag på rusfeltet når det gjelder forholdet mellom personvern, taushetsplikt og varslingsplikt.»

En samlet komite sier seg fornøyd med at sosialministeren i brev til komiteen av 30. januar anfører at sosialministeren i samarbeid med helseministeren vil vurdere praktiseringen av taushetsplikten i både helse- og sosiallovgivningen, særlig vinklet opp mot barn og ungdoms rusproblemer. Saksordfører vil for sin del si at han ser frem til at staten ved foretakene fra 1. januar 2004 overtar ansvaret for helsetjenesten for rusmiddelmissbrukere, og det er da særdeles viktig at taushetsplikten på den ene side blir overholdt for å beskytte pasientene, men at en på den andre siden ved hjelp av forskrifter kan få aksept for en varslingstjeneste som også ivaretar pasientenes interesser sett fra et behandlingmessig ståsted.

Jeg regner med at sosialministeren vil komme tilbake til problematikken vedrørende taushetsplikt, personvern og varslingsplikt når Rusreform II foreligger for Stortinget.

Elisabeth Røbekk Nørve (H): Forslagsstillerne tar i sitt Dokument nr. 8-forslag opp en svært aktuell problemstilling i sosial- og helsetjenesten.

Slik utviklingen har vært på rusfeltet, spesielt blant barn og unge, ser vi stadig oftere eksempel på at behovet for å løse opp i dagens taushetspliktbestemmelser klart er til stede. Sosialdepartementet og Helsedepartementet har alt fremmet et felles forslag om å oppnevne et lovutvalg for bedre å harmonisere den kommunale helse- og sosiallovgivningen. Sosialministeren viser i sitt brev til sosialkomiteen til at hun i samarbeid med helseministeren vil foreslå at utvalget også bør se på taushetspliktreglene i helsepersonelloven og i sosialtjenesteloven.

Vi opplever dessverre altfor ofte at praktiseringen av dagens regelverk bidrar til å skape uheldige hinder mellom de forskjellige offentlige instansene, og også mellom de offentlige og de private instansene. Vi ser at praktiseringen av taushetsplikten ofte fører til uheldige situasjoner for stadig flere unge mennesker som er kommet i kontakt med bl.a. rusmiljøet. En person med rusproblemer vil svært ofte i tillegg til rusomsorg ha behov for hjelp innen både psykiatri, barnevern, skole og ikke minst oppfølging med et godt familienettverk. Det er derfor viktig at også foreldre og foresatte får tilgang på in-

formasjon, både når det gjelder mulighet for behandling og oppfølging etter behandling. Det er også svært viktig å tydeliggjøre helsepersonellens plikt til å varsle barnevernet når foreldre har rusproblemer eller psykiske problemer som kan innebære behov for hjelpetiltak og oppfølging i forhold til barna.

En gjennomgang av lovverket, slik sosialministeren viser til, er derfor positivt, og vil vise om lovverket, slik det fungerer i dag, gir tilstrekkelig grunnlag for samarbeid mellom helse- og sosialpersonell under ytelse av sammensatte tjenester, og hvilke endringer som eventuelt må foretas.

Det er viktig at taushetsplikten ikke lenger fungerer slik at den praktiseres på en måte som er til hinder for rask intervensjon der dette er nødvendig, både for å redde liv og for å få pasienten tidligst mulig inn i et godt egnet behandlingsløp, og ikke minst for oppfølging etter behandling. Samtidig er det viktig å presisere at formålet med taushetsplikten etter sosial- og helselovgivningen er å verne om brukerens integritet og sikre tillitsforholdet mellom pasient og sosial- og helsetjenesten.

Magne Aarøen (KrF): Framlegget i dette dokumentet tek opp tilhøvet mellom personvern, teieplikt og varslingsplikt. Både departementet og ein samla komite er samde i at dette er eit viktig område. Her rører ein ved både ulike lover, ulik praksis og ulik forståing av lovene. Det er viktig ved slike vurderingar å ha hovudfokus på at alle lover og reglar skal ha pasienten, brukaren, sitt beste som siktemål. Lover og reglar er ikkje til for å skape tette skott mellom sektorar innan t.d. helse- og sosialtenesta, heller ikkje i høve til dei pårørande.

I tillegg til helse- og sosialtaten vil eg peike på skulen som ein særst viktig medspelar. Skulen er den staden der alle barn og all ungdom møtest, og det er ein av dei aller viktigaste arenaene for både barn, ungdom og foreldre. Det er ofte gjennom skulen ein oppdagar at ikkje alt er som det skal vere. Det er når det vert eit tillitsfullt og ope samarbeid mellom sosialkontor, helseetat, skule og heim, at ein har størst sjanse for å lukkast. Teieplikt er positivt viktig rett brukt, men det kan verke svært destruktivt dersom ho vert misbrukt t.d. som ein reiskap i ein maktkamp.

Ein samla komite og to departement er samde om at det vil vere nyttig med ein gjennomgang av dei tilhøva som det er peika på i saka.

Ola D. Gløtvold (Sp): Som forslagsstiller på vegne av Senterpartiet må jeg si meg glad for at en samlet komite slutter seg til intensjonen i dette forslaget. Vi vil understreke – som også en samlet komite starter med i innstillingen – viktigheten av at taushetsplikten overholdes og ivaretas på en slik måte at en har legitimitet og troverdighet. Men det er helt klart at den samme taushetsplikten skaper store problemer, ikke minst for parter som berøres av ulikt lovverk. Både lærere, helsepersonell, politi og andre som arbeider med ungdom, står ofte overfor vanskelige avveininger i forholdet mellom personvern, taushetsplikt og varslingsplikt. Det er dette vi ønsker å få

en klargjøring av, spesielt når det gjelder omsorgen innenfor rusfeltet.

Vi er glad for at komiteen sier at Regjeringen må se på dette. Det er viktig at en bl.a. får et samarbeid mellom helse- og sosialetaten. Som det også framgår av sosialministerens brev av 30. januar, er det en slik dialog mellom helseministeren og sosialministeren, men det er flere fagområder og departementer som berøres av dette. Jeg håper vi får en bred vurdering av hvordan en skal kunne myke opp dette aktuelle lovverket slik at en kan beholde taushetsplikten som en legitim ordning og samtidig får gitt hjelp på en riktig måte. Enighet om å bli løst fra taushetsplikten kan i konkrete tilfeller medføre at tiltak for å berge enkeltpersoner kan settes ut i livet ved at en kan varsle foreldre og andre etater, slik at personer som er i en meget farlig situasjon, kan reddes og hjelpes. Det gjelder både ungdom som er i en begynnende rusmiddelmissbruksfase – da for å avverge en såkalt ruskarriere – og det gjelder ungdom som har vært til behandling og som er på vei ut av et behandlingstilbud, slik at en kan sette i gang tiltak tverrsektorielt og ved hjelp av familien på en måte som gjør at nettverket og tiltakene er gode nok. Det finnes også ulike eksempler på at bl.a. dette med ulik håndtering av enkeltsaker når det gjelder personer under eller over 18 år, er problematisk. Som forslagsstillere mener vi at dette også må klargjøres, og håper at det vil bli tatt til følge når vi skal se på hele lovverket. Det gjelder bl.a. helsepersonelloven, sosialloven, barneloven, opplæringsloven, politiloven og det som kan være nettverksbygging og apparat for å hindre at en ikke handler. Det er veldig viktig at en har en brukermedvirkning her som gjør at brukere med sammensatte problem selv kan være med og samtykke til nødvendig utveksling av taushetsbelagte opplysninger. Jeg håper Regjeringen her kommer tilbake med en sak relativt raskt, for dette haster. Det er mange som er bekymret for denne situasjonen.

Flere av oss i denne sal har vært invitert til debattmøter og meningsutvekslinger om dette. Jeg vet at en også innenfor brukergruppene, hjelpeapparatet, ulike ideelle institusjoner og foreninger bekymrer seg for dette og ønsker at en skal få en avklaring, slik at en skal kunne sette i gang et tverrsektorielt og bredt arbeid for å redde folk ut av rusmiddelmissbruket på et riktig tidspunkt og på en god måte.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Eli Sollied Øveraas (Sp): Eg vil uttrykke glede over at ein samla komite støttar Senterpartiet sitt Dokument nr. 8-forslag om ein betre praksis i forholdet mellom personvern og varslingsplikt på rusfeltet. Så vil eg rose saksordføraren og komiteen sin leiar samt fleire representantar som har hatt innlegg her, for positive og konstruktive innspel.

Eg vil knyte nokre kommentarar til korleis det er å vere foreldre og miste eit barn eller ein ungdom på grunn av rusmiddelmissbruk.

Etter at rusmiddelmissbruket har kravd endå eit ungt offer, trur eg det er mange, svært mange, fortvilte foreldre og foreldre som stiller seg spørsmålet: Er det ting eg som mor eller som far kunne ha gjort annleis? Kunne tragedien vore forhindra viss eg berre hadde visst? Det er fælt for ei mor eller ein far å leve med den uvissa at dei kanskje kunne ha hjelpt viss berre informasjonen hadde vore der. Fortvilte foreldre stiller seg med god grunn uforståande til at dei ikkje har fått opplysningar om situasjonen, ikkje fått opplysning om behandlingstilbod eller annan relevant informasjon frå ansvarlege og sakkunnige før tragedien er eit faktum.

Det er klart at t.d. lærarar, helsepersonell, politi og andre som arbeider med ungdom, står overfor vanskelege avvegingar i forholdet mellom personvern, teieplikt og varslingsplikt. Men det viktige her er å sørgje for at teieplikta ikkje hindrar utveksling av informasjon som kan bidra til at rustragediar kan hindrast. Eg vil spesielt understreke kor viktig det er at foreldre som vil stille opp og bidra til beste for ungene sine, ikkje opplever teieplikta som eit hinder og som ei motarbeiding for at barn og unge kan få hjelp og støtte.

Det er svært positivt at ein samla komite går inn for ein gjennomgang av lovverket med tanke på å betre praksisen mellom desse vanskelege felta. Og når vi no får dette tilbake, kan dette vere eit skritt i rett retning som kan bidra til å hindre framtidige potensielle ruskarrierar.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 2507)

S a k n r . 5

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Sigbjørn Molvik om endring av reglene for egenbetaling for institusjonsopphold for personer med forsørgeransvar for barn (Innst. S. nr. 159 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:25 (2002-2003))

Presidenten: Etter ønske fra sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter for hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Ola D. Gløtvold (Sp) (ordfører for saken): Forslagsstillerne, Karin Andersen og Sigbjørn Molvik, viser til at det er ulike fratrekk som gjøres i trygdeytelsene når en person av ulike grunner kommer på institusjon, det kan være somatisk sykehus, psykiatrisk institusjon eller kommunalt sykehjem. Når dette skjer i familier med omsorgsansvar, kan det føre til at familiens økonomi blir sterkt svekket, idet en av dem som har omsorgsansvar, havner på institusjon. Familien er fortsatt i den situasjon at den har faste utgifter som er like høye etter at en av

forsørgerne har kommet på institusjon, det være seg utgifter til strøm, telefon, bilhold osv. I en del tilfeller er det faktisk kanskje slik at utgiftene blir høyere når en person i familien kommer på institusjon.

Reglene er i dag slik at det gis gir noe fratrekk i oppholdsbetalingene for opphold på institusjon dersom forsørger som blir innlagt, har barn under 18 år, mens det ikke gis fradrag for barn mellom 18 og 21 år. Derimot – hvis en av foreldrene dør, får barn opp til 21 år etterlatetpensjon. Dette viser at det er ulikheter i lovverket vårt. En ønsker også nå å få mer likhet mellom statlige og kommunale institusjoner når det gjelder egenbetaling for familieforsørgere.

Slik regelverket er utformet, er egenbetaling for opphold i institusjon en urimelig belastning i svært mange tilfeller og kommer i tillegg til psykiske belastninger som gjerne følger med når en i familien har blitt syk og må oppholde seg på institusjon.

En samlet komite sier seg enig i det som anføres fra forslagsstillerne, og viser også til at i brevet fra sosialministeren av 31. januar i år viser hun til at det er en del uforutsigbare forhold som framkommer bl.a. på grunn av at man har skjønsmessige vurderinger når det gjelder egenbetaling på institusjon. En samlet komite ber derfor Regjeringen i forbindelse med den framlegging som er annonsert når det gjelder endringer i brukerbetalingsordningene, fremme forslag til endringer i reglene for egenbetaling for opphold i institusjon for personer med forsørgeransvar, slik at familiens forsørgerevne ikke blir skadelidende som en følge av egenbetaling for institusjonsoppholdet.

Med det viser jeg til det forslag til vedtak som en samlet komite fremmer her, om at forslaget vedlegges protokollen.

Britt Hildeng (A): Stortinget har det siste året fokusert sterkt på fattigdomsbekjempelse. Det synes åpenbart at lengre tids sykdom ikke bare fører med seg lidelser, men ofte også økonomiske problemer. Dette blir ytterligere forsterket dersom vedkommende i tillegg har behov for permanent eller midlertidig opphold på institusjon, det være seg på somatisk sykehus, psykiatrisk institusjon eller kommunalt sykehjem.

I varierende grad blir det i dag foretatt trekk i institusjonsbeoerens trygdeytelser som egenandel for å dekke utgiftene til oppholdet. Når dette skjer, kan det føre til at den enkeltes familieøkonomi blir sterkt svekket, og spesielt sårbare blir familier med barn når omsorgspersonen må ha lenger institusjonsopphold.

Gjennom arbeidet med fattigdomsbekjempelsen har en fokusert sterkt på hvordan barn rammes ved foreldres sykdom, og derfor lagt vekt på betydningen av å øke barnetillegget. I denne sammenheng er det viktig å ikke svekke den alminnelige økonomien til institusjonsbeoere som har forsørgeransvar for barn. Og det er riktig å si at slik dagens regelverk er utformet, er egenbetaling for opphold i institusjon ofte en urimelig belastning for familier med omsorgsansvar, en belastning som kommer i tillegg

til de øvrige belastningene som sykdom og institusjonsopphold fører med seg.

Det er derfor stor enighet i komiteen når det i hvert fall gjelder intensjonene i forslaget. Men ofte kan det være et stykke fra intensjoner til realiteter. Når komiteen gir sin tilslutning til intensjonene i forslaget og samtidig velger å legge det ved protokollen, har det også sammenheng med at sosialministeren i brev til komiteen viser til at Regjeringen allerede i vår vil legge fram en stortingsmelding om kvalitet og enklere ordninger i pleie- og omsorgssektoren med bl.a. forslag til endringer i brukerbetalingsordningene, og at hun har bebudet at skjermingsregler for forsørgere vil bli vurdert i den sammenheng. Arbeiderpartiet legger til grunn at statsrådets bebudede vurdering vil basere seg på komiteens enstemmige ønske om at slike skjermingsregler innføres.

Beate Heieren Hundhammer (H): I forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om kvalitet og enklere ordninger i pleie- og omsorgssektoren vil Regjeringen også komme med forslag til endringer i brukerbetalingsordningene. Sosialministeren har i brev til sosialkomiteen forsikret om at skjermingsregler for personer med forsørgeransvar vil bli en del av dette arbeidet.

Det er som regel i utgangspunktet en belastning i seg selv for en familie når en som har forsørgeransvar for barn, må flytte på institusjon. Da er det viktig at regelverket og brukerbetalingen er utformet slik at det ikke umulig- eller vanskeliggjør å forsørge de barna man har ansvar for.

Høyre støtter derfor at forslaget vedlegges protokollen, og stiller seg bak merknaden hvor man ber Regjeringen fremme forslag til endringer som gjør at familiens forsørgerevne ikke blir skadelidende som følge av egenbetaling ved institusjonsopphold, og ser fram til stortingsmeldingen om kvalitet og enklere ordninger i pleie- og omsorgssektoren.

Sigbjørn Molvik (SV): Jeg viser til saksordførerens innlegg, og vil slutte meg til hans vurderinger der. Jeg føler likevel behov for å understreke noen momenter som er svært viktige for SV.

Jeg er som medforslagsstiller til dette Dokument nr. 8-forslaget fornøyd med at en samlet komite er enig i intensjonene i forslaget, og at det er nødvendig å rydde opp både når det gjelder gråsoner og uforutsigbare forhold. Denne brede enigheten vises også i denne debatten.

Hovedhensikten med SVs forslag er å sørge for at familier som havner i en situasjon der forsørger må ha midlertidig eller permanent opphold på institusjon, ikke blir økonomisk skadelidende som følge av egenbetaling for et slikt opphold.

Det er ulike regler for statlige og kommunale institusjoner, slik saksordføreren var inne på, på dette området i dag. Når Regjeringa nå lover at de i forbindelse med stortingsmeldinga om kvalitet og enklere ordninger i pleie- og omsorgssektoren vil vurdere skjermingsordninger for forsørgere, vil jeg understreke at et samlet storting her i

dag sier at familiens forsørgerevne ikke skal bli skadelidende som følge av egenbetalinger.

Derfor legger SV til grunn at Regjeringa følger opp dette i den nevnte stortingsmeldinga og på en slik måte at reglene blir klarere, at de gir de samme konsekvensene både for statlige og kommunale institusjoner, og at det gis mindre rom for individuelle vurderinger som kan få som resultat at noen likevel kommer vanskelig ut når det gjelder familiens totaløkonomi.

Jeg vil også peke på den forskjellsbehandlinga som i dag gjelder der familien helt eller delvis forsørger barn mellom 18 og 21 år. I statlige institusjoner gjelder reduksjon i egenbetaling bare til barnet fyller 18 år, mens det i kommunale institusjoner kan gis reduksjon også for barn inntil 21 år under gitte forutsetninger. Det er også slik, som sosialministeren skriver i sitt brev til komiteen dattert 31. januar i år, at det i våre dager ikke er uvanlig at foreldre helt eller delvis har forsørgeransvar for barn som er over 18 år. Statsråden beskriver denne forskjellsbehandlinga som en svakhet i dagens regelverk. Det er jeg enig i og forutsetter at Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i disse reglene.

Det er vanskelig nok for barnefamilier som kommer i den situasjonen at en av forsørgerne må ha langvarig, kanskje permanent, opphold på en institusjon, ikke minst vil dette gjelde barna. La oss nå slippe at disse familiene i framtida i tillegg skal få en problematisk familieøkonomi som følge av egenbetaling til institusjon. La oss også slippe at disse familiene må gå runde etter runde mellom saksbehandlere og kontorer for å få en økonomi som familien kan leve av. Derfor vil jeg sterkt oppfordre Regjeringa til å komme tilbake til Stortinget med forslag til romslige og gode ordninger for denne gruppa. SV kommer til å følge nøye med når stortingsmeldinga kommer, og vi vil under behandlinga av denne minne både Regjeringa og partiene her på Stortinget om det et enstemmig storting sier her i dag: Familiens forsørgerevne skal ikke bli økonomisk skadelidende som følge av egenbetaling for institusjonsopphold.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF): Forslagsstillerne tar opp en viktig problemstilling. Dersom en person som har forsørgeransvar, må ha midlertidig eller permanent opphold i en institusjon, er dette en vanskelig situasjon i seg selv. Dersom pasienten i tillegg bekymrer seg for hvordan familien skal klare de daglige utgiftene etter at det er foretatt egenbetaling for institusjonsoppholdet, forsterker dette problematikken.

Kristelig Folkeparti har lenge vært opptatt av folketrygdens reduksjonsregler i statlige institusjoner. Vi har vært opptatt av den forskjell som finnes mellom innleggelse i psykiatriske og somatiske sykehusavdelinger. Her er det blitt store forbedringer etter at fribeløpet ble økt, og langtidsopphold for psykiatriske pasienter ble fra 1. mai 2002 definert som opphold over ett år.

Når det gjelder reduserte ytelser for personer som har forsørgeransvar, er det forskjell på om man oppholder seg i en statlig eller kommunal institusjon. For den første, som er regulert etter folketrygdloven § 3-28, bortfal-

ler barnpensjonen ved fylte 18 år. Vederlagsreglene i kommunale institusjoner, som er regulert av egen forskrift, sier at det skal gjøres fradrag i beregningsgrunnlaget dersom den som oppholder seg i institusjon, helt eller delvis forsørger barn over 18 år.

Dette er en forskjellsbehandling som Kristelig Folkeparti finner uakseptabel. Det er viktig at personer som trenger medisinsk hjelp, blir plassert i institusjoner ut fra faglige kriterier og ikke ut fra økonomiske prioriteringer. Kristelig Folkeparti er fornøyd med at sosialministeren i sitt brev til komiteen så sterkt uttrykker vilje til å forbedre dette. Dette kan allerede bli endret når man ser på endringer i brukerbetalingsordningene, som skal gjennomgå i vår.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5 (Votering, se side 2507)

S a k n r . 6

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Inga Marte Thorkildsen og Heikki Holmås om forbud mot reklame for kosmetisk kirurgi og innføring av 18 års aldersgrense for kosmetisk kirurgi (Innst. S. nr. 153 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:8 (2002-2003))

Presidenten: Etter ønske fra sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 10 minutter for Kristelig Folkeparti og 5 minutter for hver av de øvrige gruppene.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Beate Heieren Hundhammer (H) (ordfører for saken): Stramme lår, spretten bak og store pupper er ikke lykken i livet, selv om man av og til kan bli forledet til å tro det i vårt kroppsfokuserede samfunn.

Det er hevet over enhver tvil at det er et enormt press rettet mot alle for at vi skal strebe etter et oppkonstruert ideal som de færreste er født som. Barn og unge som i utgangspunktet er i en sårbar fase, og der kroppen er i store forandringer, vil være ekstra utsatt for et slikt press.

Representantene Thorkildsen og Holmås har fremmet et Dokument nr. 8-forslag som inneholder to forslag. Det ene er å forby kosmetiske operasjoner på personer under 18 år som ikke har henvisning. Det andre er å innføre forbud mot reklame for kosmetiske operasjoner.

Før jeg omtaler lovforslaget, vil jeg gi ros til forlagsstillerne som gjennom å fremme dette forslaget har fått satt et svært viktig tema i fokus.

Når det gjelder 18-årsgrense, har Norsk plastikkirurgisk forening selv innført vedtekter som sier at kosmetisk kirurgi ikke skal utføres på personer under 18 år. Medlemmer som bryter dette, kan risikere eksklusjon. Dette viser at bransjen selv har tatt ansvaret for å sette en etisk

aldersgrense. Imidlertid er det viktigste i denne sammenheng å vise til at vi allerede har en lovgivning som ivaretar dette, selv om det ikke er et direkte forbud. I pasientrettighetsloven er den helserettslige myndighetsalder satt til 16 år, men dersom det dreier seg om kosmetiske inngrep av ikke-reversibel art, bør myndighetsalder være høyere. På denne bakgrunn har man lagt seg på en 18-årsgrense for å samtykke til slike operasjoner. Dette er for øvrig en strengere regulering enn hva som var tilfellet før pasientrettighetsloven trådte i kraft for drøye to år siden.

I tillegg har vi et forsvarlighetskrav i helsepersonelloven der man er forpliktet til å vurdere hva som er medisinsk forsvarlig. Helseministeren sier selv i et brev til sosialkomiteen at et kosmetisk inngrep som blir foretatt på en pasient som ikke er tilstrekkelig utvokst, vil være i strid med forsvarlighetskravet. Det er imidlertid viktig at de bestemmelsene som finnes, blir overholdt, slik at man unngår en utglidning av praksis. Jeg synes derfor det er positivt at helseministeren i et svar på et spørsmål fra en av komiteens medlemmer har sagt at han vil sørge for et rundskriv til alle som utfører slike operasjoner, slik at det ikke skal være noen tvil om at departementets forståelse av regelverket er at aldersgrensen for kosmetisk kirurgi av irreversibel karakter er 18 år, og at brudd på det tidligere omtalte forsvarlighetskravet kan medføre tap av spesialistgodkjenning og tap av autorisasjon.

Et flertall i komiteen, bestående av regjeringspartiene og Fremskrittspartiet, støtter ikke forslaget til lovforbud. Selv om vi fullt ut deler forslagsstillernes bekymring for utviklingen på dette området, mener vi at vi allerede i dag har et regelverk som ivaretar dette. Dessuten vil heller ikke et lovforbud løse alle problemer. Et forbud vil kreve nye grenseavklaringer. Man vil uansett ha et innslag av skjønn, og blant dem som henviser, vil det være noen som er mer liberale enn andre.

Når det gjelder forslag om forbud mot reklame for kosmetisk kirurgi, er det ingen i komiteen som stiller seg bak dette. Et mindretall ber Regjeringen gjennom forskrifter til helsepersonelloven sørge for forbud mot visse typer markedsføring av kosmetisk kirurgi. Imidlertid er det en enstemmig komite som viser til at det allerede eksisterer en hjemmel for å kunne gi forskrifter, herunder forbud mot visse former for markedsføring.

Komiteen ber videre Helsedepartementet benytte seg av denne muligheten til å utforme forskrift for å stramme inn på aggressiv markedsføring innenfor kosmetisk kirurgi. Det er godt mulig at den forskriften en enstemmig komite ber om, vil munne ut i nettopp et forbud mot markedsføring av visse former for kosmetisk kirurgi.

Videre har en samlet komite bedt om at dagens markedsføring av slankemidler bør strammes inn for å redusere slankepresset mot barn og ungdom.

Uansett hva vi vedtar i dag, kan ingen forhindre et ungt menneske fra å bruke pengene fra sommerjobben til å kjøpe større pupper i et annet land. Vi kan begrense det, men aldri forhindre det 100 pst. Derfor handler dette til slutt om hvilke holdninger vi voksne gir den oppvoksende generasjon. Derfor gremmes jeg hver gang jeg ser

kjendiser, enten det er politikere eller andre, som står fram og forteller hvor vellykket den siste slankekur har vært, eller hører om mødre som drikker slankepulver foran døtrene sine. Alle har et ansvar: skolen og ledere for fritidsaktiviteter, men det aller største ansvaret ligger hos foreldrene, som må gi barna sunne holdninger og forbilder, og lære barna å elske seg selv akkurat slik de er.

Asmund Kristoffersen (A): Arbeiderpartiet mener at det er meget uheldig at ungdom under 18 år foretar kosmetiske kirurgiske inngrep som ikke er medisinsk begrunnet. Omfanget av dette skyldes delvis at unge mennesker opplever en massiv påvirkning for å følge opp idealbilder som skapes gjennom markedsføring for kosmetiske inngrep.

Selv om kosmetiske inngrep på personer under 18 år delvis reguleres av pasientrettighetsloven og helsepersonelloven, mener jeg at forskriftene til pasientrettighetsloven må strammes opp og entydig klargjøre at kosmetisk kirurgi på personer under 18 år som ikke er medisinsk begrunnet etter henvisning fra lege, ikke skal forekomme. Det er også spekulativt og meningsløst at det reklameres for kosmetiske inngrep rettet mot personer under 18 år uten en medisinsk begrunnelse. Dette bør ikke tillates, og derfor bør dette klart forskriftsfestes.

Regjeringen bør også vurdere hvordan en kan stramme inn markedsføringen av slankemidler. Den som vil se, oppdager at mange unge gjennomfører slankekurer som er meget uheldige, og som kan ende opp i en sykkelig slanking, dessverre av og til med fatale følger.

Ellers har jeg merket meg at svært mange spesialister i plastikkirurgien går over til privat praksis og til virksomheter innenfor kosmetisk kirurgi. Det er selvsagt fritt for den enkelte spesialist å velge enten offentlig eller privat virksomhet. Konsekvensene er at mange velger å arbeide i et økonomisk lukrativt privat marked. Det er ofte uheldig. Det oppstår lang ventetid i sykehusene på tung og viktig plastikkirurgi. Vi snakker her f.eks. om barn med misdannelser, store og små deformasjoner i ansiktet, hareskår og annet. Ofte fordrer dette mange gjentatte operasjoner gjennom hele oppveksten. For voksne kan det gjelde rekonstruksjoner etter kreftoperasjoner i f.eks. bryst, andre kroppsdeler, etter brannskader m.m.

Svært mange plastikkirurgistillinger står ledige også ved våre største sykehus, mens legene jobber i privatklinikker. Dette gir lange ventelister og lang ventetid på nødvendige operasjoner. Det gir oss et svekket fagmiljø.

Jeg mener at departementet har et stort ansvar for en uheldig utvikling hvis det godkjenner private klinikker som sykehus på dette området. Å gi allmennleger mulighet til å henvise pasienter direkte til private spesialister kan påskynde en slik uheldig utvikling på dette området som vi snakker om i dag.

Det kan fort skje at det blir utført unødvendige kosmetiske inngrep i en situasjon der den private legen tjener penger ved at det offentlige betaler for slike inngrep. Dette gir dårlig bruk av offentlige helsekroner ved at helt unødvendige kosmetiske operasjoner utføres. Aller helst skulle en stanse dette i en tid da ressursene i helsevesenet

er knappe, og innsatsen burde rettes mot behandling av pasienter med klare behov for rask og god behandling.

Jeg tar da opp forslagene fra mindretallet. Arbeiderpartiet gir også sin støtte til det framlagte forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti.

Presidenten: Representanten Asmund Kristoffersen har tatt opp det forslaget han refererte til.

John I. Alvheim (FrP): Jeg forstår godt forslagsstillerens intensjoner i forslaget, men et forbud mot markedsføring av kosmetisk kirurgi og innføring av 18 års aldersgrense for behandling mener Fremskrittspartiet ikke er veien å gå.

I likhet med flertallet i innstillingen viser også Fremskrittspartiet til reguleringen av dette området i pasientrettighetsloven og helsepersonelloven, som går på samtykke og forsvarlighet. I reguleringen av dette området i pasientrettighetsloven og helsepersonelloven er det lagt betydelige begrensninger for ikke-reversibel plastisk kirurgi for barn og unge. Jeg viser også til at yrkesutøverne selv, nemlig Norsk plastikkirurgisk forening i sine vedtekter, har regulert bruk av kosmetisk kirurgi for barn under 18 år.

Så langt jeg kjenner til er det få, om noen, tilfeller der plastisk kirurgisk behandling har vært utført på barn av rent kosmetiske grunner. Det har således ikke vært noe problem, og det er vel også grunnen til at departementet ikke har benyttet den hjemmel de har for å gi forskrifter i så måte.

Jeg viser også i denne anledning til brev fra helseministeren til komiteen datert 29. januar d.å., hvor helseministeren viser til at de kosmetiske operasjonene som utføres, er faglig forsvarlige og medisinsk vel begrunnede.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at det er etablert en ukultur i ungdomsmiljøene med sterk fokusering på kropp, men denne ukulturen kan etter min mening ikke endres ved lovreguleringer. Vi har allerede mer enn nok formynderlovgivning i dette landet, og noen slike lover er like om hjørnet i tillegg.

Sigbjørn Molvik (SV): SV er, i likhet med resten av Stortinget, bekymret over deler av markedsføringa innenfor bransjen kosmetisk kirurgi, som vi oppfatter som til dels svært aggressiv. Særlig er vi sterkt kritiske til hvilken virkning denne markedsføringen har overfor barn og unge som utsettes for et svært sterkt press som dreier seg om utseende og kroppsfiksering. Denne markedsføringa fører da også til at mange unge ønsker å få foretatt kosmetiske kirurgiske inngrep som ikke kan sies å være medisinsk begrunnet. Dette er da også bakgrunnen for at bransjen sjøl, ved Norsk plastikkirurgisk forening, har innført vedtekter som sier at kosmetisk kirurgi av irreversibel karakter ikke skal utføres på personer under 18 år. Dette syns vi i SV er bra. Det viser at bransjen sjøl, iallfall deler av den, innser at dette er et problem, og forsøker å ta ansvar for å få til en forsvarlig praksis. Men dessverre er det slik at deler av denne bransjen ikke opptrer like ansvarlig som Norsk plastikkirurgisk forening

ønsker. Derfor er det SVs syn at de begrensninger bransjen sjøl forsøker å sette, ikke er tilstrekkelige for å komme det jeg vil kalle en uetisk praksis, til livs. Derfor må det offentlige og helsevesenet i større grad ta et ansvar både for hvilke regler som skal gjelde, og for håndhevelsen av disse reglene. Pasientrettighetsloven har bestemmelser som sier at den helserettslige myndighetsalder er 16 år. Det er også gjort unntak for denne aldersgrensen dersom tiltakets art er av en slik karakter at en annen myndighetsalder skal gjelde.

Helseministeren har i brev til komiteen datert 29. januar i år sagt følgende:

«Man har på denne bakgrunn lagt til grunn en 18 års aldersgrense for å kunne samtykke til kosmetiske inngrep av ikke reversibel karakter.»

Praksis viser likevel at det foretas slike inngrep på mange personer i Norge som er under 18 år. Derfor ønsker SV at dette strammes inn. Det kan gjøres på flere måter. Man kunne foreslå en lovendring, dvs. innføre et lovforbud. Det er også det som er utgangspunktet i Dokument nr. 8-forslaget fra de to representantene fra SV.

Gjennom komitebehandlingen har vi fått en klar forståelse av at både helseministeren og regjeringspartiene er enige i at det foregår en uheldig og bekymringsfull praksis på dette området, og at noe bør gjøres. SV foreslår derfor i innstillinga, sammen med Arbeiderpartiet og Senterpartiet, å utarbeide forskrifter til pasientrettighetsloven, der det klart slås fast at det ikke skal foretas kosmetisk kirurgi på personer under 18 år, med mindre dette er klart medisinsk begrunnet gjennom en henvisning fra lege. Det er litt vanskelig å få tak i begrunnelsen for hvorfor regjeringspartiene ikke kan støtte et slikt forslag, så lenge man sier at man saklig sett er enig i behovet. Jeg viser til følgende flertallsmerknad, der også regjeringspartiene er med:

«Flertallet mener derfor at problemet må vies mye større offentlig og politisk oppmerksomhet og krever effektive og tydelige tiltak.»

Jeg viser også til at Legeforeningens president, Hans Kristian Bakke, uttaler til Vårt Land 22. februar i år at han er positiv til et slikt forbud som SV foreslår.

Når det gjelder reklame, er det en liknende problemstilling. En samlet komite mener i realiteten at det er nødvendig å utforme en forskrift som strammer inn en stadig mer aggressiv reklame spesielt rettet mot barn og unge. Men flertallet vil altså ikke be Regjeringa gjennomføre det tiltaket alle synes å være enige om er nødvendig.

Så er jeg glad for at helseministeren i sine brev til komiteen har gått langt i å love at han vil gjennomføre tiltak som har til hensikt å stramme inn denne praksisen når det gjelder både reklame og gjennomføring av kosmetiske operasjoner. Men SV mener at Stortinget burde gitt en klar marsjordre til statsråden allerede i dag.

Det er også gledelig at en samlet komite ønsker at helsemyndighetene skal engasjere seg sterkere i problemet knyttet til slankepress og markedsføring av diverse typer slankemidler og -kurer. Jeg har også registrert at helseministeren er opptatt av dette.

Så til kvaliteten på den kosmetiske kirurgien. Det gis i dag dispensasjoner for å utføre kosmetisk kirurgi uten spesialutdanning på dette feltet. Det er store penger å tjene i denne delen av helsevesenet, slik Kristoffersen var inne på, ikke minst i det private markedet. Vi ser også at private klinikker er i ferd med å tappe det offentlige helsevesenet for kompetanse, slik at ventelistene til nødvendig kosmetisk kirurgi er økende. Mindretallet ber derfor om at dispensasjonspraksisen blir strammet inn, og at kompetansekravene blir skjerpet.

Jeg viser til de forslagene som Asmund Kristoffersen tok opp, og det er altså fortsatt mulig for regjeringspartiene å stemme for forslag de saklig sett er enige i.

Så er det også fremmet et forslag fra representanten Heikki Holmås som er omdelt i salen, og det vil representanten sjøl redegjøre for og begrunne i et seinere innlegg i debatten.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF): Kristelig Folkeparti vil berømme forslagsstillerne fra SV for å sette i fokus et tema som bekymrer mange av oss.

Landsstyret i Kristelig Folkeparti sendte senest i november ut en pressemelding der overskriften var «Nei til oppvekst på reklamens premisser». Det er hevet over enhver tvil at barn og ungdom stadig sterkere utsettes for et enormt kommersielt press. Sexfiksert mote stjeler barndommen fra småjenter som ønsker å være eldre enn de er.

Frykten for å føle seg utenfor er nok mye av grunnen til at de følger mote- og slankepresset. Idealene som fremmes gjennom reklame og media, gjør noe med selvrespekten og utviklingen av egen identitet. Det er svært alvorlig når ungdom ønsker kosmetiske inngrep før de er utvokste, bare for å leve opp til dagens skjønnhetsidealer.

En undersøkelse utført av Verdens Helseorganisasjon viser at hver fjerde norske jente på 10 år slanker seg eller ønsker å gjøre det. For jenter over 15 år gjelder det over halvparten.

Kristelig Folkeparti er bekymret over denne utviklingen og deler forslagsstillerens intensjoner. Når vi stemmer for at forslaget skal vedlegges protokollen, gjør vi det først og fremst fordi vi er fornøyd med at helseministeren i sine to brev til komiteen så tydelig signaliserer at dette skal følges opp.

Helseministeren vil intensivere tilsynet med helsepersonelloven. Den uttrykker at enhver helsetjeneste som utføres, skal være forsvarlig. Å utføre brystoperasjon på en jente som ikke er ferdig utviklet, anser jeg for å være uforsvarlig både medisinsk og etisk, og skal ikke utføres.

I pasientrettighetsloven er myndighetsalderen 16 år. Når det gjelder kosmetisk kirurgi av ikke reversibel karakter, er det nødvendig med samtykke fra foreldre eller foresatte dersom man er under 18 år. Helseministeren vil presisere dette i et rundskriv til alle som har tillatelse til å utføre plastikkirurgiske inngrep. I tillegg vil rundskrivet sette i fokus den enkelte leges etiske ansvar og betydningen av brudd på bestemmelsene.

Kristelig Folkeparti er glad for at Norsk plastikkirurgisk forening tar ansvar og på eget initiativ har innført

vedtekter som forbyr inngrep på personer under 18 år. Vi støtter også den kartleggingen som helseministeren har tatt initiativ til for å vite mer om omfanget av slike inngrep. Når undersøkelsen blir forelagt Stortinget, er Kristelig Folkeparti åpen for endringstiltak dersom kartleggingen tilsier det.

En enstemmig komitee anmoder departementet om å ta i bruk muligheten for å lage en forskrift som regulerer den aggressive markedsføringen innenfor kosmetisk kirurgi. Komiteen er også enig i at en bør vurdere dagens regler for markedsføring av slankemidler som piller, pulver, kurer og annet for å minske slankepresset mot barn og unge.

Skal vi lykkes, må helsetjenesten, skolen og foreldrene samarbeide, slik at en fanger opp symptomene på et tidlig tidspunkt. En skolepakke kalt «Om kropp, kultur og kommunikasjon» er sendt ut til alle skoler og helsestasjoner og kan være et viktig virkemiddel i den sammenheng.

Vågsbygd videregående skole i Vest-Agder er et godt eksempel. For en måned siden arrangerte de et heldagskurs i livsstil nettopp for å motvirke slankehysteri og kroppsfixering. Fokus ble rettet mot glede ved aktivitet og et variert og sunt kosthold.

Debatt er viktig. Temadager er viktig. Forskrifter er viktig. Men det aller viktigste er at barn og ungdom får bekreftet at de er bra akkurat slik som de er.

Ola D. Gløtvold (Sp): Vi er alle bekymret over det press som unge mennesker utsettes for med hensyn til kroppsfixering og utseende. Vi ser at gjennom en veldig røff og bevisst markedsføring sendes det klare signaler til barn og unge om hvordan kroppen skal være ideelt sett, og hva slags muligheter bransjen har for å nærme seg dette idealet. Vi ser også at mange unge reagerer på dette på en svært uheldig måte.

Representanten Woie Duesund nevnte også tall når det gjelder unge jenter, at 25 pst. av jenter under 10 år ønsker å slanke seg, og av jenter over 15 år er faktisk halvparten innstilt på å slanke seg. Dette er meget bekymringsfullt. Vi ser også at den samme kroppsfixerte kulturen begynner å gjøre seg sterkt gjeldende blant unge gutter.

Vi mener at det bør settes noen klare grenser for en del av den utviklingen som vi ser nå, og som en samlet komitee mener er uheldig. Blant annet bør det være en klar grense på 18 år når det gjelder kosmetiske operasjoner, hvor en ikke er henvist på klare medisinske kriterier. Vi har registrert at man på legehøld innenfor dette området selv har utarbeidet vedtekter som sier at kosmetisk kirurgi ikke skal utføres på personer under 18 år, men vi mener at det ikke bare er bransjen som skal kontrollere dette. Også offentlig myndighet må sette denne grensen og ta et ansvar for at dette ikke utvikler seg videre.

Innenfor kosmetisk kirurgi og innenfor legestanden i dag er det i ferd med å utvikle seg en stor butikk på dette feltet. Vi ser at det dukker opp stadig flere private klinikkvirksomheter. Denne virksomheten har bl.a. det til følge at den tapper det offentlige helsevesenet for fagper-

sonell. Derfor mener vi at departement, helseminister og regjering bør ta et klarere ansvar og bruke den myndighet man har, til å sette 18 års aldersgrense her.

Når det gjelder reklame, er det noe av det samme. Helsepersonelloven § 13 og også markedsføringsloven inneholder muligheter til å regulere dette. Men da må vi bruke muligheten, og det er det mindretallet i sosialkomiteen prøver å påpeke: Vi må få klare forskrifter, slik at en får et forbud mot visse typer markedsføring av kosmetisk kirurgi.

Vi mener også at det bør stilles strengere krav til kompetansen til dem som utfører kosmetisk kirurgi. I dag ser vi at det er en del som ikke er faglig fullt utdannet, som også driver denne virksomheten.

Helseministeren har selv påpekt i brev til sosialkomiteen at han er bekymret for bl.a. den utviklingen som skjer når det gjelder kroppsfiksert kultur, og utviklingen av markedsføring, og har bl.a. sett dette i forhold til reklame for slankemidler og slankekurer. Da synes vi i komiteens mindretall at det er riktig at Regjeringen vurderer et forbud mot reklame for en del av disse midlene og kurene, slik at vi får klare grenseoppganger.

Jeg håper, som flere andre talere har vært inne på, at det kanskje går an å snu ved voteringen her senere i dag. Jeg synes det er noe merkelig at bl.a. Kristelig Folkeparti ikke har støttet mindretallet i denne saken. Vi vet om presset og engasjementet fra Kristelig Folkepartis ungdom i denne debatten, og jeg viser også til et skriftlig spørsmål til barne- og familieministeren, riktignok besvart av helseministeren, fra juni 2001. Det er fra Kristelig Folkepartis leder, Valgerd Svarstad Haugland, og hun stiller følgende spørsmål til ministeren:

«Kristelig Folkeparti ser behovet for å innføre 18 års aldersgrense for kosmetiske inngrep som ikke har medisinsk begrunnelse, og vi ser et behov for et forbud mot reklame for plastiske operasjoner.

Vil statsråden ta et initiativ for å lovregulere disse forholdene?»

Og begrunnelsen er:

«20 milliarder blir hvert år brukt til kommersiell påvirkning i Norge. Stadig mer av disse milliardene blir brukt til å påvirke barn og unge. Vi ser en klar tendens til at barns og ungdoms selvbilde påvirkes negativt i synet på kropp, lykke og livskvalitet. I tillegg til at foreldre og skole må ta sitt ansvar, mener Kristelig Folkeparti at annonsører og reklamebransjen må rette et mer kritisk søkelys på seg selv.»

Her har vi hele saken i et nøtteskall, og jeg synes vi skulle ha fått et flertall for det som ligger her som mindretallsforslag.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Denne debatten viser at komiteen i det store og hele er samstemt i denne saken. Alle deler bekymringen for de senere års utvikling med økt fokusering på utseende og vilje til å gjennomføre kosmetiske operasjoner som bare har som mål å pynte på et ellers sunt og normalt utseende. Som helseminister synes jeg det er svært betenkelig når de kosmetiske operasjonene er irreversible og utføres på mange unge men-

nesker som ennå ikke er fullt utviklet, og som heller ikke kan overskue konsekvensene av slike inngrep.

Jeg er også glad for å få støtte for min bekymring når det gjelder all den fokusering det er på slankemidler og kroppsidealer i dagens samfunn. Resultatet er, som jeg har nevnt, at stadig flere slanker seg, og at en økende andel unge får spiseforstyrrelser. Det er et alvorlig helseproblem for den enkelte, og det er et alvorlig samfunnsproblem.

Vi har lovbestemmelser som regulerer både reklame for kosmetisk kirurgi og aldersgrense for slike operasjoner. Helsepersonelloven § 13 stiller krav om at markedsføring av helsetjenester skal være forsvarlig, nøktern og saklig. Dette gjelder både for helsepersonell og for virksomheter som yter helsehjelp. Formålet med bestemmelsen er å motvirke at helsepersonell markedsfører sine helsetjenester på en ensidig måte i den hensikt å oppnå økt etterspørsel.

Pasientrettighetsloven § 4–3 setter den helserettslige myndighetsalderen til 16 år. Det vil si at en 16-åring i utgangspunktet har rett til å ta beslutninger i forhold til egen helse. Loven har imidlertid innsnevret 16-årsgrensen, dersom det man i loven kaller «tiltakets art», tilsier en annen myndighetsalder. I forarbeidene til loven fremgår det at det for kosmetiske inngrep av ikke reversibel karakter bør være en høyere myndighetsalder. En 18-årsgrense for å kunne samtykke til kosmetiske inngrep – av ikke reversibel karakter – er derfor lagt til grunn.

Enhver anmodning om kosmetiske inngrep må også vurderes ut fra kravet til faglig forsvarlig helsehjelp som stilles i helsepersonelloven § 4. Alt helsepersonell er forpliktet til å utføre sitt arbeid i samsvar med dette kravet, og det enkelte helsepersonell må derfor foreta vurderinger av om et kosmetisk inngrep vil være forsvarlig i forhold til alder, utviklingsgrad, inngrepets irreversibilitet osv.

For å motvirke den negative utviklingen som har vært, har jeg i min korrespondanse med komiteen sagt at jeg vil utarbeide et rundskriv der departementets fortolkning av både helsepersonellovens bestemmelse om markedsføring og pasientrettighetslovens bestemmelse om den helserettslige myndighetsalder markeres klart og tydelig. I rundskrivet vil jeg også framheve reglene i helsepersonelloven som gir Statens helsetilsyn myndighet til å reagere med eksempelvis advarsel eller tap av autorisasjon dersom helsepersonell bryter loven. Rundskrivet vil bli sendt til alle godkjente leger i plastisk kirurgi, til aktuelle statlige instanser, samt at det informeres om det i Tidsskriftet for Den norske lægeförening og Dagens Medisin. Rundskrivet vil bli sendt ut før sommeren.

Jeg har også bedt Statens helsetilsyn intensivere tilsynet med helsepersonell og virksomheter som utfører kosmetiske operasjoner. Jeg vil i samarbeid med aktuelle etater gjennomføre en kartlegging av omfanget av kosmetiske operasjoner på personer under 18 år, herunder om foreldrenes samtykke til slike operasjoner, og de medisinske vurderingene som har ligget til grunn for operasjonene. Jeg vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget med resultatene av denne kartleggingen. Dersom

kartleggingen tilsier regelendringer, skal det ikke stå på meg.

Jeg har også merket meg komiteens anmodning om å vurdere å benytte muligheten for å utforme en forskrift for å stramme inn på markedsføringen av kosmetisk kirurgi samt vurdere om dagens regler for markedsføring av slankemidler bør strammes inn. Det vil jeg følge opp og se nærmere på i lys av informasjon jeg vil innhente fra Statens helsetilsyn, Sosial- og Helsedirektoratet, Rådet for legeetik, Norsk plastikkirurgisk forening og andre faginstanser med kunnskap om disse forholdene.

Avslutningsvis vil jeg gjerne benytte anledningen til å trekke fram den innsatsen spesialister i plastisk kirurgi gjør innenfor den delen av estetisk plastikkirurgi der man behandler pasienter f.eks. med medfødte misdannelser, skader etter trafikkuulykker og branner, rekonstruksjoner etter operasjoner osv. Denne innsatsen er av uvurderlig betydning for dem det gjelder, noe vi ikke må glemme midt i vår bekymring for den utviklingen som i de senere år har vært innenfor deler av dette fagfeltet.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Heikki Holmås (SV): Det finnes ingen grenser for hva folk er villig til å gjøre for å tjene penger. Når vi fremmer denne saken, er det fordi det er noen som tjener penger her i samfunnet på å gjøre folk ulykkelige og misfornøyde med seg selv. Når VG skriver at hver tredje kvinne er misfornøyd med seg selv og har problemer med sitt selvbilde på grunn av det «reklametrøkket» som er, når 15 år gamle jenter i Danmark setter inn silikonimplantater i brystene, når en ung gutt i Norge som er anorektiker, får fettsugd seg selv, sier det noe om en bransje som tjener penger på å gjøre folk misfornøyd med seg selv, noe vi er nødt til å se veldig alvorlig på.

Det er ingen tvil om at moten og det kulturelle presset som ligger i samfunnet i dag, som kommer som følge av en reklame som fungerer, gjør noe med folks selvbilde og med hva slags handlinger folk gjør. Når f.eks. en plastisk kirurgisk klinikk som Nobel Clinic fører en aggressiv markedsføring – og etter min og Legeforeningens oppfatning skal reklame være forsvarlig, nøktern og saklig, som også ministeren refererte i sted – og har reklame av typen «Tiden setter sine spor», som veldig klart gir inntrykk av overfor voksne, helt normale mennesker som har fått spor av normal aldring og endringer som skjer med kroppen, at dette er noe stygt som folk har grunn til å være misfornøyd med seg selv for, sier det noe om at disse folkene allerede har gått langt over streken i forhold til helsepersonelloven § 13. Derfor har vi fremmet et forslag nr. 2, og jeg vil ta opp det forslaget, hvor vi ber Regjeringen se særlig på hvilke maktmidler Helsetilsynet skal ha. Det er ingen tvil om at de i dag burde hatt mulighet til å gripe inn overfor en del av disse virksomhetene. Det er nettopp det Legeforeningens president sier i Vårt Land. Han er mer positiv enn det helseministeren er til en 18-årsgrense for kosmetisk kirurgi, men mener veldig klart at dagens lovverk ikke brukes aktivt nok, og han

tror ikke at Helsetilsynet har gode nok virkemidler til å slå ned på den markedsføringen som finner sted.

Så vil jeg takke Beate Heieren Hundhammer, som er sakens ordfører, for engasjementet, og for å ha klart å samle komiteen bak denne innstillingen. Det er to ting vi har oppnådd med å fremme dette forslaget. Det ene er å få til en god debatt om disse tingene, og det andre er antakelig konkrete resultater som vi venter spent på når ministeren kommer tilbake med sine rundskriv og sine forskrifter.

Presidenten: Representanten Heikki Holmås har tatt opp det forslaget han refererte til.

Gunn Olsen (A): Naturlig nok har det vært fokusert mest på kirurgien i denne saken. Jeg har bare lyst å si at det er ingen terskel inn til slankekurer. Vi vet at ungdom slanker seg inn i døden. Det er ingen spissformulert talemåte, det er en forferdelig sannhet. Barn og unge som slanker seg uten tilsyn eller i samarbeid med sin lege, er et økende problem. Derfor ønsker Arbeiderpartiet at Regjeringen skal vurdere et så sterkt virkemiddel som forbud mot slankemiddel og slankekurer.

Vi skal snart behandle folkehelsemeldingen om et sunnere Norge. Forslaget fra mindretallet i denne saken ville vært et betydelig bidrag til et sunnere Norge. Det ville vist at vi mener noe med å begynne i riktig retning. Det ville bevist at vi kunne bidratt til å skape noen holdninger. Det å hjelpe barn og unge til å få et normalt og sunt syn på sin egen kropp, med fysisk aktivitet og et sunnere kosthold, er bedre løsninger enn kirurgi og slankekurer. Derfor er vi svært skuffet over at Kristelig Folkeparti ikke vil være med på dette forslaget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6. (Votering, se side 2507)

S a k n r . 7

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Bjarne Håkon Hanssen om endring av retningslinjene for legemiddelassistert rehabilitering av narkotikamisbrukere, med sikte på utvidelse av bruken av legemiddelassistert behandling av narkomane (Innst. S. nr. 158 (2002-2003), jf. Dokument nr. 8:20 (2002-2003))

Presidenten: Etter ønske fra sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 10 minutter til Kristelig Folkeparti og 5 minutter til hver av de øvrige gruppene.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) (ordfører for saken): Forslagsstilleren ber Regjeringen vurdere om dagens inntakskriterier bør endres slik at den enkelte rusmiddel-

misbruker i samspill med behandler og de regionale behandlingssentrene etter individuell, samlet vurdering fritt kan velge behandlingsmetode. Forslagsstilleren viser videre til de høye overdosetallene i Norge, at fagmyndighetene bør vurdere å utvide kriteriene for behandling, og at dagens inntakskriterier for legemiddellassistert behandling er for strenge og derfor bør revurderes.

Historisk sett har Norge hatt en restriktiv holdning til bruken av metadon og andre medikamenter i behandlingen av rusmiddelmissbrukere. Allikevel har utbygging av det legemiddellassisterte rehabiliteringstilbudet for narkotikamisbrukere i Norge foregått i et svært høyt tempo de siste år. Siden 1998 har vi i Norge hatt et landsomfattende program for legemiddellassistert rehabilitering. Subutex og andre legemidler i tillegg til metadon benyttes i dag innenfor rammene av legemiddellassistert rehabilitering, der om lag 2 500 brukere vil delta i løpet av inneværende år. Det utgjør anslagsvis 20 pst. av de opiatavhengige rusmiddelmissbrukere i Norge og betyr at vi i Norge ligger på nivå med mange andre europeiske land. Så kan man spørre seg om det er positivt eller negativt.

Forslagsstiller ber Regjeringen vurdere en utvidelse av kriteriene for behandling både med hensyn til hvilke legemidler som kan anvendes, aldersgrense og hvilke narkomane som kan tilbys legemiddellassistert behandling.

Det er god grunn til å understreke at legemiddellassistert rehabilitering med metadon og Subutex innebærer i utgangspunktet en livslang behandling med et sterkt avhengighetsskapende opioid. Regjeringen er derfor helt klar på at behandling med metadon eller Subutex kun gir mening når det settes inn som en del av en helhetlig behandling. Det primære målet må være å hjelpe den enkelte rusmiddelmissbruker tilbake til et normalt liv uten bruk av metadon eller andre tilsvarende medikament. Erfaringer viser at liberalisert bruk av stoffene metadon og Subutex, gitt uten andre samtidige oppfølgingstiltak, er svært uheldig og kan føre til et økt rusmiddelproblem for den enkelte, i verste fall med større samlet narkotikamisbruk og flere overdosedødsfall som konsekvens. Ifølge Brennpunkt viser statistikken at ni av ti som går på metadon fremdeles ruser seg, og at årsaken er at oppfølgingstjenesten dessverre ikke fungerer godt nok.

Regjeringen har en klar holdning til at for å lykkes med å behandle rusmiddelmissbrukere må behandlingen ha som mål å redusere, eller aller helst stanse, den enkeltes rusmiddelmissbruk og over tid sette misbrukeren i stand til å kunne leve et liv mest mulig uavhengig av rusmiddelmissbruket.

Vedrørende forslag om en liberalisering av aldersgrensen er det viktig å vise til at dagens regelverk gir anledning til å avvike kravet om 25 års aldersgrense for legemiddellassistert rehabilitering dersom en samlet vurdering tilsier det.

Det foregår for tiden et forsøk i regi av Universitetet i Oslo med forskrivning av Subutex til rusmiddelmissbrukere under 25 år. Regjeringen er uenig med forlagsstilleren i at bruken av metadon og Subutex skal liberaliseres ytterligere, og vil avvente evalueringen av forsøket

ved Universitetet i Oslo før det tas stilling til eventuelle endringer av retningslinjene for legemiddellassistert rehabilitering av rusmiddelmissbrukere.

Regjeringen har i forbindelse med budsjettårene 2002 og 2003 styrket lavterskeltilbudet for de tyngste narkomane. I tillegg er det bevilget ekstraordinært tilskudd til legemiddellassistert rehabilitering. Regjeringen vil fortsette sitt arbeid med økt satsing på tiltak for den enkelte misbruker med sikte på rehabilitering og tilbakeføring til en annen og bedre livssituasjon. Det dreier seg bl.a. om sosial oppfølging i tilknytning til rusfrie miljø, og støtte og tilbud om arbeid og bolig. I denne sammenheng er det viktig at nevnte tiltak og kommunenes muligheter til å iverksette disse, i framtiden vektlegges sterkere i planleggingen og gjennomføringen av rusmiddelpolitikken.

Høyre støtter tilrådingen fra komiteen om at forslaget vedlegges protokollen.

Bjarne Håkon Hanssen (A): Gjennom det Dokument nr. 8-forslaget som jeg har fremmet, føler jeg at Stortinget nå vil kunne få anledning til å ta en viktig debatt om legemiddellassistert rehabilitering. Det som var grunnlaget for at jeg fremmet forslaget, var et TV-program der ei jente fra Bergen stod fram. Det var ei jente som hadde vært avhengig av opiater i lang tid. Hun søkte om å få komme inn under et program for legemiddellassistert rehabilitering. Hun framstod med stor kraft og tyngde i TV-programmet i forhold til sine behov. Konklusjonen fra TV-programmet var at hun ikke kunne få ta del i programmet fordi hun var under 25 år.

Nå er det selvfølgelig slik at det slett ikke er sikkert at alle slike TV-program viser hele sannheten, og det kunne være andre grunner enn aldersgrensen til at det faglige teamet ikke ville ta henne inn. Men med utgangspunkt i det TV-programmet syntes jeg at det var rett å få opp en debatt om hvorvidt en absolutt aldersgrense er det riktige kriteriet for hvorvidt man skal kunne komme inn under legemiddellassistert rehabilitering eller ikke.

Så er det selvfølgelig slik, det er jeg klar over, at også dagens regelverk åpner for at man i forbindelse med særskilte vurderinger kan gi legemiddellassistert rehabilitering til personer under 25 år. Men komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, SV, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, sier:

«Det kan imidlertid synes som om praktiseringen av 25-årsregelen praktiseres svært strengt.»

Da er man jo like langt, hvis det er slik at den praktiseres svært strengt.

Vi vil i tiden som kommer, måtte ha en prinsipiell debatt knyttet til spørsmålet om hvorvidt det å komme inn under et program for legemiddellassistert rehabilitering skal være basert på politiske kriterier eller basert på faglige vurderinger. Det er vel snart slik at den eneste typen medisinsk behandling som har klare politiske kriterier for hvorvidt man skal kunne komme under behandling eller ikke, er i forhold til bruk av medisiner som Subutex og metadon. Men etter min mening er det mer og mer som taler for at fagmiljøet nå begynner å få såpass mye erfaring med dette at det må være opp til legen og

(Hanssen)

pasienten og det faglige teamet å vurdere hvorvidt bruk av legemiddelassistert rehabilitering er fornuftig eller ikke. Det er vanskelig å se for seg at vi i Stortinget lik-som skal ha en kompetanse og på en måte si veldig klart fra om hvorvidt det er faglig fornuftig å iverksette denne type behandling eller ikke. Derfor er jeg glad for det jeg opplever at flertallet sier, nemlig at vi trenger et bredere evalueringsgrunnlag før vi eventuelt er villig til å foreta konkrete endringer av den praksis og det regelverk vi har i dag. Jeg synes saksordføreren var voldsomt avvisende i sitt innlegg, for det jeg leser i innstillingen, er at det på-går en masse evalueringer. Det er Regjeringen opptatt av å få fullført. Når de evalueringene er fullført, skal man komme til Stortinget med en vurdering av hvorvidt det er grunnlag for å endre regelverket eller ikke. Jeg opplever at det først og fremst er det statsråden svarer i sitt brev, ikke på død og liv at statsråden er imot enhver endring hvis evalueringene viser at det kan være grunnlag for å foreta justeringer.

John I. Alvheim (FrP): La meg først få henstille til saksordføreren om å dokumentere påstanden om at ni av ti som går i metadonprogram, har sidemisbruk.

Det positive forslaget fra stortingsrepresentant Bjarne Håkon Hanssen om en liberalisering av inntakskriteriene for medikamentell assistert rehabilitering har fått et hel-ler magert behandlingsresultat i komiteen. Grunnen til dette kan imidlertid være at komiteen venter på rusmel-ding II, hvor bl.a. kriteriene for medikamentell behan-ling blir ett av temaene.

Det vitner om historieløshet når flertallet i sin merk-nad påstår at den legemiddelassisterte rehabiliteringen av de narkomane i Norge har foregått i et høyt tempo. Fak-tum er at Norge har ligget minst ti år etter våre naboland og land for øvrig i Vest-Europa når det gjelder medika-mentell assistert rehabilitering av narkomane. Vi kom først i gang i Norge med metadonbehandling i 1994, og da i et svært lite omfang, med kun 50 pasienter. I dag har vi under medikamentell behandling ca. 1 600 som går på metadon eller Subutex, mens behovet skulle tilsi et sted mellom 4 000 og 5 000. Nei, tempoet for slik behandling har ikke vært høyt – snarere tvert om. Det har vært lavt, og det har tatt veldig lang tid å komme dit vi er i dag. Det er etter min vurdering på ingen måte langt nok.

Inntakskriteriene for opptak til medikamentell assis-tert behandling er fortsatt de samme som de var i ut-gangspunktet, dog med en viss nyansering om at man skal ha en helhetsvurdering av pasienten. Dette blir i svært få tilfeller gjort. Men det har faktisk ligget der hele tiden, og praksis viser at det er veldig få under 25 år som får behandling med metadon. Dette er stikk i strid med all medisinsk behandling og kunnskap, hvor man for-trinnsvis skal komme til behandling så raskt som mulig, uansett hvilken lidelse man måtte ha.

Jeg vil allerede på dette tidspunkt gjøre klart at Frem-skrittspartiet ønsker et enhetlig statlig ansvar for behan-ling og rehabilitering, statlig finansiert gjennom helse-foretakene. Det som eventuelt kan ligge igjen i kommu-

nene, er det forebyggende arbeid, omsorgsinstitusjoner og ettervern. Ved statlig eneansvar gjennom foretakene bør de regionale metadonteamene avvikles, og medisineringen av pasientene må overlates til den enkelte fast-lege, slik ordningen nå engang er i landet.

Olav Gunnar Ballo (SV): Min gode kollega Sigbjørn Molvik og jeg var høsten 2002 nede på Plata og snakket med en god del av rusmiddelmissbrukerne ved kiosken der. Det var egentlig relativt lett å komme i snakk med dem. Vi så at en del stod på baksiden av kiosken, og noen satte injeksjoner mens vi var der.

Så begynte vi å diskutere med dem hva som måtte gjøres innenfor behandlingen av rusmiddelmissbrukere for å få et bedre tilbud. Vi stilte også spørsmål knyttet til både bruken av buprenorfin og metadon. Én av de tingene som jeg synes var overraskende – det burde det jo egentlig ikke være, men det overrasket meg likevel – var hvor forskjellige svar vi fikk. Mens enkelte var veldig skeptiske til bruken av metadon eller buprenorfin, var det andre som sa at det kunne ha noe for seg. Vi fikk et vidt spekter av synspunkter knyttet til hva som var en viktig tilnærming når det gjaldt behandling av rusmiddelmissbrukere, og, jeg vil si, mange reflekterte betraktninger der de innbyrdes også begynte å uttrykke uenighet.

Men på noen felter så vi at synspunktene var akkurat de samme. En av de tingene som også overrasket meg, var hvor mange som sa at de i utgangspunktet hadde vært behandlingsmotivert, men fordi behandlingstilbudet manglet, ble de gående i de samme miljøene og kom seg ikke ut. Noen hadde hatt behandling i Danmark og kom tilbake – etterverntilbudet manglet, og de gled på nytt inn i det miljøet som de hadde vært en del av.

Det som ble veldig sterkt understreket, var at det er altfor lang ventetid for behandling for den som er moti-vert for å få behandling, og det er for tungvinte ordninger knyttet til at man skal ha behandling. Det at man har an-svar innenfor sosialtjenesten med garantiordninger som først må være på plass, passer så dårlig i forhold til den enkelte rusmiddelmissbruker at man glipper med hensyn til at behandlingen blir fulgt opp.

Det samme gjelder for ettervernet. Det var veldig kla-re signaler på at hvis man skal klare å holde seg rusfri, er man nødt til å ha et ettervern som går på et nytt sosialt nettverk, der man kommer ut av det miljøet man er i, og der man etter hvert får tilbud om en eller annen form for attføring eller et arbeidstilbud, pluss at bolig spiller en helt sentral rolle. Det jeg er glad for, er at det som flertal-let skisserer, er en god del av nettopp dette. Flertallet, som SV er en del av, understreker hvor viktig det er med sosial oppfølging, tilknytning til rusfrie miljøer og støtte og tilbud om arbeid og bolig.

Så kan man si at idet det ligger en merknad der, ligger det ingen tiltak i seg selv. Men det er altså et stort ansvar som Regjeringen – og regjeringspartiene utgjør en del av flertallet her – har nettopp for å konkretisere tiltakene, skape ressurser og følge dem opp. Jeg må for min del si at jeg er overrasket over hvor sterkt både Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet gang på gang betoner bruken av

metadon og buprenorfin som virkemidler. Selv om de legger til at det er andre virkemidler som kan være viktige, får man ofte inntrykk av at løsningen skulle ligge i forskrivning av disse preparatene. Min erfaring blant kolleger er at skepsisen er stor til å gjøre det veldig lett tilgjengelig både når det gjelder metadon og buprenorfin.

Da komiteen besøkte Folkehelseinstituttet, hørte vi også om de erfaringer man begynner å gjøre med omsetning av metadon i rusmiddel miljøene, der man registrerer at metadon er et av de stoffene som forekommer ved overdosedødsfall. Det betyr jo ikke at man ikke kan ha nytte av å bruke det, men det betyr at man er nødt til å ha en type restriksjoner knyttet til bruken, som altså ikke kan være av en slik art at man bare sier at fagmiljøene alene bestemmer det. I motsetning til hva Bjarne Håkon Hanssen sier, er jeg uenig i at man ikke generelt også politisk skal ha holdninger til på hva slags premisser legemidler skal brukes. Derfor har vi også utviklet retningslinjer for bruk av såkalte A-registrerte preparater, altså narkotiske stoffer, som både buprenorfin og metadon tilhører, og vi har retningslinjer for bruk av B-preparater. Det vi har sett, er at hvis fagfolk alene i et vakuum og uten politiske overbygninger skal styre dette, får man på en del områder sterk liberalisert bruk som gir store ringvirkninger og skadevirkninger i befolkningen. Derfor er det viktig at Stortinget engasjerer seg i disse spørsmålene, og at legemiddelbruken settes inn i en sammenheng som er mye videre enn det som er utgangspunktet for forslagsstillernes forslag.

Jeg er, når forslagsstilleren tar opp 25-årsregelen, litt overrasket over at det i hvert fall for Arbeiderpartiet ikke har vært mulig å gå inn for det som står i merknaden, nettopp at man skal se på noe mer liberale retningslinjer for bruken av 25-årsregelen.

Magne Aarøen (KrF): Dette framlegget tek opp eit særst vanskeleg tema, behandling av narkomane. For Kristeleg Folkeparti er det ei klar målsetjing at all behandling må ha fridom frå rus som eit hovudsiktemål. Når vi likevel har gått inn for å akseptere metadonbehandling, har vi gjort det med rimeleg store motførestillinger.

Det er positivt at ein narkoman kan få eit betre liv, og vi veit at mange er takksame for det. Men det fører ikkje til rusfridom utan at det vert følgt opp med målretta tiltak som blir sette inn samstundes. Vi kjenner også til at overdosedødsfalla på grunn av metadonbruken enkelte plassar er skremmande stor. Metoden er omstridd.

Forslagsstillaren vil ha vurdert om rusmiddelbruken sjølv, etter samråd med behandlar, fritt skal kunne velje behandlingsmetode. Det vil etter Kristeleg Folkepartis mening føre til ei sterk liberalisering av metadonbruken, og det vil fort kunne føre mange lenger bort frå moglegheita til eit liv i rusfridom. Dette går vi sterkt imot. Meininga med framlegget er sikkert god, men eg er redd for at følgjene av det vil verte fleire og ikkje færre menneskelege tragediar. Det må vere ei fagleg forankring som ligg til grunn for behandlingsopplegg for narkomane.

I saka har Framstegspartiet rimeleg sterke utfall mot metadonteam og kallar dei ein propp i systemet, som dei vil ha bort. Fastlegen skal overta ansvaret for utskriving av metadon. Med all respekt for den norske legestanden og fastlegane trur eg dette vil verte ei utfordring som mange fagleg ikkje vil vere i stand til å handtere. Eg oppfattar tankane til Framstegspartiet som eintydige ynske om ei liberalisering av bruk av metadon, og det er Kristeleg Folkeparti usamd i. Arbeidarpartiet og Framstegspartiet har ulike løysingar, men konsekvensen vil i hovudsak verte den same.

Kristeleg Folkeparti er glad for at fleirtalet held fast på ei streng behandling av metadonbruken, og at det vert knytt til ei fagleg oppfølging i dei tilfella ein etter fagleg vurdering finn at ein vil gå inn for det. Vi er glade for fleirtalskonklusjonen i komiteen.

Ola D. Gløtvold (Sp): Det er grunn til å minne om at metadonbehandling, eller metadonassistert rehabilitering, var utbygd over hele landet ved utgangen av 1998, at utbyggingen vidare har gått veldig raskt, og at man også har trukket inn bl.a. legemiddelet Subutex og andre aktuelle legemidler i tillegg til metadon, for å kunne drive legemiddellassistert rehabilitering.

Det er grunn til å være bekymret for en ytterligere liberalisering av dette uten hensyn til de tiltak som må settes inn samtidig med denne legemiddellassisterte rehabiliteringen. Jeg synes det er grunn til å minne om hva flertallet i sosialkomiteen sa i innstillingen i forbindelse med årets budsjett:

«... at behandling med metadon eller buprenorfin bare gir mening når det settes inn som en del av en helhetlig behandling, som også inkluderer generell rehabilitering/målrettet attføring av rusmiddel misbrukeren. Behandlingsmålsetningen må etter flertallets syn være å redusere/stanse den enkeltes rusmiddel misbruk og over tid sette misbrukeren i stand til å kunne leve et liv mest mulig uavhengig fra rusmiddel misbruket.» Flertallet sier også videre:

«Dersom metadon eller buprenorfin gis uten andre, samtidige oppfølgingstiltak som har dette som utgangspunkt, kan en liberalisert bruk av stoffene etter flertallets syn i stedet føre til et økt rusmiddelproblem for den enkelte, i verste fall med større samlet narkotikabruk og flere overdosedødsfall som konsekvens.»

Vi vet at Folkehelseinstituttet har tallmateriale med hensyn til dødsfall innen rusmiddel misbruker miljøet, og at dette materialet nå vil bli ytterligere bearbeidet når det gjelder eventuell metadonbruk og dødsårsak. Det blir interessant å se hvordan dette forholder seg til hverandre.

Vi har derfor, fra Senterpartiets side, vært skeptiske til å liberalisere bruken av metadon og buprenorfin ytterligere. Det må i denne legemiddelrehabiliteringen særlig legges vekt på at en har en sterk oppfølging også av andre tiltak overfor den enkelte rusmiddel misbruker, særlig med vekt på aktivt ettervern, som inkluderer bolig og sosiale oppfølgingstiltak knyttet til arbeid, attføring og fritid.

Vi vet at det i dag foregår et forsøksprosjekt i regi av Universitetet i Oslo når det gjelder forskrivning av bupre-

norfin til 100 opiatavhengige under 25 år. Dette er i startfasen og vil bli evaluert tidligst i 2004. Det er derfor grunn til å se resultatene av dette pluss internasjonal forskning før en eventuelt går videre med en ytterligere liberalisering. Vi synes denne 25-årsregelen kanskje har vært håndhevet vel strengt og sier at det kan være andre kriterier, en samlet vurdering, som kan vektlegges for at flere, også under 25 år, kan bli tildelt metadon eller andre legemidler i en legemiddellassistert rehabilitering. Men det skal understrekes at en vellykket legemiddellassistert behandling er avhengig av et helhetlig program og andre tiltak som tar sikte på full rehabilitering og tilbakeføring til en annen livssituasjon. Det dreier seg bl.a. om sosial oppfølging, som jeg nevnte, tilknytning til rusfrie miljøer og støtte og tilbud om arbeid og bolig. Vi ber derfor om at slike tiltak – og kommunenes muligheter til å iverksette disse – blir sterkere vektlagt i planleggingen og gjennomføringen av rusmiddelpolitikken for framtiden. Vi ser fram til at dette kommer inn i Rusreform II. Kommuneøkonomien må styrkes vesentlig for at det skal være mulig å gjennomføre dette i praksis, slik at dette ikke bare blir fine ord. Ikke minst forholdet med dobbeltdiagnoser når det gjelder rus og psykiatri, gjør at ressursene til psykiatrien styrkes vesentlig i forhold til det en har sett til nå. Til tross for psykiatriplanen viser det seg at det er ressursmangel både i første- og annenlinjetjenesten når det gjelder behandling innenfor psykisk helsevern.

May Britt Vihovde (V): For Venstre er det viktig når ein no diskuterer og set i verk hjelpetiltak for våre rusmiddelmissbrukarar, at det skal vera lav terskel for å få hjelp og høg terskel for å mista hjelpetiltak. Det at legemiddellassistert rehabilitering er den einaste medisinen, held ikkje. Det å gi medisin i medisinsk tyding er ein bit av ei rehabilitering. Det eg høyrer i samtale med rusmiddelmissbrukarar, er at det er mangel på oppfølging. Det er mangel på samarbeid i hjelpeapparatet som skal følgja dei opp. Det nyttar ikkje å berre gi folk metadon, ein må følgja dei opp med andre hjelpetiltak.

John Alvheim var i innlegget sitt litt opprørd over at ein her snakka om høgt tempo. Dei siste åra har det faktisk blitt eit høgt tempo, både i høve til å satsa på legemiddellassistert rehabilitering og å gripa fatt i den heilt nødvendige omorganiseringa som trengst for å hjelpa rusmiddelmissbrukarane våre.

Eg sa at det manglar oppfølging og samarbeid. Det at ein no tek ein total gjennomgang av rusomsorga med desse rusreformene, vil hjelpa. Det at kvar enkelt rusmiddelmissbrukar får sin eigen rehabiliteringsplan som seier kva for medisin ein treng, det at ein får ei fagleg vurdering i høve til kva for medisin som verkar, og det at ein gir kvar enkelt rusmiddelmissbrukar tillit og motivasjon, er noko av det viktigaste.

Det som ein òg har sakna innanfor rusomsorga, er evaluering av tiltak. No er det sett i gang mange forsøksprosjekt, evaluering og forskning på dette som kan gi oss dei rette svara på spørsmåla: Kva er det viktigaste vi skal satsa på framover? Kva for hjelpetiltak er det som manglar?

I Noreg har vi ikkje tort å kikka utover landegrensene for å sjå kva som fungerer andre stader. I denne salen har ein snakka om den eine medisinen etter den andre. Fagfolk i Noreg har vore ueinige. Så er det Stortinget og det politiske miljøet som har drege i gang ein diskusjon om om vi ikkje no bør innføra nye legemiddel og nye måtar å behandla våre rusmiddelmissbrukarar på. Eg håpar at fagfolk i Noreg no begynner å reisa litt utanlands, ser på kva som fungerer i andre europeiske land, og at vi brukar den medisinen som dei brukar, og som vi ser verkar.

Når ein snakkar om metadon, kan ein sjå på Sveits og Frankrike, der ein har satsa på metadon. Men ein har ikkje satsa på oppfølgingstiltak, for ein har sett at det er billigast med metadon. Men det er oppfølgingstiltaka som gir livskvalitet, det er oppfølgingstiltaka som gjer at ein kan få tilbake verdigheita og kan leva eit betre liv. Derfor er det det vi må satsa på, i tillegg til det andre. Eg trur at med dei tiltaka som denne regjeringa set i verk, tek ein dei rette grepa, ein evaluerer kriterier, det trengst nok heilt sikkert, det òg. Eg har lyst til å gi honnør til representanten Bjarne Håkon Hanssen for at han har trekt i gang denne debatten. Eg trur vi må sjå på heilskapen. Vi må ikkje berre gripa fatt i kriterier eller enkelting innanfor dette, vi må sjå på heilskapen i det behandlingssopplegget som vi iverkset.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Det finnes et mangfold av behandlings- og rehabiliteringstiltak for rusmiddelmissbrukere i Norge. Behandlingsmetoder og -ideologi varierer innenfor rammen av alle disse tiltakene. En del av tiltakene er offentlig eide, mens andre igjen er eid og drevet av stiftelser og frivillige organisasjoner. Noen baserer seg på rusfrihet som grunnprinsipp, andre involverer medikamentell behandling. Det finnes ingen enkle løsninger på rusmiddelmissbrukernes behandlings- og rehabiliteringsbehov. Det er derfor viktig å ivareta og videreutvikle varierte tilnæringsmåter. Det arbeidet som nå foregår i forbindelse med rusreformene, går nettopp ut på å klargjøre ansvarsforholdene, knytte spesialiserte tilbud til helsetjenesten og redusere gråsoneproblematikk, ved at likeartede tiltak samles på samme forvaltningsnivå.

En viktig behandlingstype i denne sammenheng er legemiddellassistert rehabilitering. Legemiddellassistert rehabilitering ble i sin tid innført som en permanent, landsdekkende ordning for at opiatavhengige misbrukere skulle bli tilgjengelige for behandling og få motivasjon til å ordne opp i problemene de har i sin tilværelse. Verken metadon eller buprenorfin løser problemene i seg selv. All dokumentasjon viser at behandling med legemidler alene ikke utgjør noen enkel løsning på sammensatte problemer. Jeg er derfor enig med flertallet i sosialkomiteen, som i Budsjett-innst. S. nr. 11 for 2002-2003 sier at «behandling med metadon eller buprenorfin bare gir mening når det settes inn som en del av en helhetlig behandling, som også inkluderer generell rehabilitering».

Det kan synes som at intensjoner og praktisering av det foreliggende regelverk ikke på alle punkter stemmer overens. Rapportering fra sentrene/teamene innen lege-

middelassistert rehabilitering avdekker at det er svært få misbrukere under 25 år som er inkludert i legemiddelassistert rehabilitering. Dette skyldes i alt vesentlig at sosialtjenesten i svært liten grad fremmer søknader på vegne av personer under 25 år. Det er derfor grunn til å understreke at aldersgrensen er satt som en hovedregel, som ikke alene skal legges til grunn for en eventuell inkludering i tiltaket. Det gis anledning til å fravike bl.a. alderskriteriet på 25 år, «dersom en samlet vurdering tilsier det».

Jeg ønsker å tydeliggjøre dette. Derfor vil jeg komme med en presisering av regelverket allerede nå og fastslå at kriteriene må forstås ut fra et slikt helhetsperspektiv. Det vil om kort tid bli utarbeidet et rundskriv som presiserer visse punkter i gjeldende rundskriv nærmere. Jeg har merket meg at komiteen er opptatt av nettopp disse forholdene, og at det som representanten Bjarne Håkon Hanssen nevnte, var utgangspunktet for at saken ble reist.

For øvrig vil jeg foreta en uavhengig, helhetlig evaluering av legemiddelassistert rehabilitering. Det er satt i gang et arbeid med å forberede dette, og vi har innhentet vurderinger fra Sosial- og helsedirektoratet. Evalueringen vil bl.a. fokusere på hvordan de helhetlige hjelpetiltakene rundt brukerne fungerer, med andre ord vil den gi svar på i hvilken grad de samlede, samtidige tiltak og tjenester brukerne tilbys, ivaretar behovene for rehabilitering. Vi vil også se på hvordan hele apparatet rundt rehabiliteringsopplegget fungerer. Evalueringen vil ikke direkte fokusere på effekten av bruk av legemidler – disse forholdene kjenner vi.

Ytterligere tilpasninger i regelverket må ses i lys av nasjonale og internasjonale erfaringer med legemiddelassistert rehabilitering. Det samme peker komiteen på i sin innstilling. I tillegg må den helhetlige evalueringen, som nå blir satt i gang, kunne gi viktig informasjon om spørsmål og problemstillinger som er avgjørende for en eventuell videre og mer omfattende endring av regelverket for legemiddelassistert rehabilitering. Dette vil jeg følge opp, og jeg vil gi en nærmere redegjørelse for disse spørsmålene i forbindelse med revidert budsjett for 2003, slik jeg informerte komiteen om i mitt brev av 29. januar i år.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7. (Votering, se side 2508)

Dermed skulle vi være ferdig med behandlingen av de saker som er oppført på dagens kart.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte

presidenten: Vi går da til votering over de saker som er oppført på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Karl Eirik Schjøtt-Pedersen på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslag nr. 2, fra Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet

- forslag nr. 3, fra Torbjørn Andersen på vegne av Fremskrittspartiet
  - forslag nr. 4, fra Ivar Østberg på vegne av Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti
- Forslagene nr. 1–3 er inntatt i innstillingen, mens nr. 4 er omdelt i salen.

Det voteres først over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen avvikle lov av 12. juni 1987 nr. 56, sameloven, med den konsekvens at Sameetinget nedlegges.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 83 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.47.30)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere behovet for rikspolitiske retningslinjer for samiske spørsmål til planarbeidet i kommuner og fylkeskommuner.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 80 mot 21 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.47.50)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen snarest, og senest i Revidert nasjonalbudsjett 2003, om å gi en samlet gjennomgang og vurdering av rovvilttapene i reindriften.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 70 mot 32 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.48.08)

Komiteen hadde innstillet:

I

St.meld. nr. 55 (2000-2001) og St.meld. nr. 33 (2001-2002) vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

II

Stortinget ber Regjeringen om å trekke Hellemofjorden i sin helhet ut av verneplanarbeidet for Tysfjord-Hellemo-området.

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag, forslag nr. 4, fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen medvirke til at verneplanarbeidet for Tysfjord/Hellemobotn blir en nasjonal prosess med direkte kontakt mellom Miljøverndepartementet og Sametinget. Organiseringen av arbeidet skal skje i samråd med Sametinget, og sikre at det ikke blir fattet avgjørelse om vern av Tysfjord/Hellemo-området uten at lulesamiske interesser er utredet og ivare tatt.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti bifaltes forslaget med 52 mot 50 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.48.46)

Videre var innstillet:

III

Stortinget ber Regjeringen sette i verk verdiskapingsprogram for samiske områder med utgangspunkt i den tradisjonelle samiske næringsaktivitet innen jordbruk, reindrift, fiske og tradisjonelt håndverk alene eller i kombinasjon.

Presidenten: Presidenten regner med at Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 56 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.49.19)

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 10 (2002-2003) – om verksemda i Sameetinget 2001 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har Harald T. Nesvik satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2003 fremme forslag om å fjerne bedriftenes egenandel på ½ G på hjelpemidler ved arbeidsplassstilretteleggelse.»

Det vil bli votert alternativt mellom dette forslaget og innstillingen fra komiteen.

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag om å oppheve bedriftenes egenandel på ½ G på hjelpemidler ved tilrettelegging av arbeidsplasser også for bedrifter som ikke er IA-bedrifter.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet bifaltes innstillingen med 66 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.50.26)

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget ber Regjeringa foreta en gjennomgang av aktuelt lovverk for å sikre en bedre praksis enn i dag på rusfeltet når det gjelder forholdet mellom personvern, taushetsplikt og varslingsplikt.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:25 (2002-2003) – forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Sigbjørn Mølvik om endring av reglene for egenbetaling for institusjonsopphold for personer med forsørgeransvar for barn – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

– forslag nr. 1, fra Asmund Kristoffersen på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet

– forslag nr. 2, fra Heikki Holmås på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Forslag nr. 1 er inntatt i innstillingen, mens nr. 2 er omdelt i salen.

Det votes først over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

- «1. Stortinget ber Regjeringen utarbeide forskrifter til pasientrettighetsloven som setter en klar aldersgrense på 18 år for kosmetisk kirurgi som ikke er medisinsk begrunnet gjennom henvisning fra lege.
2. Stortinget ber Regjeringen gjennom forskrifter til helsepersonelloven å sørge for forbud mot visse typer markedsføring av kosmetisk kirurgi.
3. Stortinget ber Regjeringen sørge for strengere krav til kompetanse for leger som skal utføre kosmetisk kirurgi.
4. Stortinget ber Regjeringen vurdere et forbud mot reklame for slankemidler og slankekurer.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 55 mot 47 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 14.51.49)

Presidenten: Det voteses så over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å etablere et mer effektivt håndhevingsapparat enn det som fins i dag ved overtredelse av helsepersonelloven § 13. Regjeringen bes særlig om å vurdere hvorvidt det bør være adgang til å ilegge mulkt ved overtredelse av denne paragrafen.»

Så vidt presidenten har registrert, har Arbeiderpartiet varslet at de vil støtte dette forslaget. Ønsker Senterpartiet også det? – Det bekreftes.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 58 mot 44 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 14.52.35)

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:8 (2002-2003) – forslag fra stortingsrepresentantene Inga Marte Thorkildsen og Heikki Holmås om forbud mot reklame for kosmetisk kirurgi og innføring av 18 års aldersgrense for kosmetisk kirurgi – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:20 (2002-2003) – forslag fra stortingsrepresentant Bjarne Håkon Hanssen om endring av retningslinjene for legemiddelassistert rehabilitering av narkotikamisbrukere, med sikte på utvidelse av bruken av legemiddelassistert behandling av narkomane – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 8

Referat

1. (189) Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 171/2002 av 6. desember 2002 om endring av vedlegg XVII i EØS-avtalen (direktiv om følgerett til fordel for opphavsmannen til et original-kunstverk) (St.prp. nr. 49 (2002-2003))
Enst.: Sendes familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenrikskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
2. (190) Forslag fra stortingsrepresentantene Per Erik Monsen og Gjermund Hagesæter om å innføre redusert avgift for miljøbensin (Dokument nr. 8:91 (2002-2003))
3. (191) Forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, Siv Jensen og Per Sandberg om tiltak for å bedre økonomiens virkemåte, øke den økonomiske veksten og redusere arbeidsledigheten (Dokument nr. 8:92 (2002-2003))
Enst.: Nr. 2 og 3 sendes finanskomiteen.
4. (192) Anskaffelse av Taktisk Data Link-16 (TDL-16) (St.prp. nr. 50 (2002-2003))
Enst.: Sendes forsvarskomiteen.
5. (193) Kilder til kunnskap. Om ny støtteordning gjennom Lånecassen for unge elever i ordinær videregående opplæring (St.meld. nr. 21 (2002-2003))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
6. (194) Melding for året 2002 fra Sivilombudsmannen (Stortingets ombudsmann for forvaltningen) (Dokument nr. 4 (2002-2003))
Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
7. (195) Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv (St.prp. nr. 51 (2002-2003))
8. (196) Strukturtiltak i kystfiskeflåten (St.meld. nr. 20 (2002-2003))
9. (197) Forslag fra stortingsrepresentant Marit Arnstad om at det innføres rekrutteringskvoter for ungdom i fiskerinæringen (Dokument nr. 8:88 (2002-2003))
10. (198) Forslag fra stortingsrepresentantene Inge Ryan, Øystein Djupedal, Ingvild Vaggen Malvik og Heidi Sørensen om opprettelse av et fond for nyetableringer og innovasjon basert på miljøteknologi (Dokument nr. 8:93 (2002-2003))
Enst.: Nr. 7–10 sendes næringskomiteen.
11. (199) Forslag fra stortingsrepresentantene Inger S. Enger og Jorunn Ringstad om å endre praksis når det gjelder bruk av førerkort med begrensning (førerkortforskriften § 32) (Dokument nr. 8:90 (2002-2003))
Enst.: Sendes samferdselskomiteen.

12. (200) Forslag fra stortingsrepresentantene Olav Gunnar Ballo, Karin Andersen, Sigbjørn Molvik, Heidi Grande Røys, Geir-Ketil Hansen, May Hansen og Audun Bjørlo Lysbakken om innføring av en nasjonal helseplan (Dokument nr. 8:89 (2002-2003))
Enst.: Sendes sosialkomiteen.
13. (201) Samtykke til godkjenning av protokoller av 26. mars 2003 om Bulgarias, Estlands, Latvias, Litauens, Romanias, Slovakias og Slovenias tiltrædelse til Traktaten for det nordatlantiske område av 4. april 1949 (St.prp. nr. 48 (2002-2003))
14. (202) En verden av muligheter – globaliseringens tidsalder og dens utfordringer (St.meld. nr. 19 (2002-2003))
15. (203) Noregs deltagelse i Tryggingrådet i Dei sameinte nasjonane (FN) 2001-2002 (St.meld. nr. 22 (2002-2003))
Enst.: Nr. 13–15 sendes utenrikskomiteen.
16. (204) Hedmark fylkeskommune sender skriv datert 19. mars 2003 med uttalelse fra fylkestinget om WTO-forhandlingene
17. (205) Troms fylkeskommune sender skriv datert 18. mars 2003 med uttalelse fra fylkestinget om fare for reduksjon av borteboerstipend
Enst.: Nr. 16 og 17 vedlegges protokollen.

Møtet hevet kl. 14.55.
